

Nr. 24 • Januar 2013 • 14. årgang

Pilgrimmen

Forår i Galicien
Foto: Peter Glunz

Pilgrimmen

Udgives af:

Foreningen af Danske
Santiagopilgrimme

Redaktør (ansvh.)

Henrik Friediger

Agernvej 27

2830 Virum

tlf.: 4585 0088 Mobil: 2892 1632

mail: redaktionen@santiagopilgrimme.dk

Redaktionsmedlemmer:

Henrik Tarp

tlf.: 2879 0433 & +34 6205 14597

henriktarp@ofir.dk

Erik Staffeldt, tlf.: 2835 1772

erikstaffeldt@gmail.com

Peter Glunz, Mobil: 2040 1131

peter@glunz.dk

Niels Henrik Lieberkind, tlf.: 4731 5626

nh.lieberkind@get2net.dk

Troels Beck, Mobil: 2066 2649

troelsbeck@mail.dk

ISSN 1603-2365

Pilgrimmen afleveres

til Nationalbibliografien

Opsætning og layout:

Glunz Consulting, Køge, tlf.: 2040 1131

Tryk: Glumsø Bogtrykkeri

Foreningen

Foreningen af Danske

Santiagopilgrimme

c/o Sekretariat, Carina Glunz

Salbyvej 4 · 4600 Køge

Mobil: 4042 9515

mail: sekretariat@santiagopilgrimme.dk

www.santiagopilgrimme.dk

Bestyrelsen:

Henrik Friediger, formand

og ansvarshavende redaktør

tlf.: 4585 0088 Mobil: 2892 1632

Vibeke Mørdrup, næstformand

Mobil: 2615 7173

Niels Henrik Lieberkind, sekretær

tlf.: 4731 5626

kontakt til udenlandske søsterforeninger

Carina Glunz, kasserer

Mobil: 4042 9515

Troels Beck, bestyrelsesmedlem

tlf.: Mobil: 2066 2649

Anette Foged Schultz, bestyrelses-

medlem mobil: 3059 5002

Erik Staffeldt, bestyrelsesmedlem

Mobil: 2835 1772

Hanne Olsen, suppleant

Mobil: 2345 4518

Peter Glunz, suppleant

Mobil: 2040 1131

Enhver udnyttelse af bladets tekster er forbudt i henhold til loven. Undtaget herfra er korte uddrag af artikler til brug for anmeldelse samt til omtale der fremmer foreningens formål. Samtykke til at kopiere bladets tekster i øvrigt kan fremskaffes gennem bladets redaktion.

Copyright tilhører forfatterne ligeledes med fotos, der, hvis ikke andet er angivet, er taget af og tilhører forfatterne.

Side: Indhold:

2	Kolofon
3	Indholdsfortegnelse
4	Den danske Camino <i>af Henrik Friediger</i>
5	Nekrolog - Ruth Rude er død <i>af Henrik Tarp og Nils Hartmann</i>
6 - 13	Via Francigenia på cykel <i>af Jens Christian Madsen</i>
14 - 17	Turen går til Rom - og alle veje fører (som bekendt) dertil... <i>af Maria Iversen</i>
18 - 24	Walk, happy feet walk... <i>af Grith Szuster i samarbejde med Pawel Szuster</i>
25 - 31	Den portugisiske kystvej til Santiago <i>oversat og bearbejdet af Henrik Tarp</i>
32 - 36	Annas Camino <i>af Hanne Olsen</i>
37	Velkommen i Jegerup kirke <i>af Anne Kjestine Jensen</i>
38 - 40	Hærvejen - en dansk pilgrimsrute <i>af Andreas Blinkenberg</i>
41 - 50	Vejen til indre styrke <i>af Marianne Uhr Pedersen</i>
51 - 52	Ingen Camino er et ødelagt helbred værd <i>af Annette og Jesper Nepper-Christensen</i>
53 - 56	Tid til vandring <i>af Lone Christensen</i>
57 - 60	Caminovandringes kropslige dimension <i>af Kirstine Vangsgaard Jørgensen</i>
61 - 63	VÆGGELUS - Cimex lectularius <i>af Gitta Bechshøft</i>
64 - 66	Hospitalero eller "amigo" i Spanien? <i>af Henrik Friediger</i>
67 - 68	På valsen med "Rullemarie" <i>af James Heimann (og Gitta Bechshøft)</i>
69 - 70	En gamblers bodsgang <i>af Rune Engstrøm</i>
71 - 72	En gamblers bodsgang <i>boganmeldelse af James Heimann</i>
72 - 72	Pilgrimsdigte <i>anmeldelse af Gitta Bechshøft</i>
73 - 75	The Camino Documentary ...it's all about the pilgrims! <i>af Sarah Lombardi</i>
76 - 79	Yuso og Suso – to klostre i samme by <i>af Henrik Tarp</i>
80 - 83	Las Médulas – Romernes guldgrube <i>af Niels Henrik Lieberkind</i>
84 - 87	Pilgrimstur med 72 vandrende og en rullende konfirmand <i>af Julie Goldschmidt</i>
88 - 92	Michael, englen over alle engle <i>af Stein Thue / oversat fra norsk af Henrik Tarp</i>
93 - 95	Helligsteder – finder sted <i>af Anette Foged Schultz</i>
96 - 99	Når pilgrimmen "rammes af Gud"! <i>af Finn Buhl</i>
100-101	Spirituel frimodighed contra fobier mod inspirationen <i>af Niels Erik Søndergård</i>
102-103	PLET - Don Quixote & Sancho Panza ver. 2010 <i>boganmeldelse af James Heimann</i>
104-105	Skyggen der kastes når vi går <i>boganmeldelse af Gitta Bechshøft</i>
105-106	Vejen <i>Anmeldelse af Julie Goldschmidt, sognepræst ved Lyngby kirke</i>
107	Fra Fuldmåne til Nymåne <i>af Poul Høeg</i>
108-109	Vandring på Bornholm <i>Annoncering</i>
110-111	Aktiviteter 2013 <i>Annoncering</i>
112	Møde om pilgrims-stierne igennem Danmark <i>Annoncering</i>
113-114	Flot deltagelse i årsmødet 2012 <i>af Erik Staffeldt</i>
115	Årsmødet 2013 v. Kolding fjord lørdag den 3. november

Den danske Camino

af Henrik Friediger

Som bekendt begynder enhver vandring på Caminoen ved, at man går ud af sin hoveddør. I gamle dage begyndte vandringen bogstaveligt talt dér. I dag går den første tur som oftest til lufthavnen for at flyve til Spanien - eller hvor man nu vil starte sin vandring. Vi santiagopilgrimme har en dragning mod det spanske, vi er optaget af at nå frem til målet, katedralen i Santiago og måske en yderligere vandring til verdens ende, Finisterre.

I foreningen har vi gennem de seneste år brugt en masse kræfter på at få afmærket de danske pilgrimsveje, der fører folk nordfra og os selv gennem Danmark og videre ned til de tyske pilgrimsveje og videre derfra... Det er et meget ambitiøst projekt, som vil kræve mange kræfter at få op at stå. Der skal forhandles med de kommuner, vejen går igennem. Nogle er positive, andre ikke. Det bliver et langt sejt træk at få det etableret og ikke mindre at få det vedligeholdt.

Til gengæld er perspektivet storslået. Det er som om vi rent fysisk bliver forbundet med pilgrimsvejene fra nord og det store net af allerede markerede pilgrimsveje i Tyskland, Frankrig og Spanien. Vi kan trygt gå ud af vores egen dør og begynde at gå sydpå. Der er allerede nogle enkelte, der har gjort det. Men der vil forhåbentlig blive mange flere, der får den livsoplevelse at vandre hele vejen. Båret naturligvis af den enkeltes inspiration og kraft, men tillige båret af det engagement de mange pilgrimme langs vejen lægger i at finde de mest originale, smukkeste og brugbare veje ned gennem Europa.

Når Caminoen begynder ved ens hoveddør, er det oplagt, at der er mange veje, der fører til målet. Men ser vi tilbage på historien, har vejene samlet sig omkring bestemte ruter. I mange år har der ligget sådanne forslag til ruter på foreningens hjemmeside. Og nu bliver de så finkæmmet og forhåbentlig snart afmærket.

En enkelt rute markerer sig her, som noget specielt: Hærvejen langs den jyske højderyg. Ligesom andre veje har den haft mange formål. Men den er også en pilgrimsvej, og det synes jeg, vi skal værne om.

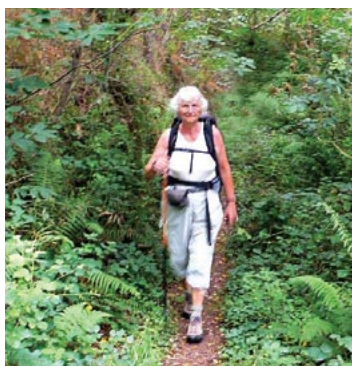
For det første skal vi bruge den. Læs Andreas Blinkenbergs artikel inde i bladet. Den er endnu en opfordring – vi har gennem årene haft mange – til jer som pilgrimme at bruge Hærvejen. Jeg har selv gået fra Viborg til grænsen og kan slet ikke anbefale den nok. Den er anderledes end de spanske pilgrimsveje, som jeg elsker at vandre på, men den står på ingen måde tilbage for de spanske pilgrimsveje hvad angår afvekslende natur og betagende dagsmarcher.

Refugierne ligger på rad og række i nogenlunde passende afstand fra hinanden. Nu mangler vi bare, at flere bruger dem, så de efterhånden også får de øvrige faciliteter, som vi kender fra Spanien: mulighed for en god pilgrimsmenu og et nærende morgenmåltid. Det findes allerede nogle steder, men det skal udvikles.

Og så skal vi have afmærket også Hærvejen med vores internationalt kendte logo med den stiliserede gule kammusling på blå

baggrund. Alene det vil bidrage til, at der kommer flere pilgrimme fra andre lande – og jeg ser for mig, at de danske veje bliver lige så populære at vandre på, som de spanske. Måske ikke 'lige så', men med et attraktivt internationalt pilgrimsmiljø, som man i dag skal flyve langt for at opleve.

Det kræver sådan set kun ét: at du tager af sted: ud på de danske veje – ikke mindst Hærvejen.

Ruth Rude in memoriam

Ruth blev begravet den 13. december efter kort tids sygdom. Ruth og hendes mand Poul kom i en sen alder ind i pilgrimsbevægelsen. De var begge over de 70 år. Men alderen er ingen hindring for at få det fulde udbytte af tilværelsen, kunne Ruth sagtens have sagt. Med ungdommelig livskraft gik hun i gang med pilgrimslivet. Det blev på 10 år til 2 gange Den franske Vej og 2 gange Den Nordlige Rute. Desuden, som nogle af de første, 14 dage som hospitaleros i Triacastela. Det var den gang Luis, ejeren, hentede og bragte dem, der ville hjælpe ham med pilgrimmene. Men for Ruth og Poul var det anderledes. De vandrede til Triacastela, hjalp i 2 uger og vandrede videre til Santiago for at tage flyet hjem. Og Ruth var såmænd "bare" 75 år. Og trofaste var de ved vores generalforsamlinger, som de hed engang. Hun mødte op og deltog livfuldt i foreningslivet. Vi vil savne hendes store engagement i livet. Vores tanker går til Poul.

Æret være hendes minde.

Vivi og Henrik Tarp og Kirsten og Nils Hartmann

Via Francigena på cykel

I sommeren 2012 cyklede forfatteren til denne artikel fra Milano til Rom ad Via Francigena. Her er hans beretning med en masse gode råd, hvis man selv får lyst til at være pilgrim på italiensk.

af Jens Christian Madsen

Som nylig pensioneret gymnasielærer cyklede jeg i sommeren 2009 pilgrimsruten fra Sydfrankrig til Santiago de Compostela via Camino del Norte (se Pilgrimmen nr. 18, jan. 2010). Det var en fantastisk oplevelse, og jeg lovede mig selv, at det ikke skulle blive den sidste pilgrimsrejse, hvis jeg fik mulighed for det. På grund af salg af parcelhus og indflytning i et nyt senior rækkehus og andre tidkrævende projekter trak det noget ud, men i sommeren 2012 bød muligheden sig på ny. Allerede tilbage i 2009 havde jeg tanker om, at næste gang skulle det blive apostlen Peters grav i Rom. I katolsk middelalder var pilgrimsrejsen til Jakobs grav i Santiago de Compostela den mest populære, derefter fulgte Rom og Jerusalem.

Jeg begyndte at forberede turen til Rom ad Via Francigena. Artikler, bøger, internet men også erfaringerne fra Spanien i 2009 var nyttige. Der er noget fascinerende ved biskop Sigerics pilgrimsfærd år 990 e. Kr. fra Canterbury i England til Rom via Frankrig. I alt 1.800 kilometer, dvs. 2½ måneds rejse til fods med apostlenes heste. Og det var kun den ene vej, Sigeric skulle jo tilbage til Canterbury efter sin audiens hos paven. Rejsen er ganske autentisk, det hele står at læse i bispens dagbog.

Forberedelse og transport

Efter mange overvejelser besluttede jeg mig for at starte pilgrimsfærd i Milano, der er ca. 750 kilometer fra Milano til Rom ad Via Francigena. Jeg ville bruge samme koncept som i 2009. Cyklen med fly (særlig pose) til Milano. Bagage stort set det samme som i Spanien: to vandtætte cykeltasker på hver sin side af bagagebærer (12 kg), og én Ortlieb taske oven på med letvægtstelt, sovepose og udstyr (7 kg). Desuden havde jeg en lille fortaske på styret med kort, pung og værdipapirer. Selve cyklen, en solid citybike med 24 gear, vejede 14 kg. Flybilletter bestilte jeg over nettet i god tid, godt 2 måneder før afrejse, jo før, jo billigere. Jeg huskede også at reservere plads til cyklen. Afrejse fra Kastrup 25.8. med SAS og hjemrejse fra Rom to uger senere. Cykel med fly er besværligt. Det var det i 2009 og også denne gang til Italien og retur. Cyklen skal delvis demonteres før afrejse og omvendt rækkefølge ved ankomst

til bestemmelsessted. De tidkrævende procedurer i lufthavnen gør ikke øvelsen lettere. Men der gives ikke andre valgmuligheder, hvis du vil køre på din egen cykel. Og set i bakspejlet så lykkedes det trods alt, både frem og tilbage.

Cykelpilgrim i Italien

Jeg var med morgenfly til Milano (Malpensa), og kørte med toget fra lufthavnen ind til Stazione Centrale. Ved ankomsten til stationen pakkede jeg cyklen ud, samlede den, og pumpede dækkene hårdt. Bagagen blev behørigt anbragt og jeg var klar til afgang. Det var lørdag og turistkontoret på stationen havde endnu åbent. En flink medarbejder på kontoret markerede på et kort de første par kilometer ud af byen, og det var en stor hjælp, for Milano er en stor by. Men

derefter løb jeg ind i problemer og kørte rundt på må og få. Jeg holdt ind ved en café og fik en grande café latte. Jeg sagde til værten, en flink ældre herre, at jeg var på vej til Piacenza og Via Francigena, men at jeg var kommet på afveje, og spurgte om han kunne hjælpe mig. Han forstod mig tilsyneladende, tegnede et kort på et stykke papir, alt imens han hele tiden gentog "Via Emilia", "Via Emilia", og pegede på kortet. For at gøre en lang historie kort: jo, "Via Emilia" var løsningen, men at finde den var noget af en prøvelse. Efter flere forgæves forsøg, forbarmede en flink mand sig over mig, han sagde på gebrokkent engelsk, "follow me", og om ikke han i de næste 15-20 minutter kørte foran på cykel og ledte vejen til "Via Emilia", ud af Milano i retning mod Piacenza. Det var rørende, caminoånden findes også i Italien.

Ruten

Vejen fra Milano til Rom går gennem regionerne Lombardiet, Toscana og Lazio. De vigtigste byer på Via Francigena nævnt fra nord mod syd er Piacenza, Fidenza, (Passo Cisa), Pontremoli, Lucca, San Gimignano, Siena, San Quirico, Aquapendente, Bolsena, Sutri og Rom, i alt godt 750 kilometer.

Vejret

Vejret er selvfølgelig vigtigt for en sårbar cyklist, og jeg var begunstiget med varme og solskin, ja nærmest hedebølge de første seks dage, dvs. godt 30 grader i skyggen midt på dagen. De følgende dage mere blandet vejr, typisk overskyet med solskin og enkelte byger, temperaturfald til mellem 23 og 28 grader, kort sagt ideelt cykelvejr. Jeg havde kun én dag med heldagsregn, den var til gengæld intens og voldsom, heldigvis var det sidste etape inden Rom. Ellers var de elleve dage cykelturen varede, præget af godt cykelvejr, desuden var jeg så heldig, at når det regnede, skete det ofte om natten eller tidlig morgen.

Overnatning

Via Francigena byder på mange overnatningsmuligheder: Herberger, camping, B&B, agriturismo, pensioner og hoteller, førstnævnte er de billigste, sidstnævnte de dyreste. Priserne går typisk fra 15 til 65 euro alt efter hvor på skalaen du er. Jeg fik afprøvet næsten hele paletten af muligheder, og der var ingen decideret nitte imellem. Jeg kunne de fleste gange få et brusebad, en god nats søvn og et godt morgenmåltid, alt sammen vigtigt for en træt pilgrim efter en dag med mange kilometer bag sig. Det skal dog siges, at der var enkelte undtagelser. Der er ikke så mange herberger på Via Francigena som Caminoen i Spanien, og de to gange jeg forsøgte, lykkedes det ikke. Den ene gang var i Cassio på vej til Cisa passet, her var fuldt optaget, og anden gang, nær Siena, viste det sig at herberget var lukket (uvist af hvilken grund). Via Francigena følger ikke kysten og byder derfor ikke på så mange campingmuligheder som fx Camino del Norte i Spanien. Undtagelsen er dog Bolsena, her ligger rigtig mange campingpladser omkring den store, smukke sø. Jeg havde tre campingnætter i alt, ikke på officielle campingpladser, men på egnede udvalgte steder på ruten, typisk når det kiksede med andre muligheder efter en lang cykeldag.

Overnatning under åben himmel i den fri natur, der var jo tropenætter den første uges tid. Ikke engang telt behøvede jeg at slå op, bare finde underlag, luftmadras, sovepose og hovedpude frem. Min første campingnat var i Santa Margherita, en lille landsby en halv snes kilometer uden for Fidenza. Her lå en lille, forsømt kirke viet til Santa Margherita, med en stor indbydende græsplæne bag kirken, borte

fra vejen. Sikken oplevelse. Og tro mig eller ej. Tre meter oven over mit beskedne leje, hugget ind i kirkemuren, var en statuette af Santa Margherita, og hun passede godt på mig hele natten.

Mad

Mad og vand er selvfølgelig et must, ikke mindst for en pilgrim, som i gennemsnit tilbagelægger 65 kilometer om dagen. De fleste logiformer, undtagen herberg og camping, er med morgenmad, og det giver en god start på dagen. De dage jeg camperede, var jeg nødt til efterfølgende, at finde en bar/café for at få morgenmad, og det var normalt ikke svært, ofte var der én i nærheden, kun i bjergene kunne der være et stykke vej. Om dagen på cykel på vej til næste bestemmelsessted, købte jeg ind efter behov på tankstationer samt i butikker i de byer jeg kørte igennem. Specielt tankstationerne var gode, de lå langs vejene, også Via Francigena, og havde ofte både café og marked som kunne tilfredsstille pilgrimmens behov. Jeg fik mange sandwicher og café latter på tankstationer

på min vej gennem Italien, typisk én sidst på formiddagen og én midt på eftermiddagen. Man skal have noget at styrke sig på, når der stadig er mange kilometer til mål, og rent psykologisk skal der være noget at se frem til fra morgenstunden af. Dagens store måltid var aftenensmaden. Dagens etape var overstået, nyt logi fundet, nu var tiden kommet til et lækkert italiensk aftenmåltid, gerne på en hyggelig café med mange mennesker og god italiensk stemning. Der hørte selvfølgelig et eller to krus koldt øl til, og i pizzaens og pastaens hjemland var det ikke svært at vælge et lækkert måltid mad.

Sprog

Når jeg skulle kommunikere med italienerne, for at spørge om vej, eller spørge om praktiske ting, forsøgte jeg først på spansk, hvis det ikke lykkedes, så på engelsk, og kiksede det også, så internationalt tegnsprog. Ofte lykkedes det første gang, spansk og italiensk er jo i samme sprogfamilie. Engelsk er også efterhånden ganske udbredt, især i byerne, og alt i alt havde jeg ikke de store problemer på min tur til Rom, og som tidligere nævnt, italienerne er utroligt venlige og hjælpsomme.

Veje og trafiksikkerhed

Inden jeg tog hjemmefra havde jeg købt to detaljerede kort, 1:200.000, ét over Lombardiet og ét over Toscana. De rakte, med udgangspunkt i dem kunne jeg lave ruteplaner dag for dag. Jeg vidste på forhånd, at jeg ikke måtte cykle på motorveje og motorvejslignende veje (grønne skilte), men gerne på hovedveje og regionale veje (blå skilte) og selvfølgelig også de endnu mindre side- og bjergveje. Det indrettede jeg mig efter, og jeg kom aldrig alvorligt på afveje. Godt det samme, for trafikken i Italien er ikke at spøge med, selv ikke

langt fra motorveje. Hermed er vi fremme ved spørgsmålet om trafikssikkerhed. Vi ved alle, at cyklister hører til kategorien svage trafikanter, vi er sårbare, det gælder også i Italien. Groft sagt bryder italienerne sig ikke om cyklister, de er irriterende og samtidig til gene for trafikken. Jeg kørte godt 700 kilometer ad Via Francigena, og det meste af vejen måtte jeg holde mig inden for en hvid stribe, som i bredden typisk målte 50-100 cm. Ja, nogle steder var striben helt fraværende. Cykelstier var der ikke mange af, og uden for den hvide stribe kørte biler og lastbiler af sted i høj fart. Jo, cyklister er udsatte, også på Via Francigena, endnu mere end det var tilfældet i Spanien, hvor der trods alt var flere cykelstier. Mit råd til potentielle camino-cyklister ad Via Francigena er derfor: kør forsigtigt og bed din skytsengel om god tur. Sikkerheden er bedre for pilgrimme til fods. De kan lettere holde sig inden for striben og vandre mod trafikken. Desuden findes der nogle steder særlige stier for vandrere, men for det meste må de bruge de samme veje som cyklisterne. Skiltningen af Via Francigena er hæderlig, kun et par gange kiksede det for mig, typisk i byerne, hvor skiltningen mange steder er mangelfuld eller helt fraværende. Som eksempler herpå kan nævnes Lucca, Siena og Rom. Konsekvensen heraf er, at det ofte er meget tidskrævende og besværligt at komme igennem de store byer, akkurat som i Spanien i 2009.

Ankomsten til Rom

Dag 11 ankom jeg til Rom sidst på eftermiddagen. Det var dagen med ubønhørlig heldagsregn. På trods af svensk kvalitetsregntøj var jeg gennemblødt. Det var oprindelig min intention at finde et billigt hotel nær Stazione Termini, for herfra kører "Leonardo-ekspressen" til

Fiumicino, hvorfra jeg skulle flyve hjem fire dage senere. De planer måtte hurtigt skrinlægges af indlysende årsager: Rom har (næsten) ingen cykelstier, og det er med livet som indsats, hvis du bevæger dig ud i den almindelige trafik. Men endnu engang holdt min skytsengel hånden over mig. Efter at have gået med cykel og oppakning på fortovet i 1½ time, så jeg pludselig et metroskilt, Ottaviano. Den kendte jeg fra tidligere besøg, den kaldes også San Pietro, for det er stationen nær Vatikanet. Ikke nok med det, ved siden af metroskiltet stod et andet, mindre skilt, som gjorde opmærksom på, at der lå et godt og billigt hotel 200 m derfra. Dagen var reddet, jeg blev indlogeret på hotellet, og efter et varmt brusebad og iført tørt tøj blev ankomsten til Rom fejret med et festmåltid på en hyggelig pizzeria-restaurant, med en lille flaske Amarone til. Det smagte.

Vatikanet, pilgrimscertifikat og Assisi

Næste dag var helliget Vatikanet. Der var 15 minutters vandring til Peterspladsen fra mit hotel. Jeg fandt pilgrimskontoret på Piazza Pio XII, San Pietro. De checkede mit pilgrimspas med alle stemplerne, og jeg fik mit pilgrimscertifikat (: testimonium peregrinationis Petri). Derefter stillede jeg mig op i den lange kø til Peterskirken, for at gå til messe og i øvrigt hengive mig til den unikke kirkes arkitektur og udsmykning, ikke mindst apostlen Peters berømte gravmæle. Her tilbragte jeg det meste af dagen, alt imens turens indtryk og oplevelser bundfældede sig. For mig personligt var pilgrimsfærden og de mange oplevelser forbundet hermed, både verdslig, kulturel og religiøs, en integreret helhed som vanskeligt lod sig adskille; en rejse som havde ført til ny indsigt og forståelse

af livet. Jeg stod der med en stærk følelse af livsglæde og taknemlighed over at have gennemført Via Francigena, følte også en slags frisættelse, fysisk som mentalt. Jo, det var turens klimaks. Jeg havde lovet mig selv hjemmefra, også at hilse på den hellige Frans (Francesco) af Assisi for med egne øjne at se den berømte lokalitet. Så næstsidste dag i Rom tog jeg et morgentog til Assisi, som ligger 180 kilometer NØ for hovedstaden, ca. 2½ times kørsel. Assisi er en utrolig flot by, den ligger nærmest udmejslet i klipperne på bjergskrånningen, et betagende syn i formiddagsdisen. Tre timer i Assisi var ikke spor for meget. Hele bygningskomplekset med kloster og kirke var storslået, Basilica San Francesco og gravmælet ikke mindst; her var en intim atmosfære, hvor man på en subtil måde sansede stedets hellige karakter. En stor oplevelse.

Highlights

Elleve dage som cykelpilgrim gennem Lombardiet og Toscana er uomtvisteligt lig med store oplevelser, som man sent vil glemme. Jeg har allerede omtalt min overnatning under åben himmel på plænen bag kirken viet til Santa Margherita. Jeg vil slutte min artikel med endnu en dejlig oplevelse. Dag 9, et sted mellem San Quirico og Aquapendente, kørte jeg lidt over middag ind på en servicestation med cafeteria for at proviantere. Uden for sad to damer på omkring 60 år og nød en kop kaffe ved et cafébord. De kunne se, at jeg var cykelpilgrim, og jeg kunne se, at de var pilgrimme til fods, deres rygsække stod ved siden af bordet. Vi kom i snak. Som jeg, var de på vej til Rom ad Via Francigena. De havde startet turen i Calais, vandret videre gennem Frankrig og over Skt. Bernhardspasset ned gennem Italien. Indtil dette tidspunkt havde de "kun" gået

ca. 1.000 kilometer. De brugte udtrykket "only" fordi de havde været nødt til at tage toget et lille stykke vej pga. hedeølgen ugen før. Den havde tvunget dem til at tage en pause i nogle dage og for at kompensere herfor, tog de toget små 100 kilometer. De mente at have endnu syv dagsmarcher tilbage, inden de kom til Rom. Jeg var i den grad imponeret over deres bedrift. Jeg skulle blot cykle "sølle" 750 kilometer på cykel, de havde allerede gået 1.000. To seje kvinder fra Brisbane i Australien på vej mod Rom ad Via Francigena. Jeg er stadigvæk fuld af beundring over deres kraftindsats. I øvrigt havde den ene af damerne gået den spanske Camino i 2008. På samme tankstation mødte jeg to engelske piger, også cykelpilgrimme på vej til Rom, og samme aften, i Bolsena, på en café, andre cykelpilgrimme. Antallet af pilgrimme blev synligt større jo nærmere jeg kom Rom, men havde langt fra samme omfang som den spanske Camino. *Buen Camino.*

Turen går til Rom – og alle veje fører (som bekendt) dertil...

Turen til Rom ad den gamle pilgrimsvej Via Francigena kan være ensom, men man bliver vel modtaget alle vegne. Kunst, turisme og en stigende popularitet inden for trekking blandes sammen med pilgrimsfærd, fornemmer man. Men: "du vil aldrig blive den samme igen. Fra nu af vil du altid være pilgrim og du vil altid være på vej mod nord, syd, øst eller vest", lærte forfatteren af denne artikel på caminoen.

af Maria Iversen

For fire år siden gik jeg til Santiago de Compostela. Jeg gik fra Frankrig, Saint Jean Pied de Port.

På min vej mødte jeg utrolig mange fantastiske mennesker, som jeg deler tanker og drømme med.

Der er særligt én samtale, som viser sig at få en afgørende betydning for mit liv.

"Maria, du vil aldrig blive den samme igen. Fra nu af vil du altid være pilgrim og du vil altid være på vej mod nord, syd, øst eller vest".

Og det er så ganske rigtigt. Jeg er hverken mere eller mindre. Jeg er en pilgrim og hver

dag går jeg på min vej. Nogle gange snor den sig i snørklede formationer, andre gange er horisonten skjult bag et bakket landskab - eller en tåget dis, som en tidlig morgen i Baskerlandet.

Selvom jeg tit har en følelse af at være faret vild og ikke kan finde tegnene (vejviserne) oplever jeg altid at være på det rette sted og med de helt rigtige mennesker, som jeg sammen med og i fællesskab hjælper, og vi guider hinanden tilbage på sporet.

Sidste sommer pakkede jeg min røde 45 liters rygsæk med et stk. vanddunk, som kan holde tre liter vand, den mindste og letteste gryde jeg kan finde, tændingsbriketter, fyrstøj, en dåse tun, suppebouillon, lidt salt, peber og karry. Et stk. italiensk mini parlor, schweizerkniv, snor, solhat, letvægtstelt på 1½ kilogram, liggeunderlag, en sovepose, håndklæde, solcreme, lidt toiletgrej, to shorts, to par vandresokker (et til anklerne og et par, som er længere) to bikini/badetrusser (de er nemme at tørre), en tynd trøje uden ærmer og en tynd trøje med ærmer, et par Crocs sandaler til de trætte fødder og mine udtrådte og gulgrå løbesko til vandreturen.

Det hele vejer tilsammen 10 kilogram, og det føles ok. Jeg flyver til Italien, Milano og tager toget til Pavia og går derfra til Rom.

Det er en strækning på ca. 572 kilometer, og det tager mig en måned at nå frem. Jeg går ad Via Francigena, som er en gammel vej til Rom, der passerer gennem England, Frankrig, Schweiz og til sidst Italien. Den har sin oprindelige start fra Domkirken i Canterbury, England.

Ruten har aldrig opnået samme popularitet, som turen til Santiago de Compostela. Historisk set kan den manglende popularitet omkring pilgrimsruterne til Rom muligvis skyldes Romerrigets fald i år 476, hvor Rom mister sin politiske betydning. Via Francigena er på mange måder meget anderledes end fra turen til Santiago de Compostela.

Turen til Rom ad Via Francigena er meget ensom. I løbet af hele turen møder jeg kun tre pilgrimme. Vandforsyningerne er få; der er langt imellem herberg, kulturhus, skole og kloster, hvor jeg overnatter.

Jeg er meget taknemmelig for mit lille medbragte telt. Flere gange oplever jeg, at skilteafmærkningen – det rød/hvide mærke eller ”den lille mand med stok og bylt på ryggen” fører mig på afveje ad smukke stier med imponerende antikke ruiner og andre seværdige arkæologiske fund.

Flere gange viser det sig, at jeg befinder mig på en kulturrute, som reelt set ikke har noget at gøre med pilgrimsruten til Rom. Det er som om kunst, turisme og en stigende popularitet inden for trekking blandes sammen med pilgrimsfærd.

Det er en udfordring, når man er uden vand, meget langt til næste landsby og i øvrigt har mange kilometer i benene. Men når det så er sagt, har minderne og mine tanker om turen en vigtig og ganske særlig plads i mit hjerte.

Uanset hvor jeg kommer frem bydes jeg hjertelig velkommen og der er altid en madras at sove på. Det er en meget billig tur og de fleste steder betaler jeg ikke mere end € 5 for en overnatning i donation, og dertil er inkluderet morgenmad og en kop kaffe.

I Santa Christina får jeg mit vandrepas, men det kan også bestilles flere steder på nettet; f.eks. er www.associazioneviafrancigena.com en udmærket side. Desuden er der et turistbureau i Calendasco, som er et besøg værd.

Serviceen er venlig, de taler engelsk og har en fantastisk oversigt over overnatningsmuligheder, som jeg har stor gavn af under hele turen. I skrivende stund er det nu et år siden jeg gik turen og jeg ville gøre det hele igen.

Jeg vil sejle over Pofloden og vandre igenem Toscanas imponerende landskab. Jeg vil spise friske løg og tomater, som jeg plukker på vejen og steger over mit bål. Jeg vil glædes over Luccas skønhed og besøge St. Martins katedral. Jeg vil nyde et velfortjent hvil på Piazza del Campo ved den store domkirke Duomo i Siena. Jeg vil til jazzfestival Montefiacone og drikke områdets underkønne vine og jeg vil besøge Aulla, som umiddelbart er en kedelig og meget moderne by, men som gemmer på en overset

skat. Byen har en magisk kirke, som er den eneste bygning i byen, der overlevede anden verdenskrigs voldsomme bombardement. I kirken ligger en helgen begravet - én, som har været gemt for menneskeheden i mere end 1000 år. Præsten, som er tilknyttet kirken spørger mig: "Maria, hvad er ROMA som anagram?"

Den sidste del af turen går jeg på Via del Roma, som er den ældste vej til Rom. Den er farlig og meget trafikeret, men den går ligeud. I Rom bliver jeg fyrstelig modtaget. Jeg får et fripas så jeg kan bevæge mig på egen hånd i et ellers meget kontrolleret/bevogtet og lukket Vatikan.

Desuden får jeg stillet min egen personlige guide til rådighed, som jeg kan bruge over flere dage. Det er i sandhed en fortryllende tur og igen oplever jeg en personlig transformation ligesom da jeg gik turen til Santiago de Compostela.

Muslingskallen er symbolet du bærer, når du går til Santiago de Compostela. Til Rom bærer du nøglen - til kærligheden?

Og jeg kan ikke vente med at krydse vand, bjerg og bakke hele vejen til Det hellige Land og Jerusalem, som er min næste destination på vejen...

Via Francigena: <http://www.in-italia.dk/italien/pilgrimsruten-via-francigena/>

præst sejler os over PO floden

Walk happy feet, walk - et Camino-eventyr

Camino del Norte – Nordruten – sommeren 2011 er udgangspunktet for denne beretning, der dels handler om selve turen, dels om hvordan mødet med Caminoen kan blive til en ny begyndelse i ens liv. Og den betydning, den kan have på pilgrimmenes liv.

af Grith Szuster i samarbejde med Pawel Szuster

I vinteren 2011 fik jeg en pludselig indskydelse om at der skulle ske noget stort. Efter en del år med svær sygdom i vores nærmeste familie, trængte vi til en ny begyndelse med fokus på os og på det gode i livet.

Derfor var det til stor inspiration, da vi så filmen “The Way”, som omhandler en far, hvis søn dør på Caminoen og hans proces med at gå Caminoen med sin søns urne. Derudover viste filmen den fantastiske natur, stemningen, fællesskabet, og vi blev begge begejstrede. Vi besluttede os med det samme for at ville gå Caminoen samme år.

Efter en del planlægning, træning, spanskundervisning og efter at have undersøgt samtlige pilgrimsruter, kom vi frem til at ville gå den nordlige Camino del Norte, som følger den spanske kyst det meste af

vejen mod Santiago. Dette fordi vi elsker havet og badning samt det fakta, at der ikke går så mange pilgrimme på den rute.

Træthed

Så blev det endelig den 9. august 2011, og vi to sad spændte og forventningsfulde på flyveren med retning mod Irún i Nordspagnien, hvor vi skulle starte vores vandring to dage senere.

Vi kom frem sidst på aftenen og luften var stadig lun selvom det var sent. Næste dag besøgte vi byens albergue, hvor vi fik stempet vores pilgrimspas og kom til messe i en lokal kirke. Her begyndte den første træning med det spanske sprog. Jeg fik en god samtale med en ældre herre, og selvom vi ikke forstod hinanden helt, havde vi et dejligt møde.

Næste morgen tog vi tidligt af sted og vandrede ud gennem byen på vej mod San Sebastian. Over bjergpasset stod solen langsomt op og vi mødte heste, får, søde spaniere og andre pilgrimme på vejen. Alle ønskede os Buen Camino og var søde og hjælpsomme.

Landskabet var utroligt smukt og kuperet, og selvom det var meget varmt at gå, var det fantastisk at være i gang. Da vi sidst på dagen kom frem til udkanten af San Sebastian, hvor vores albergue lå, var vi godt trætte. Vi mødte andre søde pilgrimme og efter indlogering og ordning af vasketøj fik vi mad og kaffe på den lokale café. Jeg var overvældet af følelser af den enorme varme og skønhed, der er i Spanien og en absolut træthed og tanken, om jeg kunne gennemføre det her. Jeg husker, jeg fandt den første stol på alberguet og en af de søde hospitaletos kigger på mig og spørger: cansado? Si si si. Ja, jeg var så træt og udmattet, men hun var sød at fortælle os, at de næste dage blev lettere.

Jeg vil lige tilføje, at Pawel havde trænet en del mere end jeg havde haft tid til og det gjorde en forskel den første uges tid af turen, hvor jeg var meget træt og småsyg pga. udmattelse.

Væk med det overflødige

Næste morgen valgte vi at besøge det lokale postkontor og sende absolut alt, der ikke var nødvendigt, videre til Santiago. Her røg alle mine spanske noter, min spanske ordbog og alt vores overflødige tøj med mere. Det var dejligt at se andre pilgrimme med samme projekt på postkontoret.

Seks kilo minus i vores rygsække gik det noget lettere at vandre videre. Det var undervejs fascinerende at opdage, hvor lidt vi

virkelig behøver for at alle vores behov var dækkede. Vi vaskede tøj dagligt og fik hurtigt en daglig rytme både i vandring, spisning (da vi fik styr på siesta-tiderne) og med vasketøj og søvn.

Jeg havde haft mine bekymringer omkring at sove på Albergue, da jeg er meget lydfølsom. Men jeg kom hurtigt ind i en god soverytme ved hjælp af gode ørepropper og en træt krop.

Vi fik også hurtigt vores egen lille "pilgrimsfamilie", som vi nogle dage fulgtes med og stødte på i perioder undervejs.

De "3 musketerer" som vi døbte dem, havde ligesom os taget to måneder fri for at gå hele Nordruten. Vi mødte dagligt nye pilgrimme og mennesker som vandrede eller cyklede hele eller dele af Caminoen. Alle med hver deres fortælling og grunde til at vandre turen, hvilket var en meget inspirerende oplevelse.

På vejen havde vi også fornøjelsen af, at vandre en dag med Henrik Friediger. Det blev en dag som bød på dejlige samtaler om netop det med Camino vandring, hvorfor går vi og hvad har vi af tanker og forventninger til, hvad det kan give os. I de dage var der San Roche fejring i de byer, vi kom igenem. Så der var fest, musik og et liv uden lige på alle gader og stræder. Det var fantastisk at opleve og være en del af.

Tid til hvile

Vi vandrede i seks uger og havde derudover nogle hviledage, så vi havde plads til at tage en fridag, når benene eller kroppen trængte til noget ro. Vi mødte mange, som kæmpede med vabler og dårligt bentøj. Vi var velsignede med gode støvler, hvilket for os er et absolut "must" på en vandretur som denne. Det gjorde, at vi kom igennem uden en eneste vabel.

Pawel og jeg havde havde undervejs god tid til at tale sammen, være stille sammen, diskutere, være irriterede og alt det andet, som er naturligt, når vi er tætte sammen på en rejse som denne.

Vi valgte at bo på albergue nogle dage og andre dage tog vi pensionat eller hotel, og det var dejligt med den ekstra ro indimellem, når vi rejste som par.

Vi havde mange særlige oplevelser undervejs, både med andre pilgrimme, med hinanden og i os selv. Jeg vil nævne to historier, som jeg synes var særlige.

Blommer og firkløver

Den ene var en dag, hvor vi vandrede i gråvejr og regn på vej mod Guemes. På vejen deler en dreng blommer ud til pilgrimme, der kommer forbi. Jeg vil give ham en dansk krone, men det ønsker han ikke. I stedet plukker han hurtigt to firkløver og giver én til os hver. Det rørte os på en særlig måde.

I Guemes boede vi på Albergue de Guemes, som drives af frivillige ledet af Fader Ernesto, det var en stor oplevelse at besøge det sted. Heldigvis var Fader Ernesto ved at komme sig over en blodprop, da vi var der. Men alene hans historie og stedet med det mest fantastiske bibliotek jeg har set til dags

dato, fyldt med bøger og hundredtusindvis af lysbilleder, var interessant. Efter en dejlig middag var der et møde med fader Ernesto om tips til næste dags rute mod Santander, hvor vi skulle krydse en jernbanebro. Senere på aftenen var der sang og guitarspil.

Det er for mig et af de mest charmerende steder, vi besøgte på Caminoen.

Her mødte vi også Marcel fra Canada, som gik med helt flænsede fodsåler for at sige tak til Gud for alt det gode, han havde i sit liv. Og sådan var der mange specielle møder og sjove oplevelser undervejs.

Det fascinerende ved at bo på albergue, særligt de lidt mindre og private er, at der altid er en god historie og mulighed for at dele livserfaringer og oplevelser med andre pilgrimme. Jeg var også meget betaget af, at bo i gamle klostre, hvor historien næsten taler gennem væggene.

Caminoen og livet

På den anden side oplevede vi desværre også på dele af ruten en hensynsløshed fra nogle pilgrimme, som ikke viste hensyn og omtanke for andre. Det var en bristet forventning for os, men ved nærmere eftertanke er det jo også sådan i andre sammenhænge i livet. Og for os er Caminoen en spejling af livet på godt og ondt - og det spejler dit eget fokus og perspektiv på livet. Nogen snorker så højt, at det bliver morsomt - og igen er alt et spørgsmål om, hvor man ser det fra.

Vi havde undervejs tidspunkter, hvor vi var trætte af at vandre og vi synes det var det samme hver dag og hvad var meningen med at gå? Hvad er en pilgrim? Og andre dybere spørgsmål fik vi vendt undervejs.

I det hele taget synes jeg, det var en fantastisk måde for os at komme tættere på os selv og hinanden, og det at alting blev så enkelt. Vi kom helt ned i tempo, og var glade for den enkelthed livet på Caminoen tilbyder. Det er bare dig og din rygsæk og en masse frihed til bare at være.

På den mere personlige side oplevede vi begge følelsesmæssige udsving undervejs og kom i kontakt med gamle følelser og traumer, der var gemt af vejen. Både gode og negative.

Vi nåede Santiago i slutningen af september og havde en skøn oplevelse til pilgrimsmessen i kirken. Jeg kan stadig genkalde den smukke fællessang i kirken ledet af en af nonnerne.

Jeg fik ikke den wow-følelse, jeg havde forventet i Santiago, i stedet var jeg ked af det, frustreret og trist.

Verdens ende

Derfor valgte vi at gå de sidste 100 km til Finisterre.

Det var en anden lethed og glæde, der fyldte mig, da vi kunne skimte byen, og ved Cabo Finisterre mødte vi vores 3 musketerer, som vi havde indledt turen med i starten af august. Det var en følelse af "mission completed", da vi mødte dem og sluttede af, hvor vi startede - ved havet.

Det sidste rejsebrev, vi skrev hjem fra Caminoen havde følgende overskrift "Ved verdens ende begynder en ny med taknemmelighed"

En ny begyndelse

I månederne efter vi kom hjem, havde jeg svært ved at finde ro og tilfredshed i livet, og søgte hele tiden efter en ro, jeg ikke kun-

ne finde. Det kulminerede med, at jeg fik et psykisk sammenbrud i julen 2011 og måtte være indlagt og i medicinsk behandling efterfølgende.

I dag, snart et år senere, er jeg et andet menneske. Jeg har fået fantastisk hjælp både i det offentlige og ad private veje og kan nu begynde at se en mening med alt det, der blev sat i gang i mig undervejs på Caminoen.

En rejse på vej hjem, til at være tro mod mig selv, tro på mig selv og turde være det menneske, jeg er, under alle de masker jeg har haft for at overleve. Det er jeg i dag dybt taknemmelig for - selvom "rejsen" har gjort ondt.

Jeg tror på, at Caminoen spejler dig og dit liv, det gjorde det i hvert fald for mig og derfor synes jeg, det er en tanke værd at overveje, hvorfor vil jeg vandre Caminoen? Er jeg klar til at møde mig selv og lande i mine egne sko?

Buen Camino

Inspirationsliste

Forberedelser inden. Vi brugte meget tid på at undersøge ruterne og søge inspiration/ råd fra andre via internet, Santiago foreningen, gå til Camino foredrag og vi købte flere bøger. Den vi gik efter var den tyske Jakobsveg af Cordula Rabe, rigtig fin lille håndbog, som deler ruten op i 33 etaper.

Jeg var enorm glad for, at jeg skrev dagbog hele vejen. Vi skrev en fælles dagbog og havde også en liste, hvor vi skrev overnatningssteder ned, priser og en rute over hvor langt vi havde gået hver dag fra by til by. Det er meget dejligt at have bagefter.

Gode vandrestøvler eller sko kan være afgørende for hvordan din Camino bliver. Vi brugte meget tid på at købe udstyr og endte efter god vejledning i et par Meindl læderstøvler, som var fantastiske at vandre i og ikke for varme.

Rygsækken er en anden vigtig ting. Vi gik med Osprey letvægtsrygsække, men man skal være opmærksom på det meget tynde bæresystem, som generede vores skuldre lidt undervejs, men det er jo en smagssag.

Vandsystem (camelback) var en anden ting vi var meget glade for. Nogle dage kan der

være lidt længere mellem byerne på Nordruten, og så er det dejligt at have med.

Vandrestave, jeg smiler når jeg skriver det her. Jeg havde sværget til, at det kun var for gamle mennesker, men jeg købte mig et par efter en uges tid. De gav rigtig god støtte undervejs.

Træning, jeg vil til fremtidige Caminovan-dringer sørge for at tage tid til træning.

Respekt for kroppens grænser. Jeg synes det er vigtigt at have god tid til sin Caminovan-dring. Vi sætter megen pris på, at vi kan tage pauser, ekstra hviledage, hvis vi føler behov for det. Og jeg tror det også var med til, at vi ikke fik nogen overbelastningsskader.

Tid til stilhed, til at nyde turen, hvor du vandr og det du oplever undervejs. Det er ikke et kapløb.

Lær lidt spansk inden, det synes jeg var en stor hjælp for os. Nogle taler engelsk, men det giver nogle andre oplevelser at forstå spansk og alle seværdigheder har stort set kun information på spansk.

Og mangler du noget kan det jo købes undervejs.

Den portugisiske kystvej til Santiago

Nedenstående artikel er oversat og omskrevet fra en artikel af John Rafferty også kendt som 'Johnny Walker'. Han er initiativtager og aktiv i arbejdet med Amigosprojektet i Santiago – se Pilgrimmen nr. 23 – og en ivrig pilgrimsvandrer. Ved et besøg i Santiago, hvor han fortalte om sit Amigosprojekt, spurgte vi ham, om han havde nogle erfaringer med nye Caminoer, som vi kunne fortælle de danske pilgrimme om. Han var ikke i tvivl: den portugisiske kystrute...

Oversat og bearbejdet af Henrik Tarp

To er vejene, der fører fra Porto til Santiago. Indledningen er næsten aymerisk, han, nemlig Aymeric, nævner de fire veje, der fører til Santiago fra Frankrig. Men her er vi i Portugal og den ene af de to veje er den "slagne", den som alle pilgrimme følger og har fulgt gennem tiderne. Også den går indenlands. Den anden, og ganske jomfruelig, går langs med vandet. Nedenstående er forfatteren Johnny Walkers erfaring med denne kystrute.

Den følgende beskrivelse er ikke først og fremmest en turguide, men mere en beretning om oplevelsen af at gå en helt ny vej mod Santiago: "Kystvejen fra Porto er for mig en af de smukkeste af alle Camino'er.

Den er dog ikke uden vanskeligheder. Kan du lide mennesker omkring dig, pilgrimme at vandre sammen med og dele oplevelser med om aftenen på herberget, er denne vej ikke noget for dig. På den anden side, hvis du værdsætter stilheden og det at gå på en fredfyldt, kontemplativ måde gennem et overdådigt landskab, ja så må denne vej stå øverst på din liste."

Som pilgrimsvej er den næsten ikke eksisterende. Dvs., at den vej ikke er "trådt", der er

sparsomt med pile og så godt som ingen pilgrimsherberger. Men da denne del af Portugal ikke udgør et europæisk rejsemål, vil man finde lange, brede og tomme strande uden hotelsiloer. Området er til gengæld ferieområde for portugisere, hvorfor du finder en mængde små to-stjerne hoteller, der minder om spanske hostales, hvor man kan overnatte til en rimelig penge. Læg hertil en mængde ungdomsherberger. Det betyder, at din pilgrimsvandring vil blive dyrere end en tilsvarende på Den Franske Vej, men din bank vil ikke gå fallit, som der står skrevet.

Går du uden for skoleferierne er der masser af ledig hotelkapacitet, men Johnny Walker fortæller alligevel, at han på sin tur løb ind i et bryllup, der hvor de ville overnatte. Alt booket. Personalet var yderst hjælpsomt, men alt var optaget i ”miles omkreds”. Det lykkedes dog til sidst at finde overnatning for hans lille gruppe.

Vandringen kan tage sit udgangspunkt i Porto. Vælges den løsning er der to veje. Den ene gennem befærdede gader og industrivarterer. Det er den vandreguiderne har. Den anden er at følge floden ud til kysten for der at komme til Matosinos. Man kan også tage sporvogn til Matosinos.

For at spare tid kan man ligeledes tage en anden linje med sporvogn til Vila do Conde og begynde sin vandring der. Man skal da stå af i Santa Clara. Hvis du har tid anbefales det at gå over Matosinos.

Den portugisiske pilgrimsforening har lagt nogle kort ud på deres hjemmeside, som man frit kan bruge. De har to veje: en rød og en grøn. Man oplevede dog, at vejene ikke var markeret i spansk standard, derfor gik vi forkert en del gange. Der er så til gengæld en gul rute (svarer til den røde), som man bedre kan stole på. Følges de gule pile, skriver Johnny Walker, kommer man til at gå på promenader langs vandet, bredt anlagt veje og stier, men alle så man har havet i syne. Det er fristende, at gå lige i strandkanten, men det er yderst anstrengende, skriver forfatteren.

Terrænet er ikke vanskeligt, skønt det, at nogle af de sektioner, den portugisiske pilgrimsforening anbefaler, er temmelig lange. Du skal ikke forvente at kunne stoppe op for overnatning, når du vil, for etaperne på

foreningens kort svarer nøje til, hvor der er overnatningsmuligheder. Jo længere nord over, desto mere vild bliver kysten. Sandet viger for klipper og turisterne bliver færre da bademulighederne indskrænkes. Du vil på denne strækning ofte have tåge om morgenen fordi den kolde atlantehavsluft mødes med den varme fastlandsvind.

Fra Vila do Conde er der 24 km til næste by Esposende. En behagelig vandring langs vandet.

Fra Esposende vandles stadig langs kysten til Viana do Castelo. Efter denne by kommer kysten virkelig til sin ret. Johnny Walker skriver: ”Vi gik på gode vandrestier tæt på havet kilometer efter kilometer. Vi så muslingesamlerne på stranden, lystfiskerne med deres store stænger. Den friske havluft kildrede vores næsebor og sommetider blev mine briller stænket over med havvand, når bølgerne blev brudt mod klipperne.

Det var på denne strækning jeg tabte mit hjerte til lige netop denne rute.” 27 km er der fra Viana do Castelo til Caminha ved Miño floden, hvor der går gratis færge over for at komme til A Garda.

Fra A Garda til Baiona er der 36 km. Måske for meget, så denne strækning kan med fordel deles op, så der overnattes i Oia. Denne sydlige del, er sparsom på pilgrimsherberger, men nogle er der. Desuden er det den fattigste del af Galicien og sine steder nedslående. Det hele opvejes dog af en storslået natur, som følger dig lige til Vigo begynder at dukke op i horisonten.

Der er gule pile lidt inde i landet, men det er muligt helt enkelt at gå tæt på havet.

Fra Baiona og til Vigo – 21 km – skifter det fattige indtryk fra det sydlige Galicien til det mere velstående bysamfund. Du kan gå langs med havet hele tiden for til sidst at gå ind i landet og følge en lang fredfyldt skovsti ind til Vigo. Vigo har en af Spaniens største fiskerihavne, (Spanien er Europas største fiskerination), og derfor ligger der mange fiskeforædlingsfabrikker her.

Velstanden er tydelig. At gå gennem Vigo adskiller sig ikke fra andre større byer på pilgrimsvejen. Det skulle da lige være den overflod af fiskerestauranter, som Vigo selvfølgelig har. At komme ud af Vigo er uden problemer. Der er gode afmærkninger, både pile og muslingeskaller. Du bliver ført ud til Redondela, hvor pilgrimsvejen leder dig sikkert til Santiago.

Det bemærkes til sidst i artiklen, at før han begyndte sin vandring langs havet, spekulerede han på, om det ville blive kedeligt med havet hele tiden. Hans tvivl blev gjort til skamme. Der viste sig at være en uendelig variation i landskabet og havet var aldrig det samme. Fascinerende, som det var, at se variationen dag for dag.

Gruppen brugte to uger på vandringen fra Vila do Conde til Santiago. Det er ikke nogen anstrengende vandring, men det er heller ikke en spadseretur i den lokale park.

Afslutningsvis funderes der: "Vil jeg anbefale turen til andre? Mit svar er: For mig er det den bedste af alle Caminoer! Det får mig til at overveje om jeg overhovedet skulle have skrevet disse linjer? Nu vil der givetvis komme flere/mange, og så bliver denne rute som alle de andre. Var det det, jeg virkelig ønskede?"

Tekniske vandreoplysninger

Oporto – Vila do Conde 25 km

Turistkontor-Vila do Conde

Tel: 252 248 473

<http://www.cm-viladoconde.pt>

E-mail: turismo@cm-viladoconde.pt

Der er hoteller og hostaller i alle prislag. F.eks.

Pensão Patarata 3.^a

Cais das Lavandeiras,

18 * 4480-789

Vila do Conde

Tel 252 631 894

Hospedaria O Manco d'Areia

Praça da República,

84 * 4480-715

Vila do Conde

Tel 252 631 748

Fax. 252 631 748

Vila do Conde – Esposende 23 km

Esposende – Hostal når floden krydses og et andet ved den gamle fæstning

Esposende – Viana do Costelo 22 km

Viana do Costelo – Mange overnatningsmuligheder, også et ungdomsherberg

Viana do Costela – Camiña/ A Garda 28 km

Camiña – albergue, hostals. Turistkontoret har en fuld liste over hoteller eller tag færgen til A Guarda

Camiña/A Garda – Oia 20 km (16 km)

Oia – casa rural i byen og et godt hotel

Oia – Baiona 18 km

Baiona – masser af overnatningssteder

Baoina – Vigo 22 km

Vigo (mulighed 1.) Følg de gule pile. Moderne vej. Ingen problemer, men træls vej. Mulighed 2. I udkanten forlades de gule pile til fordel for de grønne til Freixo, hvor der kan overnattes i socialcenteret. Kraftig stigning.... Fra Freixo er vejen bedre, men længere. Du kommer forbi en interessant kirke. OBS. De grønne pile stopper i Vigo, og der er forvirring med de røde pile. Den røde vej er nok den oprindelige. Når kirken er passeret spørg om vej til centrum af Vigo (mange hostaller i Vigo)

Vigo – Redondela 16 km

Følg CSJ Guide - <http://www.csj.org.uk/guides-online.htm>

Redondela – Pontevedra 20 km

Pontevedra - Caldas de Rei 22 km

Caldas de Rei – Padrón 17 km

Padrón– Santiago de Compostela 24 km

Følgende link til brug for kort, overnatning og afstande: *(link på foreningens hjemmeside)*

<http://www.caminador.es/wp-content/uploads/2009/06/INTRODUCCION-MA.pdf>

Annas Camino

Om at vandre på Caminoen fra Astorga til Santiago med et barnebarn på 11 år – meget af tiden hånd i hånd.

af Hanne Olsen

”Hvor ville min mor bare elske at være lige hér..... skal vi ikke tage hende med næste gang?”

Dén replik fra Anna (11 år) faldt da vi var på vej op mod O Cebreiro i regnvej, og den var som sød musik i mine ører!

Selvom jeg havde forberedt hende så godt jeg kunne på, hvad der kunne vente os af udfordringer, var det måske alligevel en for stor mundfuld at skulle gå fra Astorga til Santiago på kun 12 dage.

Da vi ikke havde mere tid til vores rådighed, havde jeg overvejet at springe et par etaper over. Men da jeg ikke synes, at jeg kunne ”undvære” nogen af dem, endte det med at vi lagde ud fra Astorga om morgen den 9. oktober, for så at lade skæbnen og fødderne råde.

Starten

Efter at have overnattet på Albergue San Javier gik vi ud i mørket og var i Rabanal først på eftermiddagen efter en fin vandringsdag i solskin. Vi flyttede ind på Albergue Gaudelmo og nød gæstfriheden og medpilgrimmenes gode selskab, 5 o'clock-teen i haven og, efter messen, aftensmaden i restaurant El Refugio.

Allerede her fik Anna sin første og bedste pilgrimsven, Merry fra Washington, og hun var næsten utrøstelig, da vi allerede dagen efter ”mistede” hende og hendes mand Joseph i El Acebo. Jeg vovede at love, at vi nok skulle gense dem, og heldigvis skete det på vores sidste dag i Santiago.

Næste dag startede fint, ud i mørket med pandelygte på. Efter formiddagspause i Foncedadón gik vi videre til Jernkorset, hvor vi lagde vores sten og herefter til Manjarín, hvor vi holdt en lang pause og hilste på alle vennerne.

Vi var tæt på at stoppe i El Acebo, men jeg pressede på for at vi skulle fortsætte ned til Molinaseca. Det er syv år siden, jeg har gået denne etape sidst og huskede den som stejl.....men, hold da op, jeg synes godt nok, at den er blevet værre!

Vi var først fremme kl. 18.30, meget trætte begge to, og nedturen kostede Anna en blå storetånegl.

På tredjedagen lod vi os transportere de 10 af 23 km til Cacabelos i taxa (herligt, det veltede ned med regn).

Efter en kort dag tog vi endnu én, og gik i roligt tempo den korte tur (8 km) til Vil-lafranca. Vi flyttede ind på Albergue Ave Fenix og nød en (næsten) fridag.

Maveonde

Vi havde bestilt både aftens- og morgenmad her og glædet os til det, men da den store paella-pande blev båret ind, blev Anna dårlig og gik ind og lagde sig. Hun kastede op og var syg hele natten.

Om morgenen var jeg solidarisk og havde også kvalme, så morgenmaden for begges vedkommende var en tår cola.

Hvad gør man så?? Der var ikke meget grin ved, eller tid til at blive liggende, så vi "samlede os sammen" og gik meget langsomt videre mod dagens mål, som var Ruitelan.

Jeg havde glædet mig til og fortalt Anna om dette stykke, hvor man det meste af tiden

kan se og høre Rio Valcarce, men det var så som så med nydelsen. Vi holdt mange pauser undervejs, talte ikke så meget og spiste ingenting. Vi var fremme kl. 15 og gik direkte i køjen.

Det var noget af en prøvelse at ligge dér og være så elendig og samtidig have ansvaret for et barn, som også har det skidt. Vi spiste begge lidt af et æble skrællet og skåret i bidder, som hospitaleroen gav os. Det var alt.

Frisk igen

Næste morgen var Anna heldigvis nogenlunde frisk igen og hendes appetit var vendt tilbage, men vi var begge "matte i sokkerne", da vi i regn og blæst gik den hårde, men smukke tur, op til O Cebreiro.

Og det var hér den faldt, indgangsreplikken, som fejede al min tvivl og ethvert til-løb til dårlig samvittighed af banen.

Fra O Cebreiro tog vi en taxa ned til Viduedo og gik så det sidste stykke til Triacastela, hvor vi som de eneste pilgrimme boede på Albergue Aitzenea.

Efter en dejlig aften og nat gik vi næste morgen friske og raske videre til Sarria - i tørvejr.

Her overnattede vi på et privat albergue, Casa Peltre, som jeg kan anbefale. Her er et stort rart opholdsrum/køkken, ludospil mm, gratis internet og ild i pejsen på den meget hyggelige sovesal for 10€.

Fra Sarria i regn

Så var det slut med det gode vejr, igen. Den efterfølgende morgen gik vi fra Sarria med hele regn-udstyret på, sammen med en masse "gamle" og "nye" pilgrimme. Rigtig hyggeligt og sjovt at se hvem der gemmer sig bag regnslaget, når man passerer hinanden og siger "buen Camino" mange gange om dagen.

I Portomarin flyttede vi ind på det kommunale albergue, hvor vi hilste på de to af i alt tre danskere, vi mødte på hele turen.

Hunde

Der er mange hunde i Spanien, og Anna talte alle dem vi mødte. Det blev til 266 i alt - ca. en pr. km. Én af dem, pilgrimshunden Kira fra Burgos, lagde vi ud sammen med næste morgen.

Hånd i hånd

På trods af at det øsede ned hele dagen bevarede vi det gode humør og gik som sædvanlig med hinanden i hånden og snakkede om alt mellem himmel og jord.

Jeg har efterhånden gået mange gange på Caminoen, og hver gang jeg har set folk som gik hånd i hånd, tænkt: "Godt det ikke er mig"!

Men det er netop hvad jeg nu har gjort. Gået hånd i hånd med Anna 12 dage i træk, og jeg har nydt hvert et øjeblik. Kun når stien blev for smal eller vejen for farlig slap vi hinandens hånd.

Da vi efter 25 km i regnvejr nåede Palas de Rei, havde vi fortjent lidt forkælelse. Så vi fandt et hostel, puttede Anna i seng, sendte

mig i byen, og så var der pizza og tv i sengen. Vi var ved at være i fin form og gik den næste dag ubesværet de ca. 29 km. til Arzua i smukt vejr.

Det sidste stykke

Der var nu 39 km tilbage at gå, som skulle fordeles på to dage og da vi næste dag sad i solen og spiste frokost i Arca do Pino, ca. halvvejs, var det lidt svært at få overbevist Anna om det smarte i at gå videre. Det lykkedes dog og jeg satsede på, at der også nok på dette stykke var dukket en masse nye sovesteder op.

Det var der bare ikke! Et sted gik vi forbi fordi vi var enige om, at der ikke så spændende ud. Den næste mulighed var et lækkert (og dyrt) hotel. Det droppede vi også, og endte faktisk med at gå hele vejen til Monte de Gozo. De sidste 6-7 km i regn.

Da vi nåede frem kl. 19.30 var vi fuldstændigt færdige begge to, og Anna, som ellers hele vejen har været frisk på at nyde en god udsigt, havde intet til overs for den smukke solnedgang over Santiago.

Vi sov vidunderligt og jeg tror at alle gårsdagens trængsler var glemt da vi gik ind i Santiago tidligt næste formiddag. Tidligt nok til at nå messen efter at vi havde været på

pilgrimskontoret og få vores "Compostela". Resten af lørdagen og søndagen med var vi turister. Vi var til messe og nød byen og mødet og gensynet med stort set alle vi havde mødt på vores tur. Tidligt mandag morgen gik turen tilbage til Danmark.

Camino med barnebarn

Annas engelsk er rigtig godt og hun bruger det gerne, og det har været en fornøjelse at høre hende tale med pilgrimme fra Spanien, Italien, Canada, USA, Japan, Sydafrika, Irland, Skotland, England, Tyskland og New Zeeland. Selv med svenskerne foregik det på engelsk. Kun franskmændene kneb det med, for de vil jo kun tale og forstå fransk.

Med den fart vi havde på, var der ikke brug for den store underholdning efter "arbejdstid". Vi havde medbragt hver sin bog og et lille spil kort, som var rart at have, men det var ikke hver dag vi havde tid til at spille.

Det har været en dejlig tur. Skønt at have en at dele oplevelserne med, og jeg kan kun anbefale det til andre!

Hvis man er i tvivl om hvorvidt det vil være en god idé, kan man gøre som vi gjorde. I sommeren 2010 gik vi (som optakt og prøve-tur) fire dage på Hærvejen. Herom kan man læse i Pilgrimmen nr. 23.

Velkommen i Jegerup kirke

I Jegerup, mellem herbergene Ellegård og Tørninggård, har der gennem ca. 1000 år ligget en kirke.

Du har som Hærvejsvandrers, hvad enten du kommer syd fra eller er på vej syd over - måske på vej til Santiago de Compostela - mulighed for at gøre et lille rast.

Når graveren er til stede, vil kirken være åben, og du vil blive venligt budt indenfor. Her kan du tage en lille folder om kirkens historie og nyde et lille hvil i den gamle kirke.

I våbenhuset er der mulighed for, at få et stempel i dit pilgrimspas, og du kan brygge en kop kaffe eller te og smage præstens hjemmebag.

Ligeledes kan der tappes frisk vand og toilettet ved graverbygningen kan frit benyttes. Vi glæder os til at hilse på de mange vandrere, der kommer forbi vores lille by.

af Anne Kjestine Jensen

Hærvejen – en dansk pilgrimsrute

Forfatteren til denne artikel er formand for foreningen Herberger langs Hærvejen, et projekt som han tillige er initiativtager til. I santiago pilgrimsforeningen lægger vi stor vægt på samarbejdet med folkene omkring Hærvejen – vi føler, vi som santiago pilgrimme er en del af Hærvejens historie og skal opfordre til, at foreningens medlemmer bruger Hærvejen – både som et udmærket øvelsesterræn før turen sydpå og ikke mindst som en pragtfuld tur i sig selv.

af Andreas Blinkenberg

Kan vi udvikle en pilgrimsrute på Hærvejen i Danmark med inspiration i den spanske Camino?

Vandring på Caminoen i Nordspanien er i fare for at blive kvalt i sin egen succes. Med op til 200.000 vandrere, der går mindst 100 km, om året og mere end 1.000 personer, der passerer de populære steder på en dag i højsæsonen, er det oplagt, at mange tidligere caminovandrere ser sig om efter andre pilgrimsruter, dels alternative ruter til Santiago, dels mod andre europæiske mål som Rom og Trondheim. I Europa findes et netværk af kulturruter, som også er tidligere pilgrimsveje. Hærvejen i Jylland fra Padborg til Viborg og videre op gennem Nordjylland er udpeget som Europæisk Kulturrute i 2010 og skal ses som en pilgrimsrute, der forbinder Nidaros, Trondheim i nord med Santiago, Rom og Jerusalem i syd.

Hærvejen – Oksevejen – Kongevejen – Studevejen – fra Padborg til Viborg har potentialet for udvikling som pilgrimsrute. Strækningen fører gennem stille kulturlandskaber og skove i den forholdsvis tyndtbefolkede del af Jylland. Kulturspor i form af gravhøje og runesten er grundigt beskrevet i litteraturen, senest i en ny guidebog om Hærvejen. Ruten er afmærket, og der findes opdaterede kort, der kan købes eller hentes på hjemmesiden 'haervej.dk'. Der ligger 33 kirker langs Hærvejen, hvoraf de fleste er åbne for de vejfarende. Der er adgang til 20 indkøbssteder samt tog/busforbindelser til hele landet fra alle delstrækninger på ruten. Endelig er der 14 herberger på strækningen mellem Padborg og Viborg (290 km), hvor vandrere, cyklister og ryttere kan overnatte for 80 kr. pr. nat.

Hærvejsruten for vandrere og cyklister blev markeret og kortlagt for ca. 20 år siden. Den følger i store træk de gamle Hærvejsspor langs den jyske højderyg og skellet mellem øst- og vestgående vandløb. Ruterne følger eksisterende stier og lokalveje, men der er plads til forbedringer. På visse delstrækninger er der for meget asfalt og lokal trafik. Der er langt mellem butikker til indkøb, og der er næsten ingen restauranter eller kroer langs ruterne.

Flere projekter på regionalt plan er gennemført med det formål at synliggøre og udvikle det turistmæssige potentiale omkring Hærvejen. I 2012 har Rold Skov Naturcenter i samarbejde med de nordjyske kommuner fastlagt en videreførsel af Hærvejen fra Viborg mod nord til hhv. Frederikshavn og Hirtshals.

På pilgrimskontoret i Santiago stilles spørgsmålet til alle vandrere, der er registreret med pilgrimspas. Hvad er motivet for turen til Santiago: religiøst/spirituelt, kulturhistorisk, sportsligt eller socialt? Er du vandrер, cyklist eller rytter? Især det sociale aspekt har fået stor tyngde i og med de mange vandrere, der mødes på ruten samt på herbergerne og de mange restauranter langs vejen. Der er skabt et inkluderende fællesskab med stor rummelighed og accept mellem kristne, nyreligiøse, ateister og folk, der er søgende omkring livets eksistentielle spørgsmål. Blandt de 2 mio. pilgrimme, der har vandret på Caminoen de sidste 10 år er der opstået mange nye venskaber samt helt nye erkendelser.

Foreningen Herberger langs Hærvejen forsøger at skabe den ånd, der findes på

Caminoens herberger, men det forudsætter, at der kommer flere gæster. I 2012 var der 3.500 overnatninger på de 14 herberger. Besøgstallet ligger mellem 200 og 500 på de mest besøgte steder. Det giver et gennemsnit på 2-5 gæster pr. dag i de 100 dage, hvor herbergerne er åbne (juni, juli og august). Vores ambition er 10-20 gæster pr. dag i gennemsnit – altså en firedobling – så der altid er mulighed for at træffe andre pilgrimme og gæster på herbergerne. Sengekapalet ligger på 24-36 sengepladser hvert sted.

Vi tilstræber at få flere udenlandske gæster for at skabe et internationalt miljø på herbergerne. Foreningen satser også på at skabe en atmosfære, så de overnattende føler sig som gæster på herbergerne. Det er muligt så længe der ikke kommer så mange – så den dimension må vi støtte.

I Kragelund vest for Silkeborg er kirken åben om natten for pilgrimme ligesom kirken laver flere arrangementer i sommerens løb for beboerne i landsbyen og gæsterne på herberget i den tidligere præstegård.

Foreningen af Danske Santiagopilgrimme støtter driften af herbergerne gennem repræsentation i bestyrelsen for herbergsforeningen. Kaj Højland, som desværre døde i år alt for tidligt, deltog i åbningsturen i 2008 og var en varm fortæller for herbergerne. I 2011 vandrede en gruppe santiagopilgrimme fra Viborg mod syd og i 2013 er foreningen medarrangør af en vandring fra Hamborg til Nidaros.

Herbergerne har nu eksisteret i 5 år og fortsætter 5 år mere på de nuværende vilkår. Det er derfor i de næste par år, det skal vise sig, om det er bæredygtigt at fortsætte udviklingen af Hærvejen som pilgrimsrute. Jeg vil derfor opfordre medlemmerne af Foreningen af danske Santiagopilgrimme til at bruge Hærvejsruten og give jeres mening til kende om vi kan udvikle en pilgrimsrute i Danmark – gerne med gode ideer til, hvordan vi får flere vandrere på ruten.

Kontakt til Andreas Blinkenberg på email:

blinkenberg.andreas@gmail.com

Vejen til indre styrke

En kollegas fortælling om hendes camino per bus plantede et sandkorn hos forfatteren til denne artikel. Sandkornet blev til en smuk perle - ligesom i en østers. Marianne Uhr Pedersen blev - som lyn fra en klar himmel - ramt af en uforklarlig måske dødelig sygdom. Hun tænkte: "hvis jeg skal dø, vil jeg have levet først". Så gik turen til Camino'en via Bilbao... Nu har hun været på Camino'en tre gange og hver rejse "har været unik i sin egen skønhed".

af Marianne Uhr Pedersen

Forord

Min baggrund for at skrive denne historie er mine oplevelser, og de erfaringer og indsigter som El Camino Santiago de Compostella har givet mig under min vandring, men så sandelig også efter at jeg er kommet hjem.

Der findes ingen rigtig eller forkert måde at "vandre" Camino'en, jeg gik, andre cykler, nogle rejser til hest, nogle overnatter på herberge, andre på hostels eller hoteller.

Der er ganske sikkert flere måder, men fælles for os alle er, at vi bevæger os imod Santiago.

Min Camino kom til at bestå af tre rejser.

Jeg rejste første gang den 15. september 2009 i tre uger, anden gang den 15. juni 2010 i fjorten dage, og tredje gang den 15. september 2010, ligeledes i fjorten dage.

Det var mig af én eller anden grund magtpåliggende, at det blev inden for ét år, og det lagde sig til rette, så hver rejse startede den 15. i en måned. En af de ting der ikke kan forklares her i livet.

De første to gange rejste jeg alene, sidste gang i selskab med en anden kvinde.

Jeg er efterfølgende flere gange blevet spurgt hvilken rejse der var den bedste. Jeg bliver svar skyldig. Hver rejse har været unik i sin helt egen skønhed, og tilsammen er de blevet integreret i mig til en dybere indsigt i mig selv, og min tilgang til livet.

Vejen til indre styrke

Som jeg sidder her og tænker tilbage, så startede min indre rejse tilbage i november 2008.

Jeg møder en aften en tidligere kollega, som jeg ikke har set i flere år. Egentlig havde vi ikke haft så meget til fælles, men vi aftaler alligevel at spise frokost sammen et par dage senere. Jeg husker ikke hvad vi talte om, ud over at hun fortæller at hun og hendes mand, har været på en bustur på Camino'en i Spanien. En pilgrimsrute, man kan gå på tværs over Spanien.

Når jeg efterfølgende tænker på denne stund, så får jeg et billede af et sandkorn der finder vej ind i en østers, og der ligger det så og ruller og ruller, mens den udvikler sig til at blive den smukkeste perle.

Jeg kunne ikke slippe tanken om denne Camino, og jeg begyndte at søge informationer på nettet.

Umiddelbart virkede det ret vildt tænkte jeg, for uoverskueligt - og hvad kunne der ikke ske, hvordan skulle jeg finde vej, hvor skulle jeg begynde??? Der var flere spørgsmål end svar. Og perlen rullede.

Jeg nævnte henkastet for mine omgivelser, at det kunne jeg måske godt tænke mig... og hver gang jeg legede med tanken blev jeg lidt mere fascineret.

Jeg søgte stadig flere informationer på nettet, fandt flere hjemmesider skrevet af danskere... og jeg begyndte at tænke at hvis DE kunne, så kunne jeg måske også.

Jeg kunne også konstatere, at aldersspredningen var stor, og eftersom jeg var i fysisk

god form, skulle DET så ikke være en hindring. Men jeg kunne ikke finde et startpunkt, hverken fysisk eller inden i mig selv.

I april 2009 sker der så det, at jeg som et lyn fra en klar himmel, bliver indlagt to gange med et anafylaktisk chok (en voldsom allergisk reaktion, hvor hele kroppen reagerer), aldrig prøvet før, og aldrig prøvet senere. Jeg gennemgår alverdens prøver, men der findes ingen entydig årsag.

Imidlertid får jeg den besked, at der er visse faktorer, som kan udløse et nyt anfald, eksempelvis fisk og skaldyr!! (farvel paella, bier!! (er der mange bier i Spanien?), kulde!! (ok, det er da til at undgå i Spanien), varme!! (*FARVEL CAMINO*). Jeg blev udstyret med en Epipen (en adrenalinsprøjte), som jeg skulle bære på mig konstant, og så kæmpede jeg ellers med frygten for at dø hen over sommeren 2009.

Helt frem til sidst i august, hvor jeg en dag tænker, ***at hvis jeg skal dø, så vil jeg altså have levet først...***

Jeg kan stadig ikke finde ud af, hvor jeg skal begynde, men en kollega har givet mig et telefonnummer til en kvinde, som skal af sted i september. Jeg ringer til hende for at høre hvor HUN agter at starte sin rejse, og hvad hun svarede ved jeg egentlig ikke, men i baggrunden hører jeg én sige Bilbao, og jeg fik fornemmelsen af, at alt faldt på plads.

Jeg søgte flyforbindelse på Travellink fra Kastrup til Bilbao, og sad så med to datoer til en rimelig pris, hvorefter jeg ringede til min arbejdsplads og bad om tre ugers ferie 14 dage senere.. jeg får en tilbagemelding om, at det er ok, imidlertid er den ene dato forsvundet... så jeg sidder med datoen den

15. september 2009. Eftersom jeg aldrig havde vandret før, tænker jeg, at det nok er klogest at bestille en enkeltbillet, hvis ikke det går, må jeg jo finde ud af at købe en billet hjem igen, og SÅ fik jeg travlt...

Jeg havde absolut INTET udstyr, endsige vandrestøvler, men HURRA for internet-handel.

Jeg købte og jeg vejede og fik meget morsskab ud af pludselig at skulle forholde mig til hvad et par bukser vejede... eller en tube tandpasta. Men støvler kunne jeg ikke finde.

Jeg havde et sted læst, at støvlerne skulle føles som om man gled ned i en strømpe... og jeg kunne altså ikke finde dét par strømper.

Jeg begyndte at overveje at gå på kompromis. Og så kommer jeg gående ned ad gågaden en dag, går forbi en skotøjsforretning og tænker at sådan bare lige for en god ordens skyld, og DER finder jeg dem, ganske få dage før afgang. Jeg nåede aldrig at gå i dem, og prisen pillede jeg af i Bilbao, men de bar mig hele vejen frem til katedralen i Santiago, med bare to små vabler, som jeg selv var skyld i fordi jeg valgte at overhøre de signaler jeg fik fra mine fødder.

Og sådan var min optakt til min vandring på El Camino Santiago de Compostela.

Jeg fløj via Barcelona til Bilbao, hvor jeg havde bestilt et værelse på et hotel, ud fra den tanke, at jeg ville have brug for at "lande" rent mentalt, og så ville jeg tage udfordringen op efter en god nats søvn og begynde min rejse mod Roncevalles, som jeg havde valgt som det punkt hvorfra min vandring skulle tage sin begyndelse.

Jeg ankom til Roncevalles sidst på eftermiddagen, i det store herberg var alle senge optaget, men jeg fik anvist en seng i en container sammen med 5 andre.. og jeg tænkte "Tak spids", er det SÅDAN det bliver, betænkelig ved situationen var jeg, men nu er jeg jo en stovt jysk pige, så det skulle nu ikke få MIG til at give op. Det var koldt den nat, meget søvn fik jeg ikke, men det gjorde de andre nu heller ikke, og jeg var glad for, at jeg havde hørt om "lag på lag".

Jeg vågnede op til en kold og grå morgen, og trissede lidt rundt om mig selv.. og SÅ begyndte jeg at gå.

Uvidende om hvilken vidundelig rejse, der ventede mig og uvidende om HVOR stor en betydning denne indre og ydre rejse ville få i mit liv.

Jeg var en af de sidste, der begyndte at gå, jeg ville have denne start for mig selv, og som jeg begynder min vandring står solen op, og jeg føler dens livgivende stråler fylder mig med lys og varme - og fortrøstning.

På min vej stopper jeg ofte og tager billeder med mit lille, nye digital kamera af de detaljer der fanger mit øje.

Efter et par timer på denne måde bliver jeg opmærksom på en ung koreansk kvinde der går et stykke foran mig, og jeg ser at det er de samme ting der fanger vores opmærksomhed, og vi begynder at gøre tegn til hinanden om hvad vi ser. Efter at have gået lidt på denne måde, begynder vi at gå ved siden af hinanden.

Efter et stykke tid bliver vi indhentet af en lille franskmand, som passerer os med en dårlig undertrykt fnisen. Vi kigger på ham, på hinanden, og så begynder vi at tale sammen. Det er Nina fra Seoul, og hun fortæller, at længere fremme går der to andre kvinder fra Seoul, som hun ikke kender men har mødt på herberget.

Vi nærmer os en skov, og jeg følger skovens linje med øjnene. Der - et godt stykke ude til højre - ser jeg den lille franskmand. Han er kommet væk fra camino'en, og jeg opløfter min stemme til højeste decibel med et "Monsieur, Monsieur", det lykkes mig faktisk at nå frem til hans øre, og han kommer luntende tilbage, mens vi står og venter på ham, hvor efter han passerer os med et "pardon", mens han kigger ned i jorden.

Og jeg får tanken "man skal passe på med, hvem man ler af, måske er det dem, der hjælper dig næste gang DU har brug for hjælp". Vi indhenter de to andre kvinder fra Seoul

og følges et stykke af vejen, indtil jeg lader mig falde bagud, har brug for at være alene.

Som en af de sidste ankommer jeg til mit overnatningssted, fire senge er der tilbage, da jeg er blevet skrevet ind er der kun én tilbage, men jeg skal jo også kun bruge én.

I en overkøje, der fremstår som en dobbeltseng, ved siden af en ældre franskmand. NY oplevelse og personlige grænser, der bliver flyttet. Jeg sov nu for øvrigt ganske udmærket.

Næste morgen starter jeg som det mest naturlige ting i verden med at følges med Nina, Kim og en lidt ældre kvinde fra Seoul, jeg fik aldrig fat i hendes navn. Hun talte kun lidt, og meget dårligt engelsk men det forhindrede os nu ikke i at tilbringe en uforglemmelig tid frem til Pamplona, og aldrig vil jeg glemme det morgenmåltid vi delte dér under et træ, og hverken før eller siden har et morgenmåltid smagt mig så godt. Brødbær, brød, nødder og bagte kartofler. Hvordan DET var gået til, fandt jeg aldrig ud af.

Vi deler hvad vi har, noget som jeg skal erfare hen ad vejen, bliver et kendetegn for MIN Camino.

Vi følges, og vi følges ikke, men hele tiden i en opmærksomhed på hvor de andre tre går.

Jeg kommer i en dyb samtale med Kim, og vi mister opmærksomheden på de to andre, og så er de væk. Vi går og ser os omkring og får så øje på dem langt oppe på en bjergskråning, jeg er blevet advaret tidligere mod at gå den vej, da den er farlig i regnvejr, men Kim er ikke til at stoppe, og jeg kan ikke få mig selv til at lade hende gå alene, så jeg følger efter.

ALDRIG før eller siden har jeg været SÅ bange på Camino'en.

Da vi er kommet et stykke op ad stien, ser jeg mig tilbage og kan konstatere, at det vil være mere farligt at gå tilbage end fremad.

Det regner, der er et lodret fald på min venstre side, en lodret stigning på min højre, og stien består af smattet ler og store sten. Vi når op til de to ventende kvinder, og går videre i dyb tavshed. Jeg vælger hvert skridt med omhu.

Vi kommer rundt om en kurve, og ser to lidt ældre kvinder kæmpe sig frem lidt forude, den ene går i sandaler. Da vi når frem til dem, tager Nina kvindens rygsæk og fortsætter med den på maven, og sin egen på ryggen - et billede på hjælpsomhed, som stadig står stærkt på min nethinde.

Og dér på denne uendelige, lange vandring slog det mig for første gang, at det at gå på Camino'en er som at gå gennem livet, nogle gange vover man sig mod bedre viden ind på en sti, som man egentlig godt ved at man ikke burde følge, men man gør det alligevel, nogle gange kan man vende om, men andre gange er man tvunget til at fortsætte, i håbet om at man klarer det alligevel.

Og vi KOM ned, og vi talte ikke så meget, men fulgte nu alle fem.

Vi når frem til en lille by og mere eller mindre vælter ind på en bar, våde, udmattede og utroligt sultne. Vi forsyner os, mens vi langsomt kommer til hægterne. I baggrunden lyder der musik.

Jeg rejser mig og begynder at ryste arme og ben for at løsne musklerne, og få minutter se-

nere befinder vi os alle i en eller anden form for dans, mens vi ler til hinanden. Heldigvis var der ikke andre gæster. Jeg har efterfølgende tænkt, at vi nok alle havde været lige bange der på bjerget, og det var lettelsens eufori der kom til udtryk i vores "dans".

Nogle strofer fra sangen "We can do it" går igen, og vi synger med og bliver lynhurtigt enige om, at vi kan gå det sidste stykke frem til Pamplona. Og det gør vi.

Vi ankommer efter mørkets frembrud til et utroligt stort herberg og finder en køje. Udmattede ind til sjælen. Det bliver en urolig nat, den unge mand i køjen over mig ligger meget urolig, og jeg bliver vækket mange gange.

Næste morgen vågner jeg så op til den erfarer, at min varme overtøje er blevet stjålet. DET rystede mig langt ind i sjælen, det var så langt fra det billede, jeg havde af det at være pilgrim, at jeg havde svært ved at fordøje det. Og det kostede mig en tåre, siddende alene på en bænk midt i Pamplona, en tidlig morgenstund i september 2009.

Jeg måtte sige farvel til mine koreanske venner, og finde frem til den "Intersport" der lå i nærheden af bus-stationen, og som jeg havde bemærket på min vej mod Roncevaux.

Men alt har sin mening, og således også dette.

Jeg fik købt mig en ny trøje, og denne gang i postkasserødt, en farve som jeg elsker, den anden var fornuftig brun og beige, og jeg har efterfølgende tænkt mange gange at jeg var heldig med at den første blev stjålet, for jeg ELSKER min røde trøje, og jeg bruger den stadig selv om den er blevet noget medtaget.

Er det ikke sådan, at vi kan erfare set i bakspejlet, at det vi troede var det værste, rent faktisk viste sig at være det bedste?

Således rustet til at fortsætte min rejse fandt jeg mig en siddeplads ved bus-stationen, mens jeg overvejede hvad jeg skulle gøre.

Klokken var blevet mange, og jeg var ikke sikker på, om jeg kunne nå frem til næste by før mørkets frembrud. Som jeg sidder dér, begynder jeg at iagttage en kvinde der står ikke så langt fra mig. På en måde ligner hun en, der er på vandring, men hun bærer kun en meget lille taske på ryggen, så jeg bliver enig med mig selv om, at hun nok hører til i byen. Hun er efter min bedste mening ikke udstyret til en vandring på Camino'en.

Jeg spiser lidt af min indkøbte frokost, og så kommer kvinden hen og sætter sig ved siden af mig. Vi sidder lidt i tavshed og så præ-senterer hun sig som Amy fra Kentucky, og spørger om jeg er på vej på Camino'en.

Det bekræfter jeg, og hun begynder at fortælle mig sin historie. Hun er flygtet fra en voldelig ægtemand og rejst med sine forældre til Grenada, hvor hun får den tanke, at hun må gå Camino'en. Uden ellers at gøre sig nogen overvejelser, pakker hun sin lille taske med de få ting hun har med, og begynder

sin rejse mod Camino'en, og nu står hun så i Pamplona og ved ikke hvordan hun kommer videre.

Tiden er gået, så jeg foreslår, at vi tager en bus frem til næste by, jeg har tidligere gjort mig mine overvejelser om det at tage bussen i stedet for at gå, og er nået frem til, at rigtig eller forkert, kan kun JEG afgøre. Jeg har mange gange på min vandring på Camino'en haft Frank Sinatra i tankerne og hørt "I did it my way" for mit indre øre.

Og således med en ny ven på Caminoen når jeg frem til Puente la Reina.

Jeg får som noget af det første en forklaring på, hvorfor den unge mand i køjen over mig i Pamplona, havde ligget så urolig. En hospitalero er ved at tage sig af hans fødder, som er fyldt af store åbne sår, og jeg er forundret over, at han i det hele taget er i stand til at gå. Det bliver ikke sidste gang at jeg forundres over mennesker, der under store lidelser bare går videre, i en stålsat beslutning om at gå vejen til katedralen og Jakobs grav i Santiago.

Jeg havde i Danmark gjort mig en forestilling om, at jeg ville skrive dagbog, og derfor fandt jeg mig en solrig plet og begyndte at skrive, og jeg skrev, og skrev i næsten to timer. Så løfter jeg hovedet, og ser mig omkring og betragter flere andre, der som jeg sidder fordybet i at skrive, og jeg bliver bevidst om, at jeg har brugt NUET til at være i FORTIDEN.

Jeg pakker mine ting sammen og vender tilbage til øjeblikket.

Næste morgen går jeg så videre sammen med Amy, men vi kommer ikke langt før

Amy vender sig mod mig med tårerne trillende ned af kinderne, mens hun siger ”da jeg mødte dig var jeg ved at give op, jeg vidste ikke hvordan jeg skulle komme videre”, og jeg kom til at tænke på noget jeg havde læst ét eller andet sted i min søgen efter informationer om Camino'en.

Det handler ikke om hvad Camino'en kan give DIG, det handler om hvad DU kan give Camino'en.

Glade og med lette hjerter vandrer vi videre ud af Camino'en.

Det er på Camino'en som i livet, man kan godt følges, uden at man nødvendigvis behøver at gå ved siden af hinanden rent fysisk hele tiden. Det er vel nærmere en fælles opmærksomhed vi har på hinanden.

På Camino'en, som i livet, slår vi følge med mennesker et stykke ud af vejen, for så atter at skilles. Nogle vil vi møde flere gange, og alle har vi noget at give hinanden, og alle, vi møder, bidrager til at vi udvikler os som mennesker og bliver de unikke personligheder vi ER.

Som jeg husker det var det DEN dag jeg blev opmærksom på, at jeg gik i total TIL-LID.

Tillid til mig selv og i tillid til universet, jeg bekymrede mig ikke om eventuelle farer, om hvor jeg skulle få noget at spise, eller om jeg fandt en seng.

JEG VAR!

En følelse som har været mig en uvurderlig ballast dér, hvor jeg befinder mig NU, hvor jeg i skrivende stund netop har afsluttet et langt behandlingsforløb for brystkræft.

Vi er på vej gennem Navarra og vejen går ofte mellem vinmarker. Fristelsen til at smage på de modne druer, der hænger i tunge klaser, hvor jeg næsten får fornemmelsen af at de er ved at sprænges af den saft, der senere skal blive til en liflig rødvin, bliver mig for stor.

Jeg træder ud til siden og bemægtiger mig en klase. Amy udbryder forarget at det jo er at STJÆLE.

Og straks overfaldes jeg af dårlig samvittighed, en lille trøst er det dog at jeg har skåret mig med min fine nye schweizerkniv, så LIDT straf får jeg dog for min formastelighed. Det afholder mig nu ikke fra at nyde gudernes nektar.

Et stykke før byen Lorca kommer vi til en tunnel, der er fyldt af et gyldent lys. Jeg står alene og nyder synet og bliver fyldt af en følelse af ærefrygt, mærker historiens vingesus. Ud af hvad?

Jeg ser mig pludselig omringet af mellem 75 og 100 små salamandere, der cirkler rundt om mine fødder, og tiden står stille. Lige så pludselig som de er dukket op, lige så pludselig er de væk igen. Og jeg går ind i og igennem det gyldne lys.

Jeg følte en stærk symbolik i denne oplevelse, så jeg søgte, og fandt frem til, at salamanderen er knyttet til elementet ild, og den kædes sammen med troens kraft og med sjælens renselse i skærsilden.

Jeg føler lige NU, at jeg har været gennem skærsilden de sidste syv måneder, og det er TROENS kraft, der skal bære mig videre, og ja... min sjæl er blevet rensset, forstået på den måde, at ved at blive konfronteret med min egen dødelighed, har jeg sorteret meget af hverdagens "støj" fra og har fået skærpet opmærksomheden på det væsentlige i livet.

Næste dag når vi frem til Estella, hvor jeg tager afsked med Amy og fortsætter min vandring.

Jeg havde hørt, at der et sted på den anden side Estella skulle være en fontæne, hvor rødvinen sprang. Jeg har nok set for mange film, for i mit hoved var det en STOR fontæner a la dem i Paris, men HOV, ude til højre kan jeg så revidere min opfattelse. Der på en mur ser jeg, at der er en udskænkningshane med rødvin, og ved siden af én med vand.

Det er midt i middagsheden, så jeg tænker, at det må jeg hellere lade være med, hvem har brug for hovedpine under den stærke sol.

Jeg fortsætter men 500 meter længere fremme sidder et fransk par, jeg er kommet på

hilsed med, det vinker mig hen og byder på et glas, for som han, Charles, siger, når JEG som franskmænd siger god for en vin, så er den værd at smage.

Som tidligere skrevet, så er der mennesker, man møder igen og igen, og Charles og Anne Marie, skal det vise sig, bliver en del af min "Camino-familie". Mennesker, som jeg oplever en helt speciel samhørighed med, og som jeg stadig har kontakt med her tre år senere.

Jeg fortsætter alene og kommer igen igen en tunnel.

Lidt længere ude i horisonten ser jeg en skov der strækker sig til begge sider så langt mit øje rækker. Jeg følger Camino'en, så den går nok bare igennem skoven, tænker jeg. Og ganske rigtigt, jeg fortsætter ind i skoven...

og SÅ stopper jeg. Lidt længere ude til venstre hænger et skilt, der advarer mod VILDSVIN. Man må ikke bande, men jeg tænker "FUCK, HVAD gør jeg nu?"

I min forestillingsverden er vildsvin store, farlige og blodtørstige skabninger, som jeg bestemt ikke har lyst til at stifte nærmere bekendtskab med.

MEN jeg har jo konstateret, at jeg ikke kan gå uden om og at gå tilbage er ikke en mulighed, så HVAD gør jeg? Og så tager jeg mit lille kamera i venstre hånd og holder det parat til at blitze, løfter min vandrestav med højre, og tænker "kom bare an", og så ikke GÅR jeg, nej jeg SVÆVER, igennem skoven, mens jeg er intens opmærksom på hver eneste lille lyd og bevægelse.

Fornemmelsen af tid forsvinder. Et NU i højeste potens.

Sådan fortsætter jeg et par hundrede meter ud på den anden side af skoven, før jeg vender mig om, bare lige for at være sikker på, at der ikke er et vildsvin efter mig. Det er der heldigvis ikke, så jeg fortsætter min vandring. En halv time senere kommer en ung mand op på siden af mig, og vi går et stykke sammen i tavshed, hvorefter han på svensk siger "GODT, der ikke var nogle vildsvin", og vi fortsætter sammen et stykke videre.

Jeg SÅ ingen vildsvin, jeg havde på intet tidspunkt så meget som OVERVEJET, at der kunne være farlige dyr i Spanien, og jeg kan ikke lade være med at tænke på, at det var SKILTET der fik mig i højeste alarmberedskab. Vandrehistorier gør indtryk, fordi de indeholder noget der KUNNE være realistisk (der ER så for øvrigt vildsvin i Nordspanien).

Jeg havde hjemmefra haft en ide om, at jeg ville tænke over og forholde mig til nogle problemstillinger i mit liv.

Jeg oplevede det imidlertid ikke som om jeg tænkte, alligevel oplever jeg senere på dagen at blive opmærksom på, at det underlag, jeg går på ser ”forkert” ud. Jeg kigger mig omkring og opdager, at jeg går inde midt i en vinmark og ser, at langt ude til højre går der pilgrimme på vej op over en stigning.

Jeg har det sådan, at jeg helst ikke går tilbage samme vej som jeg er kommet fra, men jeg er 58 år, og jeg HAR prøvet at bevæge mig i en retning, hvor det er gået op for mig, at det var den forkerte sti jeg var

slået ind på, og ja så måtte jeg vende om og finde tilbage til dét, der for mig på det givne tidspunkt var den rigtige retning.

Min næste overnatning bliver i Villamayor de Monjardin, og jeg møder atter det franske par. Det skulle vise sig hen ad vejen, at selv om vi ikke tilsigtede det, og selv om der var flere overnatningsmuligheder, så fandt vi ofte en køje i umiddelbar nærhed af hinanden.

Og Villamayor de Monjardin skal vise sig at blive optakten til et helt specielt møde, og den oplevelse, der bliver den største og smukkeste perle i min samling.

Fortsættelse følger...

Ingen Camino er et ødelagt helbred værd

Den første af en række artikler, der tager sit afsæt i sommerens debat om Caminoen og pilgrimmenes brug af medicin for at overkomme smerterne. Moralen er, at man skal passe på sig selv og søge professionel hjælp, når man har mistanke om skader.

af Annette og Jesper Nepper-Christensen

Efter redaktionens indlæg i sidste nummer af Pilgrimmen om diverse skader/medicin mv. har vi – agurketid eller ej – fået lyst til at berette om vores Camino. Den tog sin begyndelse i maj 2009 med udgangspunkt i Roncesvalles. Vi havde sat 6 uger af til vandring og kom godt af sted.

Efter ca. 3 anstrengende, men oplevelsesrige uger, vred Annette om på sin venstre fod, da vi gik over den smalle og trafikerede bro før Puente de Villarente.

De næste dage tiltog smerterne, og da vi kom til herberget San Antonio De Padua i Villar de Mazarife, fik vi kontakt til en fysioterapeut, der arbejdede på herberget. Han konstaterede, at intet var brækket, bandt foden ind, gav gode råd og grønt lys til at fortsætte.

Vi drog videre, trods mange smerter, men i San Justo de la Vega var det slut. Den lokale læge sagde stop. Tårerne flød pga smerter, men især fordi vores vandring måtte ophøre. Derfra med taxa (det føltes som at flyve) til Astorga for at købe krykker og medicin. Resten af turen foregik med bus eller taxa til Santiago, og der blev også tid til en udflugt til Finisterre med bus.

I Sarria opsøgte vi det lokale sundhedscenter, hvor en læge, omgivet af to lidt forlegne sygeplejersker, på det nærmeste skældte Annette ud, fordi hun havde prøvet at gå trods smerter og på væggen samme sted hang et opslag med påskriften:

Ingen Camino er værd at ødelægge sit helbred

Som en kontrast hertil ser man undervejs t-shirts, hvorpå er trykt:

Kein Camino ohne Schmerzen

Noget er der vel om snakken vedrørende skader og tabletter, men som redaktøren har skrevet, drejer det sig om at holde en balance, som med så meget andet i tilværelsen.

Efter hjemkomsten fortsatte udredning og behandling i form af praktiserende læge, røntgen, akupunktur, fysioterapi, kiropaktik, som alt sammen kun hjalp delvist eller slet ikke. Først omkring et halvt år senere blev den endelige diagnose stillet af en ortopædkirurg: et stressbrud. Annette fik udleveret specielt fodtøj, og derefter gik det fremad. Hvilken lettelse, da det blev konstateret, at bruddet lige over fodleddet var vokset rigtigt sammen!

Vores egentlige ærinde med dette indlæg er ret banalt. Vi tror selv, at en medvirkende faktor til, at det gik galt i vores tilfælde, bortset fra en uheldig belastning, var den simple kendsgerning, at vi i flere dage havde vandret hen over de næsten endeløse vidder i Castilien uden at føle tørst og derfor glemte at drikke tilstrækkeligt vand. Kroppen kan vel sammenlignes med en motor, der skal have olie og brændstof for at kunne fungere.

Denne korte beretning ender lykkeligt. I 2011 genoptog vi vores Camino ved lægehuset i San Justo, hvor vi havde måttet opgive og foretog en ”luksusvandring” med transporteret bagage og overnatning på hostales eller lignende. Vejret var perfekt, og på vores bryllupsdag nåede vi Santiago i solskin. Efter udlevering af pilgrimsbevis og messe indlogerede vi os centralt, spiste tapas og drak cava. Denne gang sluttede vi af med en tur til Muxia med bus.

Hver gang vi læser i sidste nye nummer af Pilgrimmen, siger vi til hinanden: Hvor kunne det være dejligt at prøve igen.

Tid til vandring

En påmindelse om, at man skal lytte til sin krop og indrette sin vandring efter sin formåen. Caminoen bliver ikke ringere af det – tværtimod.

af Lone Christensen

Efter at have læst og hørt en del kritik af at pilgrimme er på smertestillende medicin for at gennemføre den vandring, de nu engang har sat sig for og da kritikken meget går på Santiago pilgrimme, så får jeg lyst til at bidrage med en fortælling om hvordan en pilgrimsvandring kan gennemføres og give rigtig god mening for det enkelte menneske. En lidt anderledes artikel der ikke beskriver ruten step for step, men mere en stemningsberetning.

Moderne pilgrimme begiver sig af sted af mange forskellige grunde og den ene begrundelse er ikke bedre end den anden, men der har bredt sig en form for ferierejse kultur, hvor der rejses på fastlagt tid og i grupper efter andres planlægning og tempo, og det er måske ikke så heldigt at lade sig presse af lige netop tiden. Så et godt råd til vandringen er at give sig selv tiden til at gennemføre den planlagte vandring, men retfærdigvis vil jeg sige, at der findes fine grupperejser, hvor der er plads og tid til den enkeltes egen vandring.

Min mand og jeg har i foråret 2012 vandret på den Portugisiske Camino, hvor vi startede i Lissabon og nåede frem til Santiago i godt humør med fødderne i god behold og uden at have indtaget nogen form for smertestillende medicin - andet end et glas godt vin indimellem.

Vi startede med at gå til katedralen i Lissabon, en flot dag hvor vi spiste solmodne appelsiner på vejen derop, og vi havde ikke andre planer end at nyde det, der måtte berige os på denne dag. Vi havde indlogeret os på et fornuftigt hotel, så at vi kunne være veludhvilede, inden vi begav os ud på den videre vandring.

Enkeltheden kommer stærkt til udtryk med rygsækken og vandrestøvlerne på og så af sted ud på dagens længde. Der er herberger med billig overnatning, bed and breakfast hos private og hoteller i alle afskygninger på vejen, og vi benyttede os af alle de forskellige muligheder, alt efter hvordan det passede ind. Nogle gange ringede vi i forvejen og bestilte værelse, så viste vi med sikkerhed, at der stod en seng og ventede på os og vi nød dagens vandretur i fulde drag.

Vi gav os god tid til pauser undervejs og vi gik meget for os selv hver især i vores helt eget tempo med tid til fordybelse og eftertanke og jo der var også dage med regnvejr, men ikke mere end at tørre det blev vi da igen.

Ruten vi begyndte på i Portugal er utroligt godt afmærket, og vi mødte kun venlighed på vejen og har kun godt at sige. Når vi kom til aftenen kunne vi da selvfølgelig mærke at vi havde brugt os selv men kun på en positiv måde, idet vi aldrig pressede os ud i noget, der ville gøre vores pilgrimsvandring til en dårlig oplevelse, husk at beregne ekstra dage, hvis der bliver brug for en overlæggerdag eller tid til at se ekstra på en af de dejlige byer.

Vi gik ca. 25 km om dagen med otte til ti kg på ryggen fordelt i rygsækken på en måde så vi ikke mærkede de store belastninger i ryg og knæ. Inden turen havde jeg egentlig haft nogen betænkelighed ved at skulle bære oppakningen efter at have hørt alle disse historier om, hvor hård og forfærdeligt sådan en tur for nogle kan udfolde sig, men for os forholdt det sig sådan, at vi havde vandret på flere pilgrimsruter i Norden, så det var ikke den første vandretur, vi havde begivet os ud på. Jeg tænkte ”det kan ikke passe,

det må være dårlig planlægning, vandring på andre folks præmisser eller fordi turen skal gennemføres helt på lavbudget og med ringe eller utilstrækkelig oppakning eller kun med det, man står og går i”

Jeg har det sådant, at en pilgrimsvandring kan have meget stor betydning for det moderne menneske også i dag. Både for min mand og jeg har vandringen været med til at sætte livet i relief og det indre landskab er forandret, åndeligheden har bredt sig og i det ydre landskab har fysikken bestået sin prøve. Det hele er ligesom om, at der er blevet meget mere ilt til livet.

Samværet med andre pilgrimme og vandringerne er så berigende. På denne her vandring mødte vi mennesker fra det meste af verden og spiste måltider sammen. Vi kom igen en by med varme bade og fontæner på gaden. Her fik vi et hvil og samtidig også set hvordan det så ud med føddernes tilstand, når vi sad der med andre pilgrimme og nød

det varme vand. Vores fødder havde det godt, men jeg indrømmer gerne, at vi nogle gange så nogle fødder, der ikke så godt ud, men når vi så samtidig hørte om, hvad vedkommende bød sig selv og sine fødder, ja så kunne vi kun undre os. Det gælder altså også om at gå i noget ordentlig fodtøj.

Afpas din vandring efter egen formåen og giv tiden plads, vandringen skal ikke gerne udvikle sig til ekstremsport, som dem, der kommer farende på mountainbike på vandrestierne.

Tit og ofte kan jeg blive helt forpustet over at høre og læse om hvor meget, der skal presses ind på en dag, hæsblæsende fra det ene til det andet sted, måske er der en hvis konkurrence i hvor langt og hvor mange gange man har gået denne pilgrimsvandring, indtrykkene kan da umuligt nå at

bundfælde sig og hvor er fordybelsen og langsommeligheden blevet af, for er det ikke en af de væsentlige grunde til at begive sig af sted? Husk, som jeg har været inde på før, at en pilgrimsvandring kan gøres mange steder og på mange måder, men glem nu ikke fordybelsen.

Denne her vandretur har været et gensyn med dejlige Portugal i blå farver med vaskeøj og eukalyptustræerne med deres forunderlige bark har sat sig fast på nethinden, de gule pile og muslingeskallerne, der ledte os af sted gennem land med bedestederne og de gamle kirker grøntsager og gamle vinstokke og videre fra by til by, grusveje og gamle romerske hærveje med toppede sten og fine stengærde, løsgående hunde og hårdt arbejdende folk, som hilste pænt og ønskede os "Buen Camino" når vi gik forbi med vores rygsække og vandrestave.

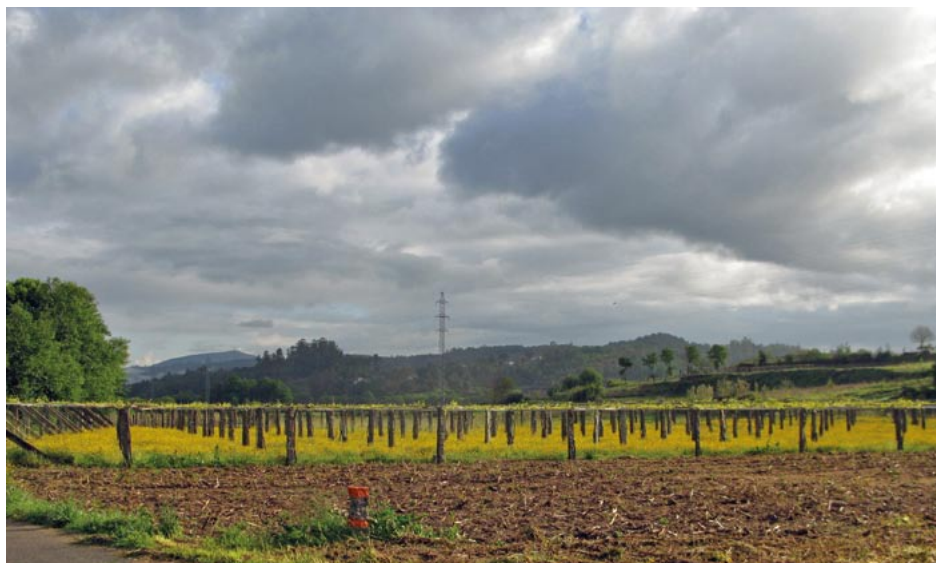
Turen fortsatte over grænsen ind i Spanien med samme gode atmosfære, men en aften trak mørke skyer ind over os og der blev et uvejr med lodrette lyn og torden fra himmelen. En meget hjertelig dame, der kun talte spansk, bød os velkommen indenfor i sit hus med Bed and Breakfast. Vi kunne nogle få spanske gloser, men smilet og fagter gjorde resten. I huset var strømmen gået, men vi tændte stearinlys, fik et dejligt varmt bad og en god seng. Næste morgen et morgenmåltid ud over det sædvanlige og så blev vi fulgt på vej og vinket godt af sted i flot vejr, for denne dag at vandre gennem landet med alle de små kaffesteder, hvor vi kunne få et hvil, en lille snak med andre pilgrimme og købe forsyninger til vores videre færd. Citrontræerne og modne appelsiner, fåre- og gedehyrderne med deres flokke af dyr, der bevægede sig langsomt gennem dagen og fandt føden til bjældernes lyde og grene- nes sprøde knasen, livet her er enkelt.

Land mødte by igen og igen og med Santiago i vente steg forventningerne. På flere

kilometers afstand kunne vi i glimt se spirene på katedralen denne søndag, hvor vi nærmede os og glædede os til at deltage i messen, ja det blev en særlig pilgrimguds-tjeneste, hvor vi sad der på bænken og rygsækken og staven, vores trofaste følgesvende, stod hvilende op af granitpillen ved siden af os. Det hele var så nærværende og selv om mange tusinde pilgrimme kommer hertil år efter år, så blev vi alle set og bemærket og det var en særlig følelse af at have gennemført noget så berigende. Herefter brugte vi nogle dage til at nyde byen og besøge Finisterre, verdens ende. En vandretur var slut vandretur med tid, overbærenhed, lyst og kærlighed til livet og hinanden. vi vil meget gerne gøre et gensyn, men først når vi igen kan afse god tid.

En meget fin guide bog til denne tur er "A Pilgrim's Guide to the Camino Portuguès" af John Brierley, bogen er på engelsk og kan købes over nettet. Vi står gerne til rådighed med flere oplysninger.

Havehus@mail.dk

Caminovandringens kropslige dimension

En påmindelse om, at det er vigtigt også at forberede sin krop til Caminoens udfordringer. Billederne viser forskellige anbefalesværdige strækøvelser.

af Kirstine Vangsgaard Jørgensen

Mit første møde med pilgrimsvandring, primo oktober 2012 mod Santiago de Compostela, blev en øjenåbner for mig på mange måder. Med bagagen på ryggen og med fødderne pegende fremad i tætte, varme støvler op ad bjergskrånninger og ned ad stejle, stenede stier, var det en sand fornøjelse at mærke, at kroppen var i god form, idet jeg havde forberedt daglige trænings- og vandreture før den endelige pilgrimsvandring.

En af mine største ”opdagelser” var Caminovandringens monotoni og langsomhed, hvorigennem jeg erfarede en tæt forbindelse og sammenhæng mellem krop-sanser-bevægelse-natur, og jeg blev bekræftet i min antagelse af at: ”jeg er min krop”. Med andre ord - mit helhedssyn (holistisk om man vil) på at krop og sind – sjæl og legeme er to sider af samme sag jf. ”En sund sjæl i et sundt legeme”.

Lidt om kroppens anatomi

Bevægeapparatet, som består af vore led, muskler og skelet er ligesom et stillads, der holder os oprejste og i bevægelse. For at bevægelse kan finde sted er det nødvendigt med de rette stimuli i form af nerveimpulser til og fra hjernen og i rette doser (hverken over- eller understimulation), så kroppen opleves at være i balance mellem spændt- og afspændthed.

Disse kropslige faktorer er af væsentlig betydning for hvor fuldt og med hvilken nydelse Caminoens strabadser erfares undervejs. Opleves de positivt åbnes hele sanseapparatet i form af nogle visuelle, auditive, taktile, balance og kinæstetiske stimuli. Når man vandrer, kommer disse sansepåvirkninger i en lind strøm – og er vi åbne og modtagelige kan det måske opleves som en slags flow-lignende tilstand, hvor de kropslige færdigheder er i overensstemmelse med de fysiske udfordringer (kendetegn for at være i flow). Flow-tilstand giver os forøget appetit på anstrengelserne gennem en slags belønning (endorfiner i hjernen) og kan opleves som om tiden står stille – nuet – selvforglemmelse – glæde. Naturen kommer bogstaveligt talt tæt på én i form af mange indtryk og udtryk, som vandringen skrider frem, i et vekslende landskab, varieret blomsterflor, fuglekvidder, lugte, vejr- og vindforhold etc., der tilsammen giver os utallige sansepåvirkninger.

FØR Caminoen

Det er alfa og omega, at kroppen er i god træningstilstand dvs. har været gennem fysiske belastninger i de store led; knæ- og hofteled samt "muskellorsetter" i form af mave- og rygmuskler. Den bedste måde at træne kroppen til Camino-vandring er naturligvis ved dagligt at gå/vandre med vægt i rygsækken og derved også få styrket fødder/ankler ca. et par måneder før.

Når kroppens store led og muskelgrupper er udsat for belastning udvikles der spænding i muskelfibrene, og disse vil forkorte sig (elastik effekt). Derfor er det vigtigt, at man under eller umiddelbart efter sin træning sørger for at led og muskler vender tilbage i deres naturlige form og længde ved at strække ud i led og i de primære store muskelgrupper; lægmuskler, lårmuskler for/bag, sædemuskler, mave- og rygmuskler. Endvidere er fod/ankelleddet, bryst- og skulderledsmuskler også vigtige områder at være opmærksomme på.

For mit vedkommende foregik mine daglige træningsture i Søndermarken (ved Frederiksberg Slot), hvor der for nylig er blevet etableret små træningspavilloner med diverse øvelsesredskaber til leg og brug for parkens mange besøgende. Sådanne redskaber er gode pausesteder til at strække ud ved, og de giver fornyede kræfter videre fremad. Ligesom et varmt bad efterfølgende giver et kropsligt velvære.

UNDER og EFTER Caminoen

Det er bedst, hvis kroppen er blevet opvakt gennem en god morgenstrækning (kan gøres i sengen), inden man starter ud på dagsetapen.

Er der små forhøjninger eller en trappe i nærheden, er det god opvarmning for fod- og knæled ved at vippe og bøje i disse led.

Som vandringen skrider frem, vil kroppen langsomt blive mere og mere varm, sådan at brusk-binde--og muskelvæv bliver mere elastiske. Undervejs er det vigtigt med nogle afslappende "stræk-ud-pauser" og gerne i forbindelse med indtagelse af lidt mad og drikke.

Jeg gjorde det til en vane, hver gang jeg holdt en drikke/madpause fra vandringen, at udføre tre "stræk-ud øvelser", (ikke altid de samme) og det hjalp på ømheden især i hofte- og knæled.

Efter en dagsmarch på f. eks. 25 km med en rygsæk på syv kg kan belastningen på kroppen have været fysisk hård, og hvile er derfor yderst påkrævet. Ligeså er det afgørende for et kropsligt velvære at gøre morgendagens strabadser mere succesfulde ved at gennemgå og sørge for lidt kærlig omsorg i kroppens anatomi gennem nogle stræk- og afspændingsøvelser.

Krop og sind

Ovenstående er ment som en kærkommen tanke på den kropslige dimensions betydning under en pilgrimsvandring. Mit fokus har været at beskrive helhedstanken om krop og sind og belyst at de er indbyrdes forbundne, - med andre ord "jeg er min krop".

Jeg har udeladt selve beskrivelsen af de fysiske øvelser, idet jeg tror at alle Camino-vandrere allerede har kendskab til sådanne øvelser – ellers kan enkelte fotos måske være til inspiration.

Buen Camino!

Faktaboks:

Kirstine Vangsgaard Jørgensen, cand. pæd. i specialpædagogik og sundhedspædagogik, tidligere seminarielektor, har undervist i sundhedsfag og idræt i mere end 30 år og er stadig virksom som censor ved videregående uddannelser.

VÆGGELUS - Cimex lectularius

Måske er pilgrimmens værste plage omgangen med de mindste dyr, man kan stifte bekendtskab med på Caminoen? Her bliver man på forunderlig vis forbundet med de samme plager, som sikkert har generet også middelalderens pilgrimme. Artiklen er undtagelsesvis illustreret med et foto af redaktørens skambidte nakke.

af Gitta Bechshøft

Bag den uigennemskuelige latinske benævnelse *Cimex lectularius* skjuler sig det lille u-væsen, der på dansk er bedre kendt under navnet "væggelus". Desværre er det ikke kun under tapetet og bag panelerne de små blodsugere slår deres folder. Tværtimod - de gemmer sig bare der, mens de venter på det næste måltid, der indtages der hvor donoren befinder sig - nemlig i sin køjeseng på herbergerne langs ruterne.

Mange pilgrimme (mest hankøn) hævder, at de aldrig selv er blevet bidt eller bare har set skyggen af en væggelus. Eller måske mærker de bare slet ikke at de er blevet bidt. De mener at offeret (mest hunkøn) må være en irriterende hystade der overreagerer på et par myggestik. Fakta er, at rigtig mange er totalt uvidende om problemet, også fordi

det på mange herberger endnu ikke er så populært at skilte med alt for strenge regelsæt vedr. præventiv adfærd på sovesalene.

Herbergernes foranstaltninger – før og nu
Nogle herberger har dog opslag der henstiller til, at man ikke sætter sin bagage på køjerne. Andre tillader ikke rygsække på sovesalen. I stedet udleveres en plastkasse man kan lægge sit grej i, og støvler skal naturligvis heller ikke med ind. De mere "skrappe" bryder sig ikke om at man bruger sin egen sovepose, men stiller egne (oftest) alt for tynde og temmelig kradsende "hestedæken-tæpper" til rådighed. Man kan (mod ekstrabetaling) leje et pudevår og lagen.

De mere fanatiske herberger indretter minimalistiske sovesalsmiljøer, der leder tanken hen på hospitalsafsnit under en koleraepidemi. Væggene er blottede for enhver form for udsmykning. Sengestel og -bunde er af metal, madrasserne er pakket ind i et gummihylster "kondom", og der er absolut intet der bare minder om et forsøg på at "hygge" lidt om de indsatte(!). Kloster-herbergerne sørger i det mindste for at placere et simpelt krucifiks på et iøjnefaldende sted. Måske et vink med en vognstang om at den uskyldige pilgrim hellere må have Vorherre på sin side i kampen mod det djævelske utøj der lurker på ham i nattens mulm og mørke?

“Uskyldig”? Nej vel? For det er jo pilgrimmen selv der bringer utøjet med sig. Naturligvis. Ej heller i middelalderen lukkede man uden videre de udmattede bodsgængere ind i varmen. Først stod den på karantæne, eller i alt fald en afskrubning med lud og sæbe før de heldige kunne bænke sig om træbordet med grød og kålsuppe.

Det er lige til at grine ad (græde over), hvor lidt visse hygiejniske problemstillinger ændres gennem århundrederne. Også den gang skrev hjemvendte pilgrimme åbenhjertige rejseberetninger hvori de fortalte om vandringens genvordigheder. (Det gør de endnu.)

Havde man en gang været en tur i vægelusenes helvedes-karrusel så var der god grund til at tage Dantes advarsel: “Hvo som herind træder, lader håbet fare” ad

notam. Nogle gav gode, men oftest nyttesløse husråd om, hvorledes man undgik lopper, lus og andet utøj på rejsen: F. eks. kunne man iføre sig to tæt vævede skjorter, bære en amulet med særligt ildeduftende urter, spise rå hvidløg og aldrig lægge sig direkte i dormitoriets sengehalm, etc. etc.

Gode råd

Hvorledes skal nutidens pilgrim så træffe foranstaltninger som er effektive og til at leve med?

Køb to store, solide plastsække. En til at sætte rygsækken ned i på herberget, og en til at anbringe div. ejendele i, hvis man har så meget bagage, at man er nødt til at lægge det på sengen for at få overblik. Efter endt gennemrodning lægges tingene tilbage i rygsækken, (plastkassen) der placeres på en stol ved siden af køjen.

Sørg for at adskille tøj og andet udstyr i forskellige farvede, tæt lukkede (knirkefri) nylonposer der kan købes i vandredstøvsforretninger. Markér evt. posens indhold med vandfast tusch for at forhindre, at snavset tøj lægges i en ren pose, og derved øger "smittefaren". Hav ekstra poser parat, til evt. inficerede genstande. Opbevar sutsko/sandaler i en separat pose. Læg altid nattøj og lagenpose for sig selv.

Medbring evt. en lille sprayflaske med anti-bedbug-spray mod: les punaises de lit (fr.) las chinchés (sp.) Medikamenterne bør indeholde det naturlige planteekstrakt pyrethrin, der ikke er giftigt for mennesker. Det dufter nærmest som opvaskemiddel med citron. (Søg mere info på nettet). Giv sengekanten hele vejen rundt samt bunden af soveposen en "dusch" før man kryber til køjs. Metoden dræber ikke alle lusene, men får dem til at søge andre, mere velduftende, jagtmarker, f. eks. i nabokøjen. Kan man lide sin nabo kan man jo dele sin spray med ham/hende... Hvor romantisk!

Og forresten, tro ikke at man kan undgå plagen ved at flytte på hotel! De billige er de allerværste. Læg ALDRIG noget ind i skabe og skuffer. De gamle madrasser og møbler er et paradis for lyssky væggelus, så hvorfor tage chancen?

Hjemme igen

Nogle pilgrimme tøver med at erkende, at de måske er blevet "smitte-bærere" efter flere uger på ruten, fordi dette resulterer i, at man ved hjemkomsten må iværksætte nogle særdeles krasbørstige foranstaltninger:

Alt habengut (inkl. rygsæk og sko) skal lægges i dybfryseren i mindst 48 timer, og/eller vaskes ved minimum 60 grader i en time

hvorefter det kastes i tørre-tumbleren på højeste varme en time mere. SUK!

Til lindring af bid er en tube antihistamin crème rigtig god. Ved sværere tilfælde (vild kløe og udslæt) må man på apoteket for at få antihistamin i pilleform. Dem bliver man til gengæld lidt sløv af, så lad være med at speede op til mere end 30 km i timen og vær opmærksom på ikke at gå forbi vejskilte, gule pile og andre afmærkninger.

Hvordan ser et "bid" ud? Her henvises til et righoldigt udvalg af billedmateriale med detaljerede fotografier og andet relevant om Cimex lectularius liv og levned. (Zoologiske godbidder for de nørdede).

Det gode gamle Grønspætte-motto: Vær beredt, gælder også for pilgrimme. De små bæster skal i alt fald (endnu) ikke få mig til at give afkald på herbergets lune hygge til fordel for en ensom hængekøje i skovbrynet.

GOD JAGT.

LINKS:

<http://politiken.dk/turengaartil/rejsenyt/sundogsikker/ECE1121612/undgaa-at-slaebe-den-blodsugende-vaeggelus-med-hjem/>

<http://www.clako-punaises.com/>

http://www.usbedbugs.com/The-Bed-Bug-Combat-Manual_p_96.html

<http://bedbugger.com/faqs/>

<http://www.bedbugbeware.com/>

<http://www.bed-bugs.co.uk/>

Hospitalero eller "amigo" i Spanien?

af Henrik Friediger

Vi fortsætter det gode samarbejde med refugiet Aitzenea i Triacastela, hvor mange af foreningens medlemmer allerede har fungeret som hospitaleroer – nogle endda flere gange.

I Astorga har vi fået et nyt venskabsrefugium. Det drejer sig om

Siervas de Maria

Refugiet er ejet af vores venskabsforening i Astorga. Det er et sted, der udelukkende virker på idealistisk basis, altså ikke en 'forretning', som vores tidligere venskabsrefugium i Astorga.

Der er gode forhold for hospitaleroerne. De har deres eget kvarter – der er endda et dobbeltværelse til par – med eget køkken, hvor de selv laver mad.

Refugiet drives af hospitaleroerne. Man skal således være parat til at være med i rengøringen og i det hele taget få huset til at fungere.

Status i år er, at vi kan sende interesserede hospitaleroer derved efter aftale. Vi må så se på, hvordan det går og forhåbentligt få et mere fasttømret samarbejde med dem i de kommende år. Et af bestyrelsesmedlemmerne har boet nogle dage på refugiet og endnu to har besøgt dem her i efteråret og har fået det bedste indtryk af både ledelsen og huset.

I forvejen har Siervas de Maria en samarbejdsaftale med pilgrimsforeningen i Trier, Tyskland. Der vil derfor ofte også være tyske hospitaleroer på refugiet.

Amigos:

Evaluerer og mulighed for at blive aktiv

I Pilgrimmen nr. 23 bragte vi en omtale af en forsøgsordning med velkomst til pilgrimmene, når de ankom til pilgrimskontoret i Santiago. Erfaringerne med ordningen har været så gode, at den fortsætter.

Gensidighed og gensidig hjælp er livsnerven i erfaringerne på en pilgrimsrejse. Pilgrimme møder hinanden på vejen til Santiago. De sover i de samme sovesale, spiser sammen, vandrer nu og da sammen og beder også tit sammen. Ideen med, at pilgrimme hjælper pilgrimme, er en gammel tradition, og det fik den engelske

Confraternity of St. James og den irske The Irish Society of Friends of St. James til at etablere et forsøg med frivillige, som kunne modtage og hjælpe pilgrimmene, når de ankom til pilgrimskontoret. Alt det kan man læse om i nr. 23.

Forsøgsordningen har kørt fra maj til oktober i 2012, og resultatet har været så positivt, at de frivillige, som iført blå t-shirts med et stort 'Welcome' på forsiden og 'Amigo' på ryggen vil være at finde ved pilgrimskontoret i årene fremover.

De står til rådighed med hjælp og råd til alle pilgrimme, men primært for ikke

spansktalende, som naturligt nok kan have det lidt mere besværligt, end de, som taler landets sprog.

Hvis man melder sig som amigo, bliver man tilbudt et værelse i en lejlighed, som man deler med andre amigos. Andre udgifter må man selv betale. Er der nogen, der er interesseret i at arbejde i projektet, formidler vi gerne kontakten gennem foreningen på samme måde som med hospitaleros.

Hospitaleros på "Albergue Fin del Camino" i Santiago

Ud over støtten ved og omkring pilgrimskontoret i Rua Vilar, driver de to pilgrimsforeninger også et stort, nyt refugium i udkanten byen. Der er tale om underetagen i en moderne kirke, hvortil danskere også kan komme til at virke som hospitaleros. Vi har dog i første omgang sagt, at vi allerede har et samarbejde med et par andre refugier på Camino Francés, men hvis nogle af vore medlemmer udtrykker

ønske om at virke i Santiago, formidler vi naturligvis gerne kontakten.

Refugiet har 110 senge og drives som et non-profit foretagende med den laveste pris i Santiago – for tiden 8 € pr. nat. Det særlige ved at være hospitaleros dette refugium er, at rengøringen bliver varetaget af et rengøringsfirma, så hospitaleroernes arbejde fortrinsvis består af indskrivning og kontakt med pilgrimmene. Refugiet satser på grupper, der kan reservere plads på forhånd. For at blive hospitalero kræves det, at man kan en smule spansk – så meget, at man kan tale med de spanske pilgrimme og tillige tage telefonen.

Ligesom det gælder for amigos, får man et værelse i en lejlighed i Santiago. Resten må man selv sørge for.

Yderligere information kan fås ved at maile til:

Daniel Vargas, Volunteer Co-ordinator på **volunteersantiago@gmail.com** - gerne på engelsk.

På valsen med ”Rullemarie”

Måske en idé til årets julegave? Men nu er det for sent! skriver forfatterne til denne lille artikel med en idé til, hvordan man som vandrende pensionist kan have det nødvendige med på sin vandretur. Artiklen skrives med et glimt i øjet og med ønske om en glædelig bag(h)jul til alle caminovenner.

af James Heimann (og Gitta Bechshøft)

Vi har længe tænkt på hvordan vi kunne vandre i længere tid ad gangen i Danmark, Sverige og Nordtyskland uden af blive ruineret af de høje priser på vandrerhjem og lignende. Den mest nærliggende løsning vil selvfølgelig være at sove i telt. På de fleste campingpladser koster det mindre end 100 kr. at slå et telt op for natten. Problemet er bare vægten – vi har prøvet det, men når man som syvogtresårig skal slæbe både teltet og alt det andet grej der ligesom hører med, som f. eks. liggeunderlag, soveposer, måske endda en primus, må vi erkende at det kan vi bare ikke.

Flere og flere vandreguidebøger såsom Miam, Miam Dodo og diverse hikingsites på nettet henviser nu til muligheden for at trække udstyret bagefter sig en på en lille vogn i stedet for at bære det på ryggen, så her kommer løsningen:

en Dixon Rollerpack!

Den har vi fundet i USA. Af alle de forskellige modeller vi har set på (links medfølger), er det den vi bedst kan lide, især fordi man har hænderne fri til vandrestavene og fordi der kun er ét hjul at manøvrere med, hvilket betyder at vognen nemt kan komme med på selv de snævraste, mest krogede stier. At den ikke vejer meget mere end et par kilo var også et godt argument.

Jeg/vi har nu haft den med på flere ture over stok og sten, mudder, strand, trærodde og grus, og indtil videre så kan jeg kun sige at ”det virker”! Jeg går godt med den, og skønt den begrænser mine bevægelser noget og jeg skal ændre gangarten lidt, så mærker jeg næsten ikke de ca. 12 kg’s oppakning, vi prøvede med, og min ryg er TOTALT aflastet. Super. Men lad os nu se hvordan det føles efter flere dages kontinuerlig vandring? Man har også mulighed for i van-

skelige situationer at tage det hele på ryggen ligesom en rygsæk, men det har vi ikke testet endnu.

Når man bestiller den lille vogn, skal man opgive sin vægt, højde og taljemål. Hvorfor det? Jo, for så bliver det seletøj, æselet - jeg - skal have på, "skræddersyet" til mig. Hvad med holdbarheden af udstyret? Det kan vi naturligvis ikke svare på endnu, men det ser solidt ud, trods den lette vægt. Vi fortsætter med testning og vil rapportere igen om et ½ år, men allerede nu kan jeg føle mig fristet til helt at opgive rygsækken - også på Caminoen!

Man kan købe sin Dixon Rollerpack direkte fra opfinderen Bob Dixon i Californien eller bestille den gennem en lille, men meget anbefalet hikingbutik i Texas: Arrowhead.

Dog skal man lige huske at forsendelsen koster ca. 45 dollars og (ak ja) den danske stat vil også have sin andel i form af told og moms, der beløber sig til ca. 900 kroner. Men for ca. 3.000 kroner er jeg blevet ret godt "kørende", og har måske oven i købet forlænget den tid mine knæ og ryg har tilbage at vandre i samt udvidet min aktionsradius. Ikke så ringe endda.

Mere information:

<http://dixonrollerpack.com/>
<http://www.arrowhead-equipment.com/dixon-roller-pack.html>
<http://carrix.ch.tripod.com/>
<https://www.radicaldesign.nl/en/products/walking-trailers>
<http://www.monowalker.com>
<http://www.trollix.eu/>

En gamblers bodsgang

Forfatteren til denne artikel har skrevet en bog med samme titel. Redaktøren har opfordret Rune til at skrive denne lille artikel, som introduktion til hans særlige forudsætninger for af vandre Camino-en. Efter artiklen følger James Heimanns anmeldelse af bogen.

af Rune Engstrøm

Det var en ganske almindelig arbejdsdag på lageret hos Arnold Busck Boghandel, der pludselig fik en helt ualmindeligt positiv drejning. Inden da havde jeg været i fuld gang med rutinepræget og hjerne-mæssig "stand by" af nyleverede bøger til prismærkning på jobmatriklen. Men nu var der noget, som havde vækket mig af min tornerosesøvn. Et skrevet værk, der havde skilt sig nysgerrigt ud for mig og mit opmærksomme åsyn mellem de øvrige bogleverancer!

Den litterære gøgeunge på den endnu jomfruelige palleforsendelse bestod af en småunderlig titel. "Mig og Caminoen" var skrevet af en vis Hr. Friediger, der knejsede stolt frem som en slags stor rygsækentusiast - støttet aldersbevidst op af en solidt og træknortet vandrestok. Men hvem, eller rettere hvad denne Camino var for noget, det måtte jeg imidlertid bladre mig kvikt

oplysende frem til. Og det viste sig jo hurtigt at være en særdeles interessant "fisk", der nødvendigvis måtte følges nøjere detaljeret op på!

Snart havde jeg slugt den spændende og informative bog med hud og hele hår, hvor jeg ligeså straks blev fyr og flamme til selv at stifte nærmere bekendtskab med de nordspanske vandrepræmisser! Hertil fulgte jeg i næste researchende ruf med på Nettets uforlignelige hjemmeside: "Danske Santiagopilgrimme". Her huserede der særdeles gode og praktiske råd fra anonyme medlemmer, der beredvilligt stillede sig til rådighed med egen-oplevede erfaringer. Det var ganske enkelt guld værd, når de mere eller mindre opfindsomme synonymymer "Trolde", "Astizo", "Voldbakke", "Randi-thra" og "Ping Hansen" pøsede generøs vejledning ud i æteren til os andre hjælpeløst ubemidlede pilgrim-rookies!

Der var tilmed også andre mere "officielle" talerør for alle Caminoens få unoder og uanede fortræffeligheder. De tonede åbenlyst frem i elektronisk kød og blod af deres selvlavede hjemmesider. Her tænker jeg først og fremmest på pilgrimsforeningens veteranvandrende formand og Annette Raunbjerg, der for sidstnævntes vedkommende ligefrem er bosiddende i Spanien, og hvis høje og selvopofrende aktivitetsniveau jeg til stadighed kan undre mig småimponeret over!

På Caminoen

En skønne dag stod jeg så selv midt i det salige øjeblik, hvor jeg skulle tage hul på eventyret med pilgrimsvandring på en ventende Camino. Igennem en ret så lang og mørk vinter havde jeg vandretrænet det pandekage-flade Amager tykt og tyndt, hvorfor jeg kun kunne føle mig både fysisk og mentalt forberedt klædt på, da jeg glad og fro tog de første spæde skridt ud af en morgendiset byport i den pittoreske bjergby i Saint Jean Pied de Port, der som bekendt befinder sig på den franske side af den smukke bjergkæde, Pyrenæerne.

Forude ventede næsten 900 kilometers standhaftig "slentreur" gennem såvel ny som især ældre og stemningsmættet storbykultur - samt langt uden for hektisk alfarvej, hvor uforudsete og begivenhedsrige møder fandt sted med endeløse rækker af køer, geder og får. Kun afbrudt af andre og mere spændende eksotiske rendezvous'er med døds kæmpende øgler, ledsagende kæmpeørne, en vejblokerende olm tyr og et formasteligt lille egern med eller uden et overjordisk bringende budskab. For slet ikke at tale om de interessante tobenede varianter af medpilgrimme fra alle lærerige verdenshjørner!

Endestationen var naturligvis den mågeskræppende havneflække Cap de Finisterre, hvor en sand livsrejse på blot fem uger blev beseglet veltilfreds og vindomsust ude ved det sagnomspundne hvide fyr. Mit famøse møde med de rå og nøgne Atlanterhavsklipper vil simpelthen for altid stå taknemmeligt og lyslevende for mig og min fordums ulyksalige sjæl, som i noget nær to årtier har været belemret med den selvdestruktive svøbe af vildt eskalerende ludomani.

Udover alle mine fantastiske rejseoplevelser på Caminoen, blev spillemisbruget derfor også en personlig inspirationskilde til at skrive en bog med titlen: "En gamblers bodsgang". Med min vandring ønskede jeg at trække en symbolsk streg i sandet - for at påbegynde en ny og værdig tilværelse med en ganske almindelig hverdag - uden gamblingens altid lokkende og giftforpestede åg af evig elendighed. Og det skulle vel og mærke ske på et svært krævende lavbudget, på noget der lignede små hundrede kroner om dagen, så det næsten havde karakter af en fysisk og psykisk overlevelses-manøvre. Ordet "bodsgang" skulle jo nødtigt komme til at lyde alt for hult, vel!

Tag således mod opfordringen til at "google" bogens titel, og gør dig forhåbentlig underholdt klar til en spændende, personlig og for det meste uhøjtidelig rundrejse på den magiske El Camino. I fornøjelig selskab med alle biografiens uforlignelige hovedpersoner, der optræder i skikkelse af Hofnaren, Gammelflipperne, Charlatanen, den tyske prædikant, Jesus Kristus, den sidste mohikaner, Speedy, Pæremanden, Landsbyheksen og mange, mange flere af samme skuffe!

En gamblers bodsgang

Roman af Rune Engstrøm

Anmeldelse af James Heimann

Vejen til Santiago er brolagt med gode hen-sigter og dilettantiske dagbogsberetninger.

Gennem de seneste år har man kunnet observere hvordan en ny litterær genre man kunne kalde: "Camino-Bekendelses-og-Begejstrings litteratur" er ved at opstå. Oplevelsen af at gå på Caminoen er så stor, at Caminopilgrimen må dele den med andre, men i dag, hvor alle mennesker rejser og hvor alle deler alt med alle (f. eks. via Facebook), så har den nyligt hjemvendte vandringsmand svært ved at komme til orde.

Det er blevet sværere at involvere andre i de store oplevelser, vandringer har givet én. I de "rigtig gamle dage" kunne en hjemvendt pilgrim være sikker på en spændt og opmærksom tilhørerskare til sine beretninger, da de fleste aldrig havde rejst uden for deres landsby eller endsige ytret ønske derom.

For ikke så mange årtier siden var der, for dem med appetit at opleve en verden udenfor lille Danmark, stadigvæk kun eventyreren Jørgen Bitch' forfilm i biografen, der var heller ikke nogen Discovery kanal på TV, men til gengæld havde man virkelig et publikum, der forstod at værdsætte ens rejseeventyr - især hvis man også havde lysbilleder eller måske endda souvenirs (relikvier) med hjem.

Her, i begyndelsen af det tredje årtusind, kan den hjemvendte pilgrim ikke længere holde sine tilhørere fast med lange mundtlige beretninger, og så vælger han/hun i stedet at skrive om det. Gennem arbejdet med den skriftlig fortælling får man samtidig be-

arbejdet sine følelser og oplevelser. Måske er der nogle digte eller filosofiske betragtninger man gerne vil videregive, og så er der jo altid de hårdtkøbte erfaringer angående det rent praktiske, man gerne vil dele med fremtidige pilgrimme.

Men her melder spørgsmålet sig, i hvert fald for anmelderen af Rune Engstrøms bog: hvilken (syns-)vinkel skal jeg anlægge for at "bedømme" en bog, hvor forfatterens egen begejstring og betydningen af at have gået på Caminoen, stråler ud fra alle sider, ligesom det gør i de fleste andre beretninger skrevet af hjemvendte pilgrimme? Jeg forstår den umiddelbare glæde ved at have skrevet bogen og ved at kombinationen pilgrimsfærd og forfatterskab er blevet en skelsættende mærkepæl i forfatterens liv.

Netop derfor bliver det også ekstra svært at udtale sig om enkeltstående aspekter, hvad enten det drejer sig om indhold eller struktur, der jo til syvende og sidst udgør bogens "litterære kvalitet". Jeg kvier mig ved at sige det, men jeg kunne næsten ønske at vores forening tilbød en slags forfatterkursus for nyligt hjemvendte, skriveglade pilgrimme.

Når det er sagt, hvad kan jeg så bedst lide, og hvad kan jeg mindst lide ved Rune Engstrøms bog? Hvis vi tager det sidste først, så er den for lang, med alt for mange detaljer - som om den er en afskrift af hans vandre-dagbog. Det er lidt, ligesom når man en aften næsten føler sig tvangsindlagt til at se sin bedste vens ferie-billeder. Man glæder sig oprigtigt til at se dem, men efter en time eller to, har man

fået nok, især hvis alle billederne, også kikkerne og de lige gyldige gentagelser er med. At kunne fange og bibeholde sine tilhørere/læsere er hemmeligheden bag en velredigeret præsentation.

Det, jeg syntes om ved bogen, er, at det er en rigtig mandebog, hvor Rune i et ærligt, nøgternt sprog, uden omsvøb og uden for meget vammelt føleri og ”indre syner”, beretter om sine egne mørke sider, sin bodsgang, hvorfor og hvordan, samtidig med at han usentimentalt deler ud af sine daglige oplevelser. Han skriver lige ud ad landevejen så læseren selv fornemmer de (endda store) omvæltninger som Runes daglige færd på Caminoen og dens afslutning må have afstedkommet. Det havde dog klædt bogen om den havde været en anelse mindre friskfyragtig, men - alt i alt - sådan kan jeg lide en pilgrimsfortælling...

EN GAMBLERS BODSGANG

En amagerdrengs indre og ydre rejse under fremmede himmelstrøg.

Roman af Rune Engstrøm

Forlag: privat tryk.

Sideantal: 327, pris: 100 kr + 50 kr. i forsendelse.

Bogen kan købes hos forfatteren:

ruen1701@yahoo.dk

Pilgrimsdigte

anmeldelse af Gitta Bechshøft

Nanna Mikkelsen Toure har udgivet fire smukke, små bøger med stemninger og indtryk fra hendes pilgrimsvandring. Oplevelserne er fastholdt i digtform og teksten er fint illustreret af forskellige kunstnere. Hertil kommer yderligere en lille bog med dagbogsnotater og fotos hvori forfatteren beretter om sin pilgrimsvandring til Nidaros.

Bøgerne kan erhverves ved henvendelse til Nanna Mikkelsen Toure / ntm@jubii.dk

I troldeeskoven vi fulgte spor af elgens færd

De findes virkelig i den del af verden

De sidste par timer drog

vi opad mod Skåden Gård

Op en fantastisk udsigt vi får

The Camino Documentary, ...it's all about the pilgrims!

På pilgrimskonferencen i Utrecht i november 2011 (omtalt i Pilgrimmen nr. 22) deltog den amerikanske filmproducent Lydia B. Smith, som har optaget en dokumentarfilm om Caminoen og de pilgrimme, som vandrer på den. Med det formål at skaffe midler til at færdiggøre filmen fortalte hun forsamlingen om den og viste udvalgte klip.

Efterfølgende har bestyrelsen set traileren og fået indblik i materialet om filmen, og vi besluttede at yde tilskud ved at donere US\$ 1000,- til dette arbejde, sådan som det også fremgik i beretningen på generalforsamlingen sidste oktober på Kongskilde Friluftsgård. Et af vore formål er jo netop at udbrede kendskabet til pilgrimsvejene mod Santiago de Compostela. Foreningen vil få adgang til at benytte dele af filmen, ligesom vi også regner med at kunne vise den i sin helhed på et kommende årsmøde.

Vi har bedt Lydia fortælle lidt om, hvordan hun kom på ideen at lave denne film. Hendes nærmeste medarbejder, Sarah Lombardi, har sendt os den beretning, som følger herunder i dansk oversættelse af Niels Henrik Lieberkind

af Sarah Lombardi

Lydia B. Smith havde aldrig tænkt sig at lave en film om Camino de Santiago. Faktisk faldt det hende slet ikke ind, da hun begyndte sin egen pilgrimsvandring, der var en privatsag og et personligt forehavende. Hun havde ganske vist tidligere været instruktør og producent af film uden at have haft støtte af – eller været i samarbejde med filmstudier, men det var hun ikke interesseret i at gøre igen. Men da personer på Caminoen fandt ud at hun tidligere havde lavet dokumentarfilm, var der en del, som opfordrede hende til at lave en film om Caminoen. Hendes indstilling – og derfor også hendes svar var, at ”for mig var Caminoen noget helligt og personligt og så magisk, at jeg ikke kunne drømme om være i stand til at kunne yde den den fornødne retfærdighed”. Men nu var ideen bragt på bane, og den blev ved at dukke op i hendes tanker,

medens hun i 2008 vandrede som pilgrim på Caminoen, og på et tidspunkt følte hun sig næsten kaldet til at lave en dokumentarfilm om den. Det ville i så fald blive hendes debut som instruktør for en film i spillefilmslængde, og hun vidste, at det ville blive en enorm udfordring, hvis hun gav sig i kast med det.

I 2009 tog Lydia tilbage til Spanien og begyndte optagelserne. Filmholdene fulgte to hold på hver seks frivillige pilgrimme, altså ikke nogle som var blevet udvalgt til at spille – men helt ordinære pilgrimme, som havde accepteret at deltage. I den færdige udgave vil mindre end halvdelen af disse være med eller blive vist. Med sit personlige kendskab til hvordan det er at være pilgrim, vidste Lydia nemlig, at hun ikke skulle blande sig for meget i de medvirkende pilgrimmes valfart. Samtidig var hun helt klar over, at det ikke desto mindre var nødvendigt for hende

at være tilstede, selv om hun dermed også kunne komme til at påvirke deres personlige oplevelser. Det er en vanskelig balancegang at være producent for en dokumentarfilm, fordi man ønsker at opnå den bedst mulige historie. Men samtidig skal man blande sig og påvirke mindst muligt, netop fordi man ellers ændrer de medvirkende og handlingens forløb, hvilket jo er imod det dokumentariske sigte.

Det er heller ikke let at beslutte sig til, hvem af de medvirkende, der skal klippes fra.

Lydia har beskrevet processen med at fra klippe en bestemt pilgrim som ”at få amputeret sin arm”. Især i dokumentarfilm er det meget svært at vælge personer fra til den endelige udgave af filmen, fordi man har brugt så megen tid på at lære dem, deres historie og baggrund at kende. Nogle har

haft fantastiske og grænseoverskridende eller personlighedsændrende oplevelser, men det er i høj grad indre oplevelser og derfor ikke lige så interessante for publikum at se på. Til gengæld er de pilgrimme, som vises i den færdige film, dem, som for seerne har den mest komplette og overbevisende – eller den mest følelsesladede historie.

Mere end tre år efter påbegyndelsen af optagelserne, er der stadig opgaver med at skaffe midler og andet arbejde, som er nødvendigt. I øjeblikket – her i den afsluttende fase af produktionen – er filmens klipning blevet genovervejet og omarbejdet efter forevisninger for publikum i adskillige amerikanske byer. Disse forevisninger og gennemsyn har vist sig uvurderlige med den feedback, som filmholdet hermed har fået, og det har givet dem mulighed for at se på filmen med nye øjne, og på en mere saglig måde. I de byer, hvor filmen har været vist, har Lydia selv introduceret den og hun har åbnet for paneldiskussioner og svaret på spørgsmål og kommentarer fra publikum. Et ofte stillet spørgsmål har været: ”Hvorfor behøver du stadig støtte?” Det korte svar er, at der stadig er meget arbejde tilbage før et endeligt resultat, og det vil være ideelt, hvis medarbejderne kan blive betalt et anstændigt honorar for deres indsats.

Det at få donationer (hvilket er en meget normal måde at finansiere nye film på i USA, hvis ikke et af de store filmselskaber står bag – o.a.), har været svært – i hvert fald i tilstrækkeligt omfang. Grunden er, at personer og institutioner, som kunne vise interesse i at støtte, foretrækker at yde bidrag til dokumentarfilm, som mere drejer sig om sociale forhold. Sædvanligvis undgår de at involvere sig i emner, der har et åndeligt eller spirituelt indhold.

Lydias stab af medarbejdere har ikke fået mere end den absolutte minimumsgage, og hun har selv levet af tidligere opsparinger, lige siden hun begyndte på dette filmprojekt. Kun takket være, at hun for nylig modtog en donation fra en klassekammerat fra gymnasiet, har projektet nu tilstrækkeligt midler til, at første fase af arbejdet kan afsluttes. Det bliver en version i spillefilmlængde (80 minutter) som skal vises på filmfestivaler rundt om i verden.

Siden december 2012 har teamet arbejdet med de sidste redigeringer og færdigklipninger, den endelige grafik og visuelle effekter, finjustering af farver og lyd, komponering og indspilning af musik samt fremstilling af en Blurayskive til forevisningerne på ovenfor nævnte filmfestivaler. Der skal stadig skaffes penge til arbejdet med at få skåret tiden ned til en version på en time og til at producere DVD-version samt til omkostningerne til at reklamere for filmen. Efter en lang periode på fire et halvt år, er holdet bag filmen ivrig efter at få produceret det endelige produkt, som de glæder sig til at dele med Caminofans over hele verden.

Selv om det har været hårdt, langsomt og en på ingen måde lukrativ proces, fortryder Lydia ikke. Det er menneskene og medpilgrimmene, som har givet mig inspirationen til at fortsætte, siger hun. ”Der har da været tidspunkter, hvor jeg følte det, som om det ville være umuligt at gennemføre. Men det var menneskene – pilgrimmene – som gav mig opmuntringen og tilskyndelsen til at fortsætte”.

Følg selv med på

<http://www.caminodocumentary.org>

Yuso og Suso – to klostre i samme by

Endnu en spændende omvej for pilgrimmene mod Santiago. Her skal man bruge en ekstra dag til turen. Men den er også det værd. Bemærk, at man skal forberede besøget, hvis man ønsker at bese begge klostre, hvilket stærkt må anbefales – når man nu har gjort sig den anstrengelse at vandre dertil!

af Henrik Tarp

På din vej gennem la Rioja kommer du tæt på det, der på spansk kaldes “Cuna de la lengua Castellana”, Det spanske sprogs Vugge.

La Rioja blev meget tidligt erobret tilbage fra maurerne. Derfor blev det også et af de områder i Spanien, hvor kristendommen blev fast forankret. Et vidnesbyrd er de mange klostre.

Indenfor en fælles afstand af kun 30 km finder vi klosteret i Valvanera med Riojaprovincens skytshelgeninde, klostrene Suso og Yuso og klostret i Cañas og i Nájera kirke/kloster Santa Maria la Real.

På den afstikker som er et forslag til din pilgrimsvandring, vil du komme forbi Suso og Yuso og Cañas klosteret.

Afstikkeren begynder i Nájera og slutter i Santo Domingo de la Calzada. “Omvejen” vil forlænge din vandring med en enkelt dag.

Men først lidt baggrundsviden for hvorfor at foretage denne afvigelse fra den slagne vej.

Yuso og Suso er to klostre i samme by. Trods forskellige ejere har de i århundreder været tæt forbundet. De ligger så tæt hinanden, at

Cañas klosteret

Yuso klosteret

man kan se fra det til det andet og omvendt. Yuso, det, der ligger i dalen, blev indviet i 1067 af benediktinerordenen, men trods to klostre har der altid været den samme abbed. Klostrene blev rømmet i 1835, men munke er senere vendt tilbage til Yuso, men ikke til Suso.

Yuso klosteret (det nuværende) er fra det 16. årh. Det oprindelige kloster er tilbage fra før årtusindeskiftet, men der er ikke noget tilbage af det kloster. Inde i klosteret er korintiske søjler. Alteret er fra det 17. århundrede og nyrestaureret. Sakristiet er fra det 16. århundrede og har originale 18-hundredtals freskoer. Men biblioteket er perlen med mere end 300 folier fra tiden 11. til det 15. årh.

Den meste kendte, den med de spanske gloser (se nedenfor), er af sikkerhedsmæssige grunde flyttet til Madrid.

Legenden fortæller, at San Milláns afsjælede

legeme blev flyttet på en oksekærre fra Santa Maria la Real klosteret i Nájera af konge don García IV af Navarra i året 1053. Der hvor okserne standsede, besluttede kongen at der skulle opføres et kloster. Ligner den historie fortællingen om Jakobs rejse fra Iria Flavia til Santiago de Compostela?

Du kan besøge klosteret på følgende tidspunkter:

Fra april til oktober 10.00 - 13.30 og 16.00 - 18.30 (tirsdag - søndag)

Fra oktober til april 10.00 - 13.00 og 15.30 - 17.30 (tirsdag - lørdag)

Søn- og helligdage 10.00 - 13.30

Mandag lukket

Suso klosteret, der ligger lidt oppe i bjergene, ikke langt, men du må gå, er fra det 5. århundrede. Klosteret har vestgotiske, mozarabiske og preromanske træk og er smukt restaureret.

Suso klosteret

Man kan kun besøge klosteret på guidede ture. Læs mere på <http://www.monasteriodeyuso.org>

Det spanske sprogs vugge

Når netop Yuso er blevet kendt over hele Spanien, er fordi man her har fundet et folie, som bøgerne kaldes, med et righoldigt indhold af spanske gloser, som menes nedskrevet i midten af det 10. århundrede.

Naturligvis kan man ikke sige, at det spanske sprog fik sin oprindelse lige i denne bog og i netop dette århundrede. Som en sprogprofessor har udtrykt det: Sprog har det som en flod. Den udspringer af en kilde. Kilden er langt fra det endelige sprog, men undervejs fyldes bækken op og bliver til sidst til en mægtig flod, som nu kan betegnes som det sprog vi taler. Men det tager lang tid, hvorfor en begyndelse og en ende er svær at fastsætte.

Folie 60, som den omtalte bog benævnes, menes skrevet i 900 tallet og har været en vigtig bog for novicerne, altså de unge der ønskede at blive munke. Indholdet er kun af historisk betydning for os nu. Trods den betydning, bogen har fået senere, er den, sammenlignet med andre fint dekorerede og or-

namenterede folier, ganske undselig. En lille lærebog, ville man nok benævne den nu til dags. Slidt, brugt af mange, gået i arv. Det, der imidlertid skiller den ud fra større værker, er las glosas, det spanske ord for en bemærkning, der forklarer noget uforståeligt. Bogen er naturligvis skrevet på latin og novicerne, der ofte var almindelige bondedrenge, talte ikke latin, men en blanding mellem vulgærlatin og middelalderspansk. De forstod ikke alle gloser i foliet og så sig derfor nødsaget til at skrive mellem linjerne, den oversættelse, der gjorde teksten forståelig. Er det ikke noget vi kender? Hvor mange af os, har ikke selv skrevet gloser og oversættelser mellem linjerne, så vi ikke blev "fanget" i timen?

Eksempler fra foliet:

concessit - donavit – spansk: regaló, donó – gav

Sicut - quomodo – spansk: así como, del mismo modo - på samme måde

Candidis - albis – spansk: blanco – hvid

Mange hundrede flere eksempler kan nævnes, men dette bare for at give et indtryk.

Vejen til San Millán de la Cogolla er 17,5 km. Du kan såmænd bare følge skiltene der viser ud til klosteret. Men ellers skal du syd ud af

Nájera, gennem rundkørslen med springvand og fire cypresser. Du skal hele tiden gå ved landevejen, men det er kun de første 4,9 km, der er på LR 113 med nogen trafik. Kort efter, at du er travet over floden Najerilla, skal der drejes til højre. Nu ændrer landskabet sig. Indtil her har du gået i najerillafloddalen med den mange popler. Nu kommer man ud i et åbent landbrugsområde med spredte hvede- og vinmarker.

Cardenas efter 7,5 km er første mindre landbrugsby, du kommer igennem.

Badarán efter 10,5 er den næste landbrugsby. Badarán er en typisk riojansk vinby. Det ses ikke umiddelbart, men læg mærke til alle henvisningerne til bodegaer. De mange garager, man ser i husene ud til gaderne, har alle en fermenteringstank, så familien kan lave deres egen vin.

Har dette været din dagsvandring f.eks. fra Ventosa er der to overnatningsmuligheder her: Inde i byen Hostal rural de Iberia til en 25 euro Tlf: 618138944 eller det mere fine hotel helt i udkanten Hotel Mirador Conde de Badarán til 35/50 for enk/dob. Tlf: 941367055

Vinen der produceres her i det sydlige af la Rioja, er i stor udstrækning en lyserød vin. Det er ikke en rosé, men en clarete, der er lysere end roséen. I bodegaerne kan du få en flaske til en 2 euro.

Berceo efter 15,8 km. Byen er opkaldt efter den første digter, der skrev på spansk. Her er også overnatningsmuligheder og en campingplads.

Men San Millán de la Cogolla og klosteret kommer kort efter - 17,5 km vandret ialt.

Når du kommer til landsbyen, skal du ikke følge skiltene, men fortsætte til venstre ned gennem byen. Den vej fører lige ind i hjertet af klosteret. Du kan overnatte på klosterets 4 stjernede Hostería del Monasterio de San Millán til pilgrimspris. 40/45 euro for enk/dob. Tlf. 941373277. Man taler engelsk.

I alle de nævnte byer er der gode spisemuligheder, ikke mindst i San Millán.

Vejen fra San Millán til Santo Domingo de la Calzada 20,5 km.

Du skal samme vej tilbage, som du kom. Fortsæt til Berceo og tag vejen til Santo Domingo de la Calzada. Vejen fortsætter ud gennem vin- og kornmarker. Du skal fortsætte mod Cañas som nås efter små to timer, 8,6 km. Klosteret i Cañas er et nonnekloster, cistercienser. Klosteret har for tiden 8 nonner og har aldrig været ubeboet siden dets oprettelse i 1170. Klosteret er et fint eksempel på gotisk byggestil. Det blev skænket til nonnerne af grev Lópe Díaz de Haro. For klosterets understøttelse fik klosteret tillagt byerne Cañas og Canillas.

Fra april til oktober åbent for besøg 10.30 til 13.30 og fra 16.00 til 19.00

Lukket mandage. Over for klosteret en restaurant.

Fra Cañas til Santo Domingo er der 11,9 km. Men inden da kommer du forbi flækken Cirueña (efter 14,7 km) med refugium. Fra Cirueña videre til Santo Domingo de la Calzada følger du den markerede pilgrimsvej. Som en kuriositet kan nævnes at munken Domingo, der har lagt navn til byen, var novice på Yuso klosteret. Han blev dog ikke munk fra klosteret. Smidt ud, siger fortællingen, fordi han ikke var klog nok.

Las Médulas – Romernes guldgrube

En omvej der går 2000 år tilbage. Hvis man er historisk interesseret – har tid, lyst og overskud til at bruge en dag væk fra det egentlige mål med at vandre på Caminoen, er et besøg i Las Médulas anbefalelsesværdigt.

af Niels Henrik Lieberkind

Når man kommer til Ponferrada, er det oplagt at aflægge Tempelridderens store borg i byen et besøg. Men i byens nærhed findes også et meget ældre og særdeles spændende fortidsminde, som er så enestående, at det for 15 år siden kom på UNESCO's verdensarvliste. Hvis du får lyst, kan du tage dertil...

Man kan naturligvis gå derud. Som pilgrim er en dagsvandring på 25 km jo noget, man er vant til, og det er cirka den afstand, stedet ligger fra Ponferrada og Caminoen i sydvestlig retning. Men man skal jo også bruge en dags tid til at se sig omkring, og så skal man tilbage til Caminoen igen – og dermed vil der være gået tre dage. Det hele kan dog

klares på en enkelt, hvis man vil ofre 50-60 euro på en taxa. Jeg forhandlede mig frem til en pris på 50 euro for at blive kørt derud og hentet igen fire timer senere. For at ingen af os skulle tvivle på den anden, spurgte jeg chaufføren, om min rygsæk måtte blive i bagagerummet. På den måde havde han sikkerhed for, at jeg ville med tilbage – og jeg kunne være sikker på, at taxaen også ville komme og hente mig – når jeg først betalte ved tilbagekomsten til Ponferrada. Altså en ordning, der var god for begge parter. Rent praktisk kan man blive sat af ved det lille museum, som ligger i udkanten af landsbyen Las Médulas. Det er også et nemt sted at mødes med taxaen igen.

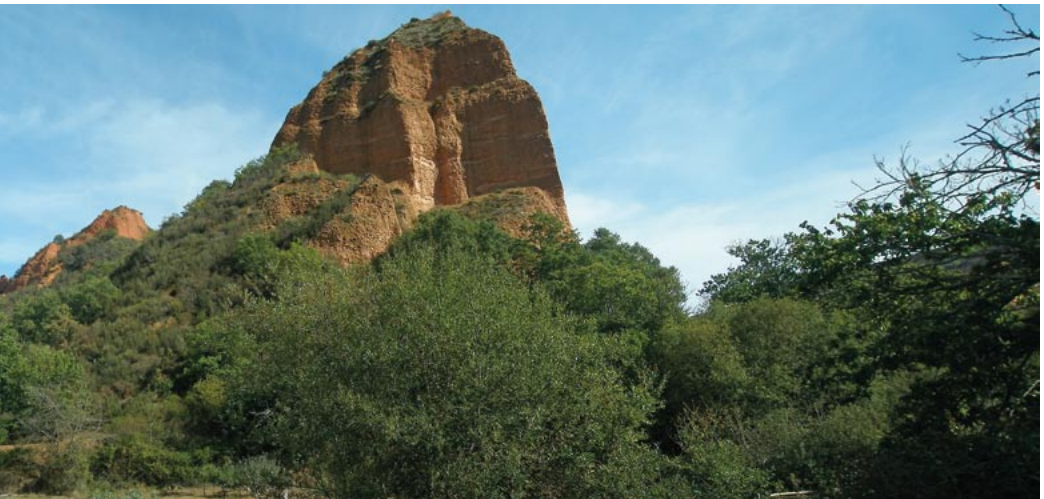

Med den erfaring jeg fik, vil jeg dog pointere, at fire timer ikke er nok. Når man har afsat både en dag og penge på at komme derud, skal man også have tilstrækkelig tid til – både at se museet – og at vandre området grundigt igennem ad de mange stier og ruter. Man skal nå at nyde landskabet med søer, grotter og udsigter, foruden de mange dejlige kastanjelunde, som romerne plantede, da de var færdige med guldudvinningen. Derfor anbefaler jeg, at man bruger mindst seks timer i området – samt at man kun gør det, hvis man er nogenlunde sikker på tørvejr. Så får man til gengæld en oplevelse ud over det sædvanlige.

Begynd med at besøge det lille museum, som er nyt og moderne. De tager en enkelt euro i entre, og så får man en god indføring i, hvad det hele drejer sig om. Der udstilles redskaber, og med store plancher, landkort og i modeller vises, hvordan guldet er blevet udvundet. Alene forberedelserne har krævet et enormt arbejde samt stor ekspertise og indsigt, både i nivellering og teknologi. Det har nemlig været nødvendigt at anlægge kanaler – nogle på mere end 100 km længde – for at få tilstrækkelige mængder vand til arbejdet. Visse steder kan dele af kanalerne stadig ses, og nogle af reservoirerne eksisterer den dag i dag som søer i det ændrede landskab, der har en udstrækning på ca. 10 km².

Og hvad er det så – Las Médulas? Det er kort fortalt et område, hvor romerne simpelthen brød bjergene ned og skyllede dem væk, for til gengæld at udvinde det guld, som de røde klipper havde indeholdt! Minderne her, var de vigtigste og mest udbytterige guldminer i hele imperiet, og af stor betydning for Roms økonomi. Men udvinningen har også efterladt et landskab med en spændende historie.

Rom havde allerede i år 197 f.Kr. opdelt Den Iberiske Halvø i et par provinser. Den fjerneste, Hispania Citerior, havde et yderområde, hvor man kun nødigt kom. Det var de ugæstfrie og bjergrige egne, som strakte sig fra midten af det nuværende Portugal og nordpå, op mod Galicien. Her levede et folk, som kaldtes lusitanere, og deres land hed derfor Lusitania. De ville ikke underlægge sig Rom. De brugte guerillametoder og trængte mange gange sydpå, hvor de plyndrede romerske byer. I tidens løb havde man brugt et par millioner soldater på at bekæmpe dem uden større held, og først, da den berømte og dygtige hærfører – Cæsar – kom til, fik man det fulde herredømme over Lusitania og dets folk. Det ved vi fra skribenten Plinius den Ældre. Han besøgte selv minerne, da de var i fuld gang i første århundrede e.Kr. og han beskrev oplevelsen sådan: ”Hvad der sker i Las Médulas overgår langt, hvad Giganter formår”.

Således godt orienteret – og med et oversigtskort, som man får udleveret på museet – er det tid til at gå ud og bese området og at forestille sig, hvordan der har været hele bjerge, hvor der nu kun er rester tilbage i bizzarre former. I fantasien kan man se for sig, hvordan omkring 60.000 personer samtidigt har arbejdet her, i bestræbelserne med at udvinde det eftertragtede guld.

Inden romerne kom, havde den lokale befolkning gravet guld på traditionel måde med vaskepande i strømmenes aflejringer. Romerne vidste altså, at der var guld at hente. Nu satte de udvindingen i system helt anderledes og effektivt, idet de indførte en metode, som de kaldte Ruina Montium, hvilket betyder ’Riv bjerget ned’. Det grundlæggende ved metoden bruges stadig – bl.a. i Californien og Canada – og kendes

som hydraulisk minedrift, hvor man med kraftige vandkanoner spuler i bjergenes guldårer. Metoden kræver enorme mængder vand, som romerne fik fra floderne Sil og Duero i Cabrera-bjergene. Vandet skulle ledes gennem de anlagte kanaler til kunstige reservoirer. Så gravede man minegange ind i bjerget, hvorefter man underminerede det, ved – med vandets spulende effekt – at vaske gangene så store, at vægten fra de overliggende bjergmasser fik det hele til at brase sammen. Sådan blev man ved, til bjerget var vasket væk og guldet i sedimenterne kunne samles op. I en periode på ca. 250 år udvandt man gennemsnitlig 20.000 romerske pund pr. år. Det svarer til, at der i den tid, hvor minerne i Las Médulas var i drift, blev udvundet omkring 1.700 tons i alt. Til sammenligning regner man med, at der i hele Middelalderen, altså i et meget længere tidsrum – og i hele verden – blev udvundet 2.500 tons!

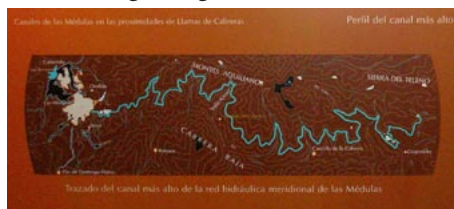
I visse publikationer nævnes det, at de mange mennesker, som var beskæftiget med udvindingen, var slaver. Der har ganske givet også deltaget straffefanger, men langt de fleste var frie mennesker – såvel lokale, som i mellemtiden var blevet en del af det romerske folk – som tilrejsende fra andre dele af det store rige. Samtidig med minedriften var der en så betydelig landbrugsproduktion, at man ud over at brødføde den stedlige befolkning, kunne eksportere til andre provinser.

Der var minedrift mange steder på Den Iberiske Halvø. F.eks. er byen Ponferradas navn afledt af ferro – jern – (jernbroen), da der også var jern i området omkring byen. Ligeledes fandtes der sølvminer en hel del steder i landet. I den romerske periode var alle miner statens ejendom og derfor administreret direkte af imperiets repræsentanter på stedet. Disse havde normalt mulighed for at stikke en del af udbyttet i egne lommer, og derfor var det almindeligt, at de kunne vende tilbage til Rom som velhavende personer. Det er interessant at tænke på, at ovenfor omtalte Cæsar – som belønning for sine sejre – var blevet udnævnt til konsul, og i den egenskab sendt tilbage til Spanien. I mellemtiden havde han været på fallittens rand, og i Rom havde han kun med nød og næppe undgået en retssag, fordi han ikke kunne betale sine kreditorer.

Men også han forstod at blive rig, medens han havde det betroede hverv. Han var dog i Lusitania en generation eller to før guldproduktionen i Las Médulas rigtig tog fart, men alligevel nåede han at tilrane sig en stor formue. Hvad kunne det ikke være blevet til, hvis han havde haft mulighed for at stjæle guld i stedet for sølv? Men han havde alligevel skaffet sig tilstrækkeligt til, at han kunne vende tilbage til Rom som en rig og gældfri mand med en position, der gjorde det muligt for ham at købe og bestikke sig til en magt, så han endte som kejser.

Medens man går rundt i det særprægede landskab, kan man ikke lade være med at forestille sig den hektiske aktivitet, der var her på den tid, da Jesus og hans disciple levede. Og en af dem – 'vores' Jakob – var jo netop udsendt som missionær til Spanien. Der findes ikke noget belæg for at hævde, at han har været ude at missionere lige netop blandt de mange mennesker i minerne ved Las Médulas, men det er sjovt at lege med tanken – og den dukkede i hvert fald op hos mig, medens jeg havde nogle interessante timer ved de gamle guldminer.

.... og hvis denne artikel ikke har givet dig lyst til et besøg – ja, så kan du lade guldminer være guldminer og bare fortsætte direkte fra Ponferrada ad Caminoen mod Columbrianos, Camponaraya, Cacabelos og videre gennem Villafranca del Bierzo osv. til du når målet for din pilgrimsfærd – Jakobs sarkofag under katedralens højalter – i byen, der bærer hans navn.

Pilgrimstur med 72 vandrende og en rullende konfirmand

Som bekendt er der snart ikke en dansk folkekirke med respekt for sig selv, der ikke arrangerer kortere eller længere pilgrimsvandring. Således også den kirke, hvor jeg, Henrik Friediger, er medlem af menighedsrådet, Lyngby kirke. Vi har holdt dagsvandring gennem et par år og til foråret forsøger vi med en længere vandring. Dette er én af præsternes beretning om det første forsøg med en vandring med dette års konfirmander.

af Julie Goldschmidt

Udgangspunkt

80 konfirmander er dette år tilmeldt undervisning ved Lyngby kirke og den ene af tre præster blev langtidssygemeldt, netop som vi var blevet enige om fælles undervisning tirsdag eftermiddag. Min kollega og jeg fandt så ud af at dele de 80 i to hold, så hvert hold går hver anden tirsdag. For at skabe en fællesskabsfølelse for to adskilte grupper, besluttede vi at lave en vandringsdag og valgte den 30. oktober - valgt ud fra Alle Helgens tema og salmen Dejlig er jorden, prægtig er Guds himmel ... slægt skal følge slægters gang.

Dernæst blev min anden kollega sygemeldt på grund af operation i fem uger, og så blev jeg først meget ude af den, sådan hvad nu? Og dernæst blev jeg meget struktureret og udarbejdede følgende arbejdsplan:

Forberedelse

Dato: 30. oktober

Tidsrum: 8.30 til 14.00

Plan for turen: Pilgrimsvandring fra Lyngby kirke via Lundtofte kirke til Taarbæk kirke.

Bus til hjemtransport – i tilfælde af storm eller styrtregn, alternativ plan i sognegården med film og opgaver.

1. etape: Fra Lyngby kirke, med et hold via Slotsparken og Lyngby Stadion og et andet hold via den katolske kirke Sankt Knud Lavard og DTU, til Lundtofte kirke.

Hold a) Vandring langs Mølleåen, tekstlæsning: skabelsen og salme 139 –

Hvorfor skabte Gud himmel og jord?

Hvordan får vi hjælp fra Gud?

Vandring via Stadion, tekstlæsning om Paulus og det at vinde sejrskransen, Jesus og fristelsen i ørkenen, hvad træner vi til?

Hold b) Vandring via Sankt Knud Lavard kirke – læse fra træet og grenene: Jesus verdens lys – hvorfor flere kirker, hvordan er Guds kirke på jorden?

Vandring via DTU – skabelsesberetningen og ”mig er givet alt magt på jorden”, hvorfor studerer vi?

2. etape:

Herfra samlet, via Dyrehaven forbi Eremitageslottet og Trepilelægens strand med kig mod Sverige, til Taarbæk kirke.

Mulige deltagere: 80 konfirmander

Hjælpere: Kirketjenerne i Lundtofte og Taarbæk kirker.

En kollega, en kirketjener, et menighedsrådsmedlem fra Lyngby går med, formanden for menighedsrådet smører sandwich og kører dem, samt æbler og müslibarer, til Lundtofte kirke

Forsyninger: 70 0,5 l. vandflasker, 156 smurte sandwich, 70 æbler fra Fejø, 70 müslibarer, otte poser kanelfigler.

Inspiration: Elisabeth Lidell's artikel om pilgrimsvandring med konfirmander og egne erfaringer med pilgrimsvandring med menigheden.

Da det var på plads, fik jeg mod på at kaste mig ud i projektet selv, og fik ringet rundt og aftalt reservation af kirker (samt sognegård til spisning i Lundtofte) og forsøgte at sætte tider af til vores ankomst/afgang.

Dernæst fik jeg tilsagn om sandwich og kørsel fra formanden og ja fra min kollega og kirketjeneren og en fra rådet!

Så langt så godt. Så begyndte de søvnløse nætter: Hvor hurtigt/ laaagsomt går

80 konfirmander? Hvordan bliver vejret? Hvor meget spiser de? Kommer de?

To uger før vandringen, gik det op for mig, at mange af konfirmanderne ikke havde forstået brev og mails om udflugten. Jeg sendte en mail ud til alle igen, med besked om aktiv tilmelding og afbud. Altså at jeg forventede at høre fra alle! Jeg satte deadline til fem dage før vandringen. Der var så 45 tilmeldte og vi bestilte en bus til 57 personer.

Vejr og tempo kunne jeg ikke sådan få afgjort, heller ikke hvor meget den størrelse spiser, og de søvnløse nætter fortsatte til dagen efter vandringen: den sidste nat var søvnløsheden dog af lettelse, jeg var helt høj og hjemfalden.

Vandringen

De efterfølgende dage tikkede tilmeldelser og nogle afbud sig ind, og vi var på ca. 55 tilmeldte på selv dagen, hvortil kom at 16 flere bare mødte op, så vi fik næsten alle konfirmander med og alle fik en flaske vand med på turen. En kom i bare ben og klipklappere og en blev kørt af sin mor på grund af noget sygdom, det ville bedstevendeninde så også, og ham i kørestol skiftedes vi til at skubbe.

Det var det smukkeste vejr: lys rødgul himmel til at begynde vandringen på og siden sol fra skyfri himmel og frisk luft. Valget af stop og overvejelser fungerede på bedste måde og netop med naturens luner og stederne som god kulisser.

Da min kollega læste skabelsesberetningen, i Slotsparken ved Mølleåen, gik to andrikker til angreb på hinanden i kamp om en hund and og skabelsens gåde kom på den måde helt i centrum.

På stadion læste min kollega højt fra Paulus brev til romerne, hvor han skriver om, hvordan kristne løber for at få en evig sejr. Hvad betyder det?

Her fik præst og konfirmander sig en snak om det at gå til fodboldkampe, præsten havde aldrig været på stadion i sognet før – det syntes konfirmanderne nu godt, han kunne forsøge sig med, gode pølser, kampånd etc. Og så løb de ellers om kap, han og hvem der ville, og der blev udlovet en cola til vinderen (sådan én fandt den venlige kirketjener frem i Lundtofte kirke, hvor den blev overrakt under behørig applaus).

I den katolske kirke Sankt Knud Lavard, hvor vi gik ind, tændte vi lys og konfirmanderne var meget optagede af vievandet og skriftestolene, klaprede med dørene, satte sig ind i mørket, kiggede på det hele, som var det et museumsbesøg, og stod i grupper for at tænde lys ved jomfru Marias billede.

Da vi stod i vandrehallen på DTU (Danmarks Tekniske Universitet) kom studerende og lærere forbi, mens jeg fortalte om valget af studium - hvorfor læser vi til ingeniører for eksempel? Er det for at lave vandingsprojek-

ter eller for at konstruere missiler? Alt har en betydning.

Vi bad fadervor, og så skulle alle pigerne på toilettet sammen, mens drengene kiggede sig omkring.

Vi holdt lige netop tidsplanen og var 10.15 ved Lundtofte kirke, hvor vi sang to salmer og formanden for Foreningen af Danske Santiagopilgrimme holdt et veloplagt oplæg om pilgrimsvandring indflettet i korstogenes betydning for Europas historie.

Derefter spiste vi sandwich og æbler, der blev ikke levnet en brødkrumme.

Samlet gik vi videre til Hjortekærslågen, hvor vi sendte konfirmanderne af sted i små hold, fordi de skulle vandre i stilhed op til Eremitageslottet. Fra Elisabeth Lidell's artikel om vandring med konfirmander havde jeg læst, at netop det med stilhed er noget nær umuligt med den aldersgruppe, men da formanden for santiagopilgrimme foreslog det, forsøgte vi det. Med godt resultat! Jeg vil sige, at det var lettere at få de konfirmander til at være tavse end voksne jeg ellers vandrer

med! De gik og tænkte og talte så lidt efter-hånden.

Poserne med müslibarer og kanelgifler bar vi over skulderen denne etape. Det var okay tungt, men ikke lige en byrde man overlader til altid lækkersultne unge.

De fik så mundgodterne på bakken med Øresund forude og alle dyrene på sletten som tilskuere, og her stod jeg på en stor sten og fortalte dem Søren Kierkegaards vidunderlige fortælling om liljen, der visner, da den ikke længere er tilfreds med sin placering på jorden. Dens fortrolige, den lunefulde fugl, har lokket med helt andre dejlige steder og andre dejlige blomster, den kunne være i blandt, og så indvilliger liljen i at få klippet stænglen over og blive fløjet af sted. Hvad sker der så med liljen? Den dør på flyveturen. Hvis vi ikke kan glæde os over, hvem vi er, og hvor vi er sat, så dør vi.

Vi tyggede og tænkte og gik så videre ned til Øresund hvor min kollega talte om rejsen til det forjættede land og de sang i Østen stiger solen op – jeg blev på vejen med vores ven i kørestol.

Her snød vi tidsplanen og kom allerede 12.30

til Taarbæk kirke, hvor vi sang Hil dig frelser og forsoner og hørte om Alle Helgen. Efter fadervor og velsignelsen sang vi Dejlig er jorden.

Vi havde ringet efter en større bus, mens vi gik i Dyrehaven og det blev så til to busser. Vel oppe i bussen gik konfirmanderne to-talt i syngestemning: de skrålede deres hjemlands vemodige slagere hele vejen til Lyngby, Gud være lovet køreturen kun tog 17 minutter. Chaufføren var umådelig venlig og morede sig over den gruppe helt overstadige unge.

Evaluering

Efterfølgende evaluering fra konfirmanderne var overvældende positiv. En klagede dog over, hvorfor ikke alle deres klassekammerater kunne komme med på sådan en tur, men kun dem, der skal konfirmeres? Og så en enkelt klage over maden. Ellers skrev de positivt om samvær, kirker, fortælling om korsridderne og muslimerne, det kunne de huske - og det at de havde gået SÅ langt. Jeg ventede med evaluering til her en måned efter vandringen. Nu har jeg fået sovet ud og tænker at det er en virkelig god måde at gå kristendommen i møde på med sine konfirmander. Det gør vi igen næste år.

Michael, englen over alle engle

af Stein Thue / oversat fra norsk af Henrik Tarp

Sankt Michael er skytshelgen for de syge og døende, for ambulancechauffører og sygeplejersker. Han påkaldes af sømænd i nød, syge på dødslejet og soldater i krig. Han er redningsmanden, der kommer til undsætning når fare og død truer. I sangen Michael rows the boat ashore, er det Michael som ror sjælene over floden hjem til Gud. Men han er også portvogteren, som på dommens dag skal veje sjælene før de slipper ind i himlen. Ved jordens undergang er Michael tildelt rollen som Guds hærfører i kampen mod dragen, altså ondskaben:

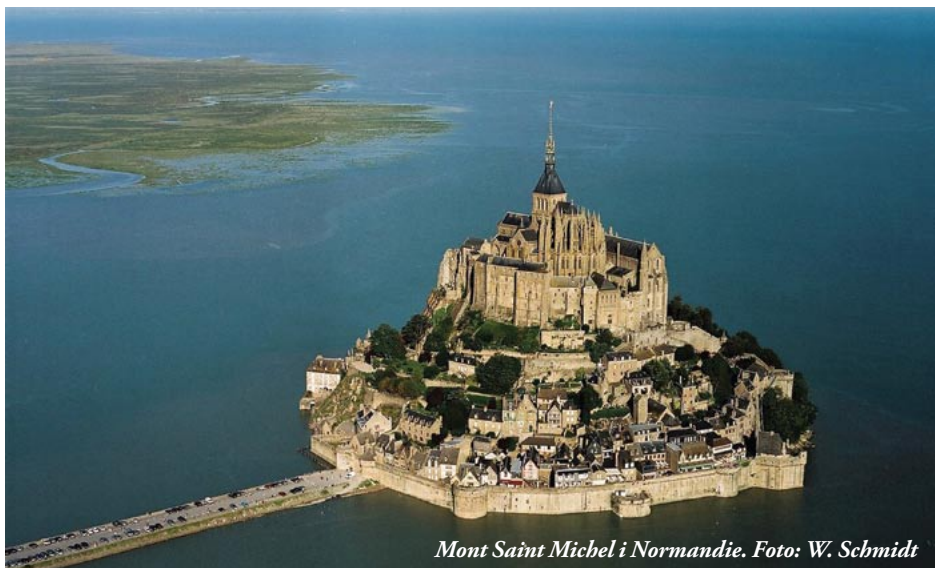
”Og der blev strid i himmeriget, Michael og hans engle stred mod dragen. Dragen kæmpede sammen med sine engle og der fandtes ikke længere plads for dem i himlen” (Johannes åbenbaring 12,7)

Hvem er som Gud?

I skulptur- og billedkunst fremstilles Michael ofte som en krigerisk engel. Bevæbnet med spyd og skjold er han i færd med at nedkæmpe dragen, inkarnationen af det onde. Skjoldet har ofte inskriptionen ”Quis ut Deus”, en latinsk oversættelse af ærkeengelsens hebraiske navn ”Mik ha el”, som betyder Hvem er som Gud. Vægtskålene er en af Michaels attributter. Vi kan se motivet på skjoldet til bronzestatuen af Michael på det nordre vesttårn på Nidarosdomen. Statuen tårner højt med lansen hævet mod dragen ved engels fødder. Det er ingen tilfældighed at den frygtesløse Michael er placeret akkurat her. Han er kirkens værn mod de livsødelæggende kræfter i vest, parat til kamp mod mørket, men for lyset og retfærdigheden.

Bronzestatuen af St. Mikael står på nordre vestfronttårn av Nidarosdomen. Leirdal lot seg inspirere av den amerikanske sangeren Bob Dylan da statuen ble utformet cirka 1965. Foto: Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider. © Kristofer Leirdal / BONO 2012

Mont Saint Michel i Normandie. Foto: W. Schmidt

Michaelskulten i Europa

Michael er blevet dyrket siden kristendommens første århundrede. I det 5. århundrede blev en helligdom til ære for ærkeenglen indviet på Garganobjerget i Sydøstitalien, hvor englen skulle have åbenbaret sig for nogle hyrder. Fra det 6. århundrede er der blevet holdt messer for Michael mange steder i Europa. Mikkelmesse (29. september) kaldte vi det her i Norden. Vi bemærker os, at en ærkeengel automatisk har helgenstatus og benævner ham herefter som Sankt Michael.

St. Michael er blevet tilbedt som en engel med helbredende kræfter. Senere fik han rollen som beskytteren af de svage og Guds hærfører i kampen mod det onde. For germanerne kom han delvis til at erstatte Wotan (Odin), og der findes et bjergkapel viet til St. Michael, som tidligere var en helligdom for Wotan. Det kendetegner Michaelskulten, at helligdomme til hans ære ofte ligger højt i terrænet, på toppen af et bjerg eller i bjerghuler, hvor

ærkeenglen skulle kæmpe mod dragen. Eivind Luthen forklarer placeringen på denne måde:

"På jorden er Michaels helligdomme ofte lagt i udkantsområder, der hvor jord møder himmel og der hvor land møder hav. Han findes der hvor det onde møder det gode, der hvor de mørke kræfter møder lysets." [---]

"Både i udlandet og i Norge finder vi sådanne helligdomme, blandt andet på forblæste og forrevne øer. Mont Saint Michel i Normandiet, Skellige Michael (irsk, Sceilig Mhichil = Michaels klippe, o.a.) udenfor Sydirlan, St. Michaels Mount ved Cornwall og Michaelshulen på Selja ved Stad"

Mont Saint Michel i Normandiet er nok den mest imponerende Michaelshelligdom i Europa. Det første kloster på tidevandsøen skal ifølge traditionen været opført efter at ærkeengelen åbenbarede sig for Aubert, der var biskop i Avaranches i det 8. århundrede. Der er gode grunde til

at klosteret er placeret lige her, omgivet af et uregerligt hav med en tidevandsforskel på op til 15 meter. Det gav munkene beskyttelse mod uønskede besøg. Den nuværende bebyggelse på øen er fra normannernes glansperiode i 1100 tallet. St. Michael var i deres øjne inkarnationen af kraft, mod og lederskab, egenskaber de selv mente at besidde.

Pilgrimsveje til Michael

I Italien er der flere såkaldte michaelseje. Camino dell' Arcangelo er den sydlige del af Via Francigena, som går gennem regionen Lazio til Rom. Via Micaelica går fra Rom og Benevento til Monte Sant'Angelo på Garganobjerget. Disse veje bruges flittigt af pilgrimme den dag i dag. Det samme gælder pilgrimsvejene til Mont-Saint-Michel i Normandiet. Entusiastiske pilgrimme påpeger, at den legendariske Michaelsvej i Europa går fra Mont-Saint-Michel til Garganobjerget.

I Frankrig, ved udgangspunktet for pilgrimsvejen Via Podensis nær ved Le Puy en Velay, finder vi Saint Michel d'Aiguilhe, et Michaelskapel på toppen af en 85 meter høj vulkansk klippe. Det var biskop Godescalc, som fik kapellet opført i anden halvdel af 900 tallet, efter at han var vendt hjem efter en pilgrimsrejse til Santiago de Compostela. Langs pilgrimsvejen i Spanien ses flere kulturminde om St. Michael eller San Miguel, som han hedder på spansk.

15 km vest for sydspidsen af Irland, omgivet af det lunefulde Atlanterhav, finder vi den lodrette og bratte klippeø Skellige Michael, endnu en michaelshelligdom på et højt og næsten utilgængeligt sted. Her var der fra det 6. århundrede til slutningen 1500-tal-

*Mikaelskapellet Saint Michel
d'Aiguilhe rager højt på en klippe
ved Le Puy en Velay i Frankrig.
Foto: Stein Thue*

let et munkekloster (Augustinerordenen). Skellige Michael har siden da for det meste været ubeboet. På trods af sin ugæstfrie beliggenhed blev klippeøen fra 1500 tallet et populært pilgrimsmål.

St. Michael i Norge

I Norge kender vi til omkring 28 Michaelskirker. De fleste i det østlige Norge. Kun 8 er bevaret. St. Mikaelskirken på Slottsfjellet i Tønsberg (tidligere kaldet Mikkelsbjerg) var den vigtigste. Den blev opført i 1100 tallet efter en model af kirken på Mont-Saint-Michel i Normandiet.

Michaelskirkens ry som helligt sted – og korsrelikvien som blev opbevaret der – bidrog til, at det gamle Tønsberg i middelalderen var et vel besøgt valfartssted.

I Trøndelag kender vi til fire Michaelskirker: Voll i Rennebu, Svengard i Stjørdal, Stein i Byneset og en Michaelskirke i Trondheim, som brændte ned i 1344. Over den nordre portal i Nidarosdomen er der et lille Michaelskapel, og på ydersiden er der en marmorplade med et billede af Michael, som dræber dragen.

(se billedet her nedenunder)

Nordre portal af Nidarosdomen. Foto: C.E. Eriksson

Mikkelsdag i Danmark

Mikkelsmesse eller Mikkelsaften blev fejret den 29. september. Michaels helgendag. Den første romerske kirke blev således også indvi- et den 29. september. Det har været tradition i Danmark at fejre Michael på netop denne dag. I Danmark blev messen holdt som midnatsmesse den 28. september og festen var på den tid en stor fest med kommenskringler. Kringlerne var den faste spise på netop den dag, som varme hveder er det på Store Bededag. Følgende vers af ukendt oprindelse illustrerer ganske godt dagen:

*Mor i morgen er det mikkelsdav
Da vil du vel da vel ud på sjøv
Det vil du vel da vel osse
Da vil du vel da vel med.*

Efter gammel tradition også, var Mikkels- dag skiftedag for karle og piger på landet. Høsten skulle være i hus og man begyndte på indendørs sysler, såsom at spinde og karte. Dagen var også dagen for betaling af gæld. Disse gamle regler blev håndhævet længe efter at Struense i 1771 ophævede den 29. september som helligdag sammen med 10 andre katolske helligdage.

Fund relateret til Michael

I et sogn fra Melhus i Trøndelag bliver der fortalt om St. Evens kilde ved Litlfjellet på Vasafjellet (710 moh). Her stod frem til det tidlige 1700 tal et kapel, og folk kom lang- vejs fra, for at blive helbredt af det hellige vand fra kilden.

”Ved kilden står en hob stave eller krykker efter dem som tidligere var syge” fortæller historikeren Gerhard Schøning i en rejse- skildring fra 1775

Vi må antage at kapellet ved kilden var et lokalt valfartsmål gennem middelalderen. Den gamle pilgrimsvej til Nidaros, den så- kaldte Østerdalsleden passerer lige forbi og kilden har nok været et stoppested for de langvejs farende pilgrimme.

I slutningen af 1920’erne fandt Melhus snedkeren Ole O. Løvsted et udskåret træ- stykke som mindede om en drage. Fundet blev gjort i en mose nær Evenstjønna kil- den. I 1932 begyndte Olbert Spachmo og hans søn, som også kendte til sagnet, at lede i mosen hvor Løvset havde fundet træsty- ket. Ved skæbnens hjælp fandt sønnen en udskåret mandsfigur. Det skulle vise sig, at

manden og dragen passede sammen i brudfladerne. De havde fundet en figur af Michael og dragen, udskåret i fyrretræ en gang tidligt i 1200 tallet. En figur som efter alt at dømme havde været brugt som udsmykning i middelalderkapellet. Figuren er 47 cm. høj, stadseligt klædt i kjortel. Man kan se både spyd og skjold. Fundet af Michaelsfiguren og stedets beliggenhed taler for, at kapellet Evenstjønnå var viet til ærkeenglen Michael.

Figuren av St. Mikael fra Vassfjellet lå 400 år i en myr før den ble gjenfunnet. Foto: NTNU Vitenskapsmuseet

Det gode skal sejre

Kulten omkring Skt. Michael har været og er international. Vi finder kirker viet til ham lige fra Hammerfest i Nord til Cape Town i syd. I middelhavslændene og over hele Latinamerika holder man "Fiesta de San Miguel" i dagevis i slutningen af september. Og selv om vi her i Norden har nedtonet fejringen af Mikkelsdag og Mikkelsmesse – og ligeså troen på engle – så har vi godt af at blive mindet om de egenskaber som tidligere blev tillagt Skt. Michael. Den frygtesløse engel som forsvarer de gode og nedkæmper det onde, som trøster den der er i nød og viser nåde når det gælder.

Han har egenskaber vi behøver – mod, barmhjertighed og handlekraft – i det godes tjeneste. Så må vi tro, hvad vi vil om engle. Denne engel står i hvert fald på den rigtige side i den evige kamp mellem det gode og det onde.

Referencer og litteratur

1. John Milton: Det tabte paradys, med illustrationer af Gustave Dorée
2. Luthen, Eivind: Tusenårsengelen, Genesis 1999
3. Pilegrimen, nr. 3 – 2007
4. Stalsberg, Anne: Da erkeengelen, Mikael og Satan kom til museet. SPOR 1, 2010
5. Dybdal, Audun: Primstaven i lys av helgenkulten, Tapir Akademisk Forlag 2010
6. Mikaelssveje i Italia:
www.caminodellarcangelo.it
7. www.Festbogen.dk

Helligsteder – finder sted

Definitionen på en pilgrim lyder: Et menneske, der vandrer mod et helligsted. Hvad er det, der gør et sted til et helligsted? Hvad er det, vi går imod, og hvad er det vi går efter, når vi begiver os på vej imod helligstedet?

af Anette Foged Schultz

På en åben mark bag laden til en gård i Vendsyssel stod der ofte en mand og så over på Børglum Kloster. Han gik herom bag gården for hér var der stille. Her var der rum til at "være". En fredfyldt plet midt i verden.

Hans lille datter vidste, at far havde sit "helligsted" dér bag gården med udsigt til klosteret og hun vidste, at hun – når hun ikke kunne finde ham andre steder – kunne finde ham dér. Så gik hun om til ham, stillede sig stille ved siden af ham og stod bare der og "var" i stilheden sammen med ham.

Ved et tilfælde møder jeg datteren, der nu er blevet en voksen kvinde, i Assisi. Et af de helt

store helligsteder i vores verdensdel. Sammen gør vi os overvejelser over, hvad det hellige er. Hvad er det, der gør et helligsted til et helligsted?

Denne overvejelse har jeg ofte gjort mig igennem de 13 år, hvor jeg har været optaget af pilgrimsvandring. For definitionen på en pilgrim lyder: Et menneske, der vandrer mod et helligsted. Hvad er det, der gør et sted til et helligsted? Hvad er det, vi går imod og hvad er det vi går efter, når vi begir' os på vej imod helligstedet? Svaret på det spørgsmål giver os samtidig et svar på hvad vi "går efter" i livet. Hvad er vigtigt? Hvad er betydningsfuldt? De overvejelser vil jeg gerne dele her.

Assisi er blevet et helligt sted for mange, fordi Frans har levet her. Man kan gå i hans fodspor gennem byen og i Assisis omegn. Som altid for mig, blev mødet med det levende menneske – kvinden - mere betydningsfuldt end mødet med beretningerne om helgenen. Vi fulgtes rundt til kirkerne i Assisi - kvinden fra Vendsyssel og jeg - kirkerne, der er bygget på steder knyttet til Frans' historie.

Umiddelbart står kirkerne for de fleste af os som helligstederne. Vores helligsteder. I Danmark ligger de smukke gamle middelalderkirker spredt rundt i landskabet og vidner om, at man engang har holdt kristendommen så hellig, at man udførte det kolossalt store arbejde det er, at bygge en kirke. Man gjorde det landet over og kirkerne ligger smukt spredt rundt omkring i landskabet.

I dag kæmper kirken – de af os der er engageret i den – for at finde vej i en tid, der er kendetegnet ved at meget få deltager i højmessen. Højmessen, som vi i kirken sætter højest af alt dét, der foregår i den. I de tyndt befolkede områder holdes der højmesse hver søndag – men mange steder med ganske få deltagere.

Det kan se temmelig trist ud med mindre man – som nogle formår det – at vende fokus mod alle de tidspunkter i menneskers liv, hvor livet bliver for stort til, at vi kan have det derhjemme i dagligstuen og hvor vi derfor samles i kirken til dåb, konfirmation, bryllup og begravelse. Alle Helgens gudstjenesten kan nævnes i samme åndedrag. Den aften, hvor kirkerne landet over fyldes af sørgende mennesker. Mennesker, der kommer til kirken denne dag/aften for at mindes dem, der mens de levede, var hellige for dem. Dem, der gjorde livet værd at leve. Dem der gav livet indhold, retning og mening.

Sådan et menneske var kvindens far. Hende, jeg mødte i Assisi og som få måneder forinden havde mistet den far, der havde givet hende helligsted og hellig tid i denne verden. Gennem hans ubetingede kærlighed – sådan beskrev kvinden faderens kærlighed – var der skabt et rum her i verden hvor hun kunne leve – i frihed, som den hun var og er. ”Jeg kan i kraft af min fars kærlighed læne mig ind i noget, der er større og finde et ”væresrum” alle steder – uanset hvor jeg opholder mig”.

Sådan kan det ske for os, at et andet menneske – en far eller en mor eller en bedstefar eller en ven eller en kæreste eller et helt tilfældigt menneske, som vi kun har kort tid sammen med under vores livsvandring, møder os med en kærlighed, der kan rumme os som dem vi er og med det, vi bærer med os. Kan rumme os med det hele. Og dermed hele os.

Forhåbentlig kan vi alle tænke tilbage på sådanne stunder undervejs i vores liv, hvor

vi blev rummet med alt hvad vi er og med alt, hvad vi bærer med os. For mig står disse stunder, disse øjeblikke, som de egentlige helligsteder i mit liv. Helligsteder finder sted, de er ikke først og fremmest forbundet med en kirkebygning, et statisk sted. De opstår i tid og rum, dér hvor mødet, bestemt af kærligheden, finder sted. Dér, hvor der gives mig et rum til at være.

Når det så er sagt, og når vi et øjeblik lader billedet af højmesserne og de næsten tomme kirker stå, og tænker helligstederne ud af bygningen, som steder, der kan opstå alle steder i mødet med kærligheden, så kan jeg udefra vende blikket mod kirken og få øje på den som det enestående sted, den også er.

Kirken står i landskabet som et symbol på og et løfte om, at disse helende møder kan finde sted. Den står der med løftet om, at selvom du måske ikke lige nu er rummet og favnet og elsket af mennesker, der vil dig som du er, så får du i kirken løftet om, at et sådant møde ligger og venter på dig i fremtiden.

Ja, bevæger du dig ind i kirken, så kan mødet finde sted allerede hér og nu, for her lyder evangeliet til dig. Budskabet om kærligheden, som nærer dig og omslutter dig hér mellem fødsel og død. Sådan at vi kan finde næring til vandringsen i mødet med hinanden og i mødet med den Gud, der har skabt os og holder os i live.

I tiden er der en søgen andre steder hen end mod kirkerne. Ud på vejene. Ud i naturen. Pilgrimsvandringen er selv et eksempel herpå. De brudepar, der ønsker vielsen foretaget f.eks. ved havet eller i haven er et andet eksempel. Jeg tænker, at det ikke skal bekymre os det mindste! For det handler blot om at få afstand til dét, jeg hører til i, for at kunne se på det med nye øjne og frit vende tilbage til

det. Så som præster og som kirke kan vi bare følge med og lade helligstederne opstå, dér hvor de nu gør det. I vielser ved havet eller i haven eller hvor det nu måtte være.

Det fantastiske er at stå derude og – på afstand - opdage kirken som et helt unikt rum. Et helt specielt rum, som vi ikke har nogen andre steder i tilværelsen. For godt nok opstår helligstederne igen og igen langs vejen i mødet med det andet menneske, der kan og vil rumme mig i øjeblikket. Men dét rum, der betingelsesløst vil rumme mig hele livet igennem med alt, hvad jeg er og med alt, hvad jeg bærer med mig, det findes bedst af alle steder udtrykt i den kirke, som ligger ved vejen.

Sådan oplevede jeg under sommerens pilgrimsvandring ad Hærvejen mine medvandrere på vandringsen – de fleste helt ukirkelige og almindeligt fremmede for den kristne tradition – at de meget fokuserede gik efter at komme ind i kirkens rum. De søgte under vandringsen gang på gang ind i dét rum, der vidner om generationers liv, længsel, bøn og kærlighed. Ind til døbefonten for at høre, at vi ikke går alene. At vi ikke er overladt til os selv og tilfældighedernes spil med os, men at vi er båret og favnet af en kærlighed, der går ud over al forstand. Og ind til nadveren, der igen og igen vil inddrage os i fællesskabet med Gud og med hinanden.

Her i de smukke, gamle bygninger, hvor helligsteder igen og igen finder sted, her kan vi frit gå ind og ud og bære det hellige – kærligheden – med os ud i verden, og lade den stemple hver eneste af os som helligt, velsignet liv. Det er der frisættelse i. Frisættelse og frigørelse til at leve livet, sådan som det kommer til os. Frisættelse og frigørelse til mødet med den anden på vejen.

Når pilgrimmen ”rammes af Gud”!

Forfatteren til denne artikel vil være læserne af Pilgrimmen bekendt. Han har undret sig over manglen på ånd og Guds nærvær på nogle af de alternative caminoer, han har vandret. Han har søgt tilbage til sine dagbøger fra den første vandring på Camino Francés og giver en personlig beretning om de åndelige indsigter, han har opnået dér. Den franske vej trækker i ham igen. Det er dér flest har vandret gennem århundrederne og det er dér pilgrimmen tydeligst møder de kristne symboler og fyldes af Kristi nærvær.

af Finn Buhl

Efter jeg i 2012 er blevet pensioneret, har længslen efter på ny at gense og gå ”den forfærdelige Camino Francés” og denne gang i sin fulde længde fået gæring og næring: Jeg har derfor genlæst min dagbog fra 2003, hvor min hustru og jeg gik fra Logroño til Santiago de Compostela, og i den fundet adskillige steder, hvor jeg godt og grundigt blev ”ramt af Gud”.

”Ramt af Gud” var jeg såmænd blevet én gang før, så dét var ikke nyt. Det skete en del år forinden, da jeg læste Bhagavad Gita for 2. eller 3. gang og i kap. 18 vers 65-66 med ét ”blev ramt” af Syndernes Forladelse, og ”blev nødt til” at vende hinduismen ryggen og krybe tilbage til kristendommen. Så da jeg atter på min første Camino i 2003 ”blev ramt” igen og igen ”tog jeg blot imod” og ”føjte mig hjemme”.

Selvom troen fremover ikke blev svækket – tvært imod – kan det alligevel undre, at jeg ikke tilsvarende ”blev ramt” hhv. i 2007 og 2008, hvor min hustru og jeg gik Camino del Norte, eller i 2009 hvor vi gik Camino Primitivo. Der står nemlig intet om dette i dagbøgerne fra disse ruter, men alt muligt andet.

Dét skyldes muligvis, at på disse caminoer følte jeg mig ”som én af pionererne”: Der havde nemlig kun været én enkelt artikel i Pilgrimmen nr. 8 – 2004 forud for vores vandring på Camino del Norte. Henrik og Vivi Tarp havde gået den i 2006, og Henrik Tarp havde proklameret, han ville skrive en bog om Kystruten. Den er senere kommet. Men vi var altså ”tidligt ude”. Henrik Friediger gik efterfølgende Camino Primitivo,

og beskrev den i "Pilgrimmmen" nr. 15 – 2008", og var med til at "få os af sted", igen som "nogle af de første".

Denne "pionerfølelse" har helt sikkert været "den støj", som har overdøvet følelsen af at "blive ramt af Gud": Ak ja! Således kan man – når man kikker tilbage - blive nødt til at gribe sig selv i "selvophøjelse".

Men hvad er det, der "sker", når man "rammes af Gud"? Ja, det kan jeg bedst beskrive ved at referere fra min dagbog. På vores 6. vandredag i 2003 skriver jeg: "Af en eller anden grund ærgres det mig ikke rigtigt, at jeg ikke fik set Burgos' katedral, selv om den så imponerende ud udefra: På én eller anden måde er det som dét, der står i salmen: Gik alle konger frem på rad, i deres magt og væld, de mægted' ej det mindste blad, at sætte på en nælde." Det er så nærværende og rigtigt. Bygningsværker – som fx Burgos-katedralen – er jo "blot" menneskeværk, hvor vi mennesker prøver at gøre Gud kunsten efter som SKABER. Og hvad mennesker skaber er forgængeligt. På samme måde har jeg det med de imponerende forgyldte altre i kirkerne: Det er tydeligt, at man skal blive hensat til "Det Himmelske". Men...for mig at se, bliver katolske kirker nemt TEMPLER, og Jesus er ikke en Gud, man tilbeder i et tempel. Ordet "KIRKE" er så stærkt, for det refererer til teksten: "... Når to eller flere af mine disciple er sammen, er JEG iblandt jer..." Altså en KIRKE opstår, når troende samles. Det er ikke rummet, men hjerterne! Som Peter skriver: "...Kirken er bygget af LEVENDE STENE..." Der er derfor megen misforstået beundring af kirkebyggeri, deres inventar osv osv. Selv om jeg selv er en stor kunstelsker, må jeg erkende, at "det hele" i virkeligheden er et BABELSTÅRN."

Dette "ramte" mig i Hornillos del Camino, hvor roen og freden i denne lille landsby, gav mig mulighed for "at bearbejde" min skuffelse over ikke at have fået set katedralen i Burgos af forskellige dumme årsager.

Da vi syv dage senere var nået til Leon "skete det igen". I min dagbog har jeg skrevet: "Vi har fået set katedralen, som er utrolig overdådig.....men, men, men, det ér menneskeværk: Jeg sad lidt på en bænk i kirken og tænkte, at rørte Gud blot med "en finger" denne bygning, ville alt dette blive til støv. Uanset hvor fantastik vi skaber bygningsværker og lignende, så er det blot en svag afglans af HAN's skaberværk: Men af én eller anden grund falder vi i svime over det, vi selv har skabt, og glemmer HAN's"

Nu skyldtes det altså ikke skuffelse over det, jeg ikke havde fået set. Tværtimod! Jeg ”blev ramt”, fordi jeg så noget og blev overvældet af, hvordan vi mennesker i hovmod langt mere beundrer ”vores skabelse” end Guds skabelse.

I lang tid ”skete intet”: Almindelige camino-hændelser såsom samvær, hygge og naturop-levelser ”overdøvede” alt andet, men så på den 25. vandredag i landsbyen Furelos blev jeg for alvor ”ramt”. Jeg skriver således: ”Hov!..... jeg havde nær glemt noget helt ud over det sædvanlige. Det handler om kirken i Furelos: Denne lille, nærmest middelalderlige landsby ligger ved en flod, og vejen går over en ældgammel stenbro. Kirken ligger midt i byen lige ved et sving. Da vi kom gående, stod en ung pige i kirkedøren og spurgte – først på spansk, så på engelsk – om vi ville se kirken. Det ville vi gerne og sikke en oplevelse! Ud over det sædvanlige pompøse alter, samt en figur af Jomfru Maria, var der i kirken et stort krucifiks: Det specielle ved det er, at Kristus rækker højre arm ned mod beskueren. Altså hænger Han kun i én arm. Historien er følgende: Kristus rækker en hjælpende hånd til Sct. Jakob-pilgrimmene, men samtidig også til alle mennesker, idet vi alle er pilgrimme på jorden. Men Kristus rækker også hånden ned til os, for at hjælpe os op i HIMLEN! Jeg blev helt bevæget og fik næsten tårer i øjnene. Sikke en fantastisk figur, og sikke en medfølgende historie. Dette overgår selv Isenheimalteret: Den sårede, forpinte, døende Kristus rækkende en hjælpende hånd til hver SYNDER på jord. DET ER EVANGELIET!”

Ja, fra at det før var ”Den store Skabergud” eller FADEREN, der havde ”ramt” mig, var det nu ORDET SELV åbenbaret i Hans Søn Jesus Kristus, der ”ramte” mig. Jeg var stum hele vejen ind til Melide.

Allerede et par dage efter blev jeg ”ramt” hele to gange. Den første gang pga. mit eget hovmod! Jeg skriver: ”Jeg ved godt, jeg er hurtig til at dømme andre, men af og til rammer jeg - ja faktisk tit - i plet: Jo nærmere vi kommer Santiago, jo flere af disse ”weekend” – eller ”uge-pilgrimme” møder vi. Det ses tydeligt på, at de har et utroligt overskud til at gå forlæns, baglæns, sidelæns, fotografere, snakke pjatte...og ikke gå besværet!.....som os andre!!.....Af og til har jeg skældt mig selv ud, for det er forkert at dømme andre. Men....i hvert fald i dag havde jeg ret! En flok på fire spaniere ”overhalede” os, da vi holdt pause i Santa Irene. De var...ja, som beskrevet ovenfor. Da vi nærmede os refugiet i Arca, nærmest spændte den ene udenom os for ”at komme først”; havde alle fire pas i hånden, så de kunne blive indskrevet samtidig. I receptionen kikkede jeg ham over skulderen, og... når man kun har 7-8 max 10 stemples i sit pas, og man ved, hvordan de uddeles i flæng her på det sidste, tja-eh...så var dommen vist ikke helt hen i vejret! OK, alle har ret til... og der er plads til alle på Caminoen, ingen tvivl om det!! ... Det er mig, der dømmer, og som der står i Matt. 7. ”Døm ikke, for med den dom du dømmer, skal du selv dømmes.” Det kan jo ramme tilbage på mig selv. Selv er jeg ikke startet ved den franske grænse: Nej! Jeg har selv afmålt vores Camino! Men nu fik jeg luft!” Mon ikke det var Helligånden, der tugtede mig...og med rette!

Lidt senere samme dag, da jeg skrev dagbog på herberget i Arca, ”ramtes” jeg for anden gang; og nu blev ringen sluttet. Treenigheden ”ramte” mig. Jeg skriver: ”En ting jeg hele tiden igennem har glemt at skrive om er VAND: Overalt – så og sige – har vandet rislet; strømmet i grøfter, brust i floder, fundet vej mellem klipper og sten. Vand, vand i stridestrømme! Dette ”mærkelige” element: Hver-

ken luft eller fast form, men midt imellem. Som ordet "DEN" i "JEG er, DEN, JEG er". Ikke så sært at VAND er ét af de vigtigste ord i Skabelsen: "...Og Guds Ånd svævede over VANDENE..." "...Gud skilte VANDENE foroven fra VANDENE forneden med en HVÆLVING..." Dåben sker med VAND – Jesus gør VAND til VIN!...ja, jeg kunne blive ved: VAND, VAND VAND!...DET, som er både-og eller hverken-eller! Midt-imellem! Alt lever af vand, og alligevel kan man dø – drukne - i vand: LIV og DØD i det samme element" Gud straffer og tilgiver....og åbenbarer sig, som Han vil; og dét gjorde Han så sandelig på denne Camino.

Det hele kulminerede i domkirken i Santiago de Compostela: Det var utrolig bevægende at se, hvordan den enorme botafumeiro svingede frem og tilbage, men....at modtage NADVER, det var alligevel højdepunktet. Jeg skrev således: "...På tysk blev der sagt – sådan forstod jeg det – at der var altergangs-fælleskab med protestanter, så efter indvielsen af brød og vin, deltog vi i kommunionen. Selv om vi "kun" modtog i én skikkelse, så blev jeg – og Anja med – så bevægede, at vi bagefter sad og græd: På bænkerne omkring os sad også mange andre pilgrimme og græd. Så smukt var det!"

Ja, Gud åbenbarer sig, som Han vil, men intet er større end NADVER!: Tættere på Gud kan man ikke komme i dette liv end at modtage Vor Herre Jesu Kristi legeme...og blod; uanset om kommunionen så uddeles i én eller to skikkelser. Nadver kan enhver modtage, også selvom der "er støj på linjen".

På vores sidste Camino på Aragonés i 2012 opdagede jeg så, at "støjen" – den "støj" jeg havde haft i 2007, 2008 og 2009 var ophørt. "Pioner-følelsen" var forsvundet....og jeg

blev heller ikke "ramt af Gud" som dengang i 2003: Jeg har derfor det håb, at jeg på min næste Camino, som forhåbentlig bliver et gensyn med "den forfærdelige Camino Francés", blot stille og roligt kan vandre og vandre og vandre, og til sidst "se"...."Faderen løbe mig i møde" (Luk. 15.20):

For dét "at blive ramt af Gud" kan også, antage en form af "støj", og "overdøve" PILGRIMSVANDRINGEN..."at vandre VEDEN HJEM"! Og "denne støj" kan i værste fald – hvis man "er blind" og ikke man har begge ben på jorden, og man soler sig i sine "åbenbaringer", og ikke forstår "at sortere" – vise sig at være ren og skær blændværk, forårsaget af djævelen forklædt som LYSETS ENGEL! (2. Kor. 12.7-9)

Buen Camino

Spirituel frimodighed contra fobier mod inspirationen

Caminoen giver mulighed for at søge tilbage til oprindelige, åndelige værdier, hævder denne artikels forfatter. Hvor Gud ofte er fjern og nærmest usynlig i en travl moderne hverdag, træder det åndelige, eller spirituelle, om man vil, tydeligt frem. Læseren opfordres til at vandre hele den utroligt givende Camino, fuld af åndelig, spirituel 'opvind'.

af Niels Erik Søndergård

Der er spirituelle bevæggrunde til at være på caminoerne, men der er også kulturelt og teologisk aflejlrede forbier, der kan skygge for frimodigheden til at tale om og drage nytte af erfaringerne. Fobierne kan skabe en berøringsangst og hæmme inspirationen til at udfolde og opsøge dybden af de spirituelle muligheder i pilgrimslivet. Fobierne bør afsløres og efterlades som ikke længere brugbare.

Vi ved, vi frelses af nåde, der gives betingelsesløst. Vi ved, at vi frelses af tro alene, vi ved: "at over for Gud skal vi ingenting gøre". Nej, det ved vi ikke, men vi er hjernevaskede med dette af reformationskræfterne i 1500- og i 1600-tallene.

Men folket tog den logiske konsekvens af denne fuglefængersnak: "Over for Gud skal vi ingenting gøre". Konsekvensen var øjeblikkeligt at afskaffe hovedparten af alt åndeligt i det offentlige rum. Pilgrimslivet blev forbudt og afskaffet (Jomfru Maria – det kvindelige element i det åndelige liv – blev afskaffet og forbudt og slået ihjel i Danmark i 1500-tallet). Det vendte så tilbage i 1900-tallet, men kun i uåndelig sekulariseret form. Klostrene blev forbudt og afskaffet, og 90% af de intellektuelle blev dermed hældt ud af det åndelige liv – hvilken kulturel og åndelig katastrofe! Sygeforsorgen forsvandt for de fattige,

og den begyndte først at vende tilbage 300 år senere i begyndelsen af 1800-tallet, da reformationskræfterne mistede magten over samfundet. Krucifikserne på alle gadehjørner blev fjernet og forbudt. De offentlige åndelige ceremonier og fester, så som Hellig Tre Kongers festen, blev langsomt udsultet og fjernet. Helligkilderne blev kulet i jorden. Og til sidst omkring år 1900 var der i samfundet som helhed i det offentlige rum kun forbenet materialisme tilbage. Tingsforbrug, materialisme, stress og ateisme tog magten.

Denne sekularisering, udsmidning af det åndelige fra samfundets offentlige rum, begyndte med reformatorerne og i de protestantiske menigheder. Disse menigheders efterfølgere i dag anser sig selv som værende troens inderkerne. Men i sig rummer de det inderste sekulariseringsgen, ateismens inderkerne. De indeholder den mest fanatiske modstand mod det religiøse og mod det åndeliges tilstedeværelse i samfundets offentlige rum, selv om det er en overraskelse for både dem selv og for alle andre. Disse kredse forholder sig ikke konkret til det overnaturlige, men kun indirekte i en sekulariseret prædikenform, i en prædikenreligion. Troen på det overnaturlige i messens nadver er blevet sekulariseret og reduceret til et minde-måltid.

Breugel malede det berømte billede af reformatorerne, deres sande ansigt er New Yorks skyline. Til sidst var der heller ingen Gud for de fleste i det private rum, for det var jo ikke nødvendigt at have med Gud at gøre, da "vi over for Gud ingenting skal gøre".

Sandheden er imidlertid den, som apostlen Jakob skriver i Jakobs Brev kapitel 2 i versene 14 til 26 og opsummeret i vers 24: "I ser altså, at det er af gerninger, et menneske bliver retfærdiggjort, og ikke ved tro alene".

Her er der brug for at holde fast og ikke lade sig køre over af alverdens udenomssnak. Den åndelige sandhed er: Frelse ved tro og gerninger. (Troen ved nåden + vores egen viliede efterfølgelse). Reformationskræfternes definition af kristendom er her på dette punkt forkert. Jakobs er rigtig.

Jakob, Johannes' bror, er Spaniens apostel. Jakob, Jesu halvbror, er forfatteren til Jakobs Brev, men de to er af samme Ånd. Jakobs Brev er givende for pilgrimmes rækken ud over deres daglige begrænsninger.

I dag i den massive materialismes tid begynder rigtig mange at have brug for åndelig inspiration. Den fås ikke fra reformationsskræfterne eller fra New Age, men fra den kilde Jakob peger på, herunder middelalderens rige åndelige arv.

Vejen til Santiago er en livgivende kilde til at løfte os op over den rene materialisme. I 2011 mødte jeg vest for Astorga i Ermita del Ecce Homo Jomfru Maria som en åndelig og naturvidenskabelig virkelighed, hun er derfor nu ikke bare teologi, men liv for mig. 500 års dæmonisering blev i praksis brudt i mig.

Gammelprotestantismen med dens åndelige nedvind og dens sekulariseringsgen er her ikke til nogen åndelig inspiration eller kulturel hjælp for pilgrimmen. Pilgrimmen har brug for at løfte sig ud af og op over sekulariseringens, antireligiøsitetens hængedynd af materialistisk positivisme.

På Caminoen søges og findes den åndelige, spirituelle opvind ("søg, og I skal finde"). For de fleste sker det ubevidst eller med en del berøringsangst, men opvinden er der. Middelalderens katolske grundværdier (ikke misbrugene) hjælper med her. At gå den hele vej er utroligt givende. Og Santiago er en vidunderlig åndeligt givende by. Santiago er et religiøst, kristent, åndeligt og kulturelt befriende ateistfrit område. Her vil mange have gavn af at overvinde deres berøringsangst og dvæle nogle dage. Kombinationen af Caminoen med resten af livet fremmes ikke ved materialistisk intellektualisme eller af gammelprotestantisk antireligiøsitet, men ved frimodighed over for det kristent spirituelle og åndelige.

PLET - Don Quixote & Sancho Panza ver. 2010

Roman af Ole Petersen

boganmeldelse af James Heimann

Dårekisten eller Caminoen? - Det svære valg!

Har du ondt i sjælen, er sindet fyldt med uro, har du (kæreste-) sorger eller har du bare godt gammeldags "knald i låget", så glem alt om at tage med til Lundeborg, eller rejse ned til Lourdes: søger du helbredelse, så gå en tur på Caminoen.

Ole Petersens roman er en af de meget få ægte fiktionsbøger, hvor handlingen udspiller sig med Caminoen som baggrund. En anden bog, Terapi, af David Lodge, foregår både på Caminoen og i København.

Plet er historien om en pilgrim ved navn Vari og hans gamle tøjhund Plet (deraf titlen) der sammen begiver sig ud på Via de la Plata. Vari er en psykisk syg, nærmest skizofren, yngre mand, der fører mange dybsindige samtaler med sin "rejseselsager". De fleste samtaler indledes af Plet med det formål at "pirke" til Vari's syge sind for dermed at bringe ham til at huske sin fortid og/eller være tilstede i sin nutid. Romanen er altså en slags "road-bog" om to vandresjæle, der udvikler sig og måske til sidst ved fælles hjælp bliver forløst.

Bogens undertitel: Don Quixote & Sancho Panza ver. 2010 peger hen på forfatteren Cervantes roman om ridderen Don Quixote - en af litteraturhistoriens mest berømte road-bøger, der til dels foregår på Via de la Plata. Tøjhunden Plet, hvis navn

oversat til spansk er det samme som navnet på Don Quixotes fødeby, "Mancha", er en altid oplagt Sancho Panza type, der med snusfornuft tøjrer den frit svævende Vari/Don Quixotes mange skøre ind- og udfald.

De to venners færd på Via de la Plata foregår naturligvis i den varmeste sæson, hvor heden og Varis stædige vandring (både dag og nat) udvikler sig til en slags bodsgang, ikke ulig forfatterens første personlige Caminoberetning om Via de la Plata: Grød Vagabond - når din sol går bag sky.

Ole Petersen skriver blændende, misundelsesværdigt godt. Som Hemmingway kan han i få ord beskrive et landskab, en by eller sågar en bar, således, at når Vari træder ind, er læseren ved hans side. Beskrivelsen er ikke bare ærlig og korrekt, den emmer af atmosfære.

Desværre er jeg ikke helt så tilfreds med bogen som litterært værk. Jeg opfatter Plet som en slags kriminalroman. Jeg har været storforbruger af krimier lige indtil de næsten alle sammen begyndte at handle om forbrydere med et meget sygt sind, oftest en seriemorder. Set ud fra den synsvinkel hænger bogen ikke sammen. Den overholder ikke nogle simple konventioner, hverken om hvordan man præsenterer en detektivhistorie, og/eller, som her, et sygt sind.

Først skal læseren pløje sig gennem 100 sider løsrevne antydninger og hændelser før man kan begynde at danne sig en ide om, hvorfor Vari er, som han er. Varis personlighedsspaltning antydes kun indirekte gennem børns og evnesvages bemærkninger om, at Vari har en skygge med sig. Vari er af estisk afstamning og navnet betyder også skygge på estisk. Yderligere indføjes (i kursiv) diverse parallelhistorier, der angiveligt beretter om andre personer/væsener på Via de la Plata, men som alle i virkeligheden er Vari selv.

Disse mystificeringer ødelægger for mig delvist nydelsen ved at læse Ole Petersens ellers fantastisk velskrevne roman med de mange betydningslag kulturelt forankret i den kristne-europæiske tankeverden.

I dag, hvor religiøse motiver måske spiller en mindre rolle for de fleste, er det at gå på pilgrimsvandring blevet et slags alternativ til at følge en guru eller hyre en coach. Hovedpersonen Varis Camino adskiller sig dog markant fra mange andres ved graden af de sjælelige kvababelser, svære pinsler og fysiske vanskeligheder han udsættes for.

Beskrivelserne af vejens benhårde udfordringer får mig til at tænke på en af vor tids barske danske fyre, nemlig B.S. Christiansen, manden der har udfordret alverdens vildmarker og det der er værre, men til forskel fra Vari og ligesindede lidelsesfællers bedrifter, har man altid det indryk, at B.S. ved hvad han går ind til. Ekstremt veltrænet lytter han til sin krops behov og erkender sine egne grænser.

Men måske kan en sjæleligt stærkt forpint pilgrim kun for alvor "opleve" sin Camino ved at lade sig forløse gennem smertens slør?

PLET

- Don Quixote & Sancho Panza ver. 2010

Roman af Ole Petersen

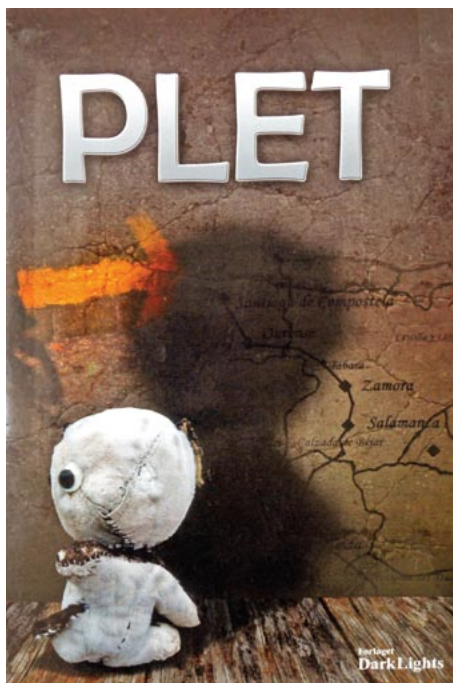
Sidetæl: 225, pris: 150 kr.

ISBN: 978-87-92657-36-7

Forlag: DarkLights. (nedlagt)

Bogen kan købes hos forfatteren:

olpe@privat.dk

**Deadline for artikler
til næste nummer af
PILGRIMMEN
er 1. juli 2013**

Skyggen der kastes når vi går

En rejsefortælling om vandring på Sølvvejen af Vivianne Uggerholt

boganmeldelse af Gitta Bechshøft

Viviannes Univers. Lige på og hårdt. Her gives ikke ved dørene. Hendes beskrivelse af den efterhånden herostratisk berømte 1.000 kilometer lange Via de la Plata rute op gennem Spanien, følger sig på sin egen særprægede måde ind i rækken af vandreeventyr fortalt af mandlige pilgrimme der fører sig frem som en miniudgave af B.S. Christiansen og Co.

Egentlig er det lidt sjovt at læse en kvindes beretning om samme tur. Vivianne er ingen vårhøne, men til gengæld har hun masser af livserfaring og en sej skrivestil. Hun er også i besiddelse af et virkelig godt gehør for slagfærdige eder og forbandelser samt en lige så bramfri holdning til hvordan disse kan anvendes, både som opstrammer (i mangel af mad og drikke) og som lynaffeder i forhold til egne og andres fortrædeligheder.

Vandringskvinden Vivianne lægger bestemt ikke fingre (tæer) imellem, når hun skal delagtiggøre sine læsere i sin pilgrimsfærds inderste krinkelkroge. Hun skriver fandeme'godt den dame, og man griner et langt stykke hen ad vejen, selvom man aner at det må há stået rigtig skidt til med både legeme og ikke mindst med valget af den type væske samme legeme tilføres.

Sjældent har jeg været hevet ind på så mange snuskede barer, billige restauranter og halvtomme herberger som på denne læserfærd. Måske er der ikke noget at sige til at forfatterens fokus ofte pejlede sig ind på diverse timelige vederkvægeligheder som hendes udslidte pilgrimssjæl hungrede efter, men

for katten da, hvorfor og hvordan er det muligt, at vor heltinde er nødt til at gå vild. Så mange gange, forville sig ud i brusende floder med balancegang over spejlglatte trædesten og komme for sent til så mange "vandhuller" og/eller overnatningssteder, på sin færd?

Når dette er sagt, giver i alt fald Vivianne en klar "thumbs up" efterfulgt af en stor tak fordi hun ærligt og modigt har delt sine dyrekøbte erfaringer med os andre...

- Og her på falderebet sender jeg også lige et fromt ønske til den, der drømmer om at drage ud på Via de la Plata: må dit vandreeventyr blive lidt mindre krævende end forfatterens – for det må da kunne lade sig gøre at fuldføre de 1.000 (ensomme?) kilometer uden at gå ekstremiteterne fuldstændig i smadder?

Sursum Corda
(Opløft jeres hjerter)

Vivianne Uggerholt: SKYGEN DER KASTES NÅR VI GÅR

En rejsefortælling om vandring på Sølvvejen.

Forlag: Books on Demand. GmbH. København, Danmark

Paperback, 196 Sider, pris 225 kr.

ISBN 978-87-7114-487-1

Bestilling: http://www.bod.dk/index.php?id=1447&objk_id=742789

<http://www.gi-den-gas-glas.dk/>

Vejen

Manual til pilgrimsandagter og bønner til stille stunder på vandringen
anmeldelse af Julie Goldschmidt, sognepræst ved Lyngby kirke

H.F. Buhl har skrevet en andagtsmanual for pilgrimsvandrere.

I Danmark har vi en lang tradition for lejlighedssange og -taler og små udgivelser.

Næsten enhver familie har sin egen sangskriver, der kan formulere noget på vers, som familie og venner kan nikke genkende til og forstå.

På samme måde arbejder præsten i sin menighed med lejlighedstaler i form af prædiken til søndagens gudstjeneste, andre gudstjenester og taler til kirkelige handlinger. De fleste præster udarbejder egne manualer til det kirkelige arbejde.

Når såvel sangskrivere som præster langt fra altid står med det ønske at få det ud i en bredere offentlighed, tror jeg det skyldes det faktum, at sangenes eller manualernes funktion lever og virker i en mere eller mindre lukket kreds.

H.F. Buhl spørger selv, om en manual har sin berettigelse og svarer selv med både ja og nej – ja, hvis der ikke er en præst med på vandringer.

Jeg giver ham ikke ret. Sådan som jeg har oplevet pilgrimsvandringer og læser om deres formål, hører jeg altid, at det er enkeltheden og roen, der skal være den bærende kraft på vandringer med Gud og de medvandrende.

Til det formål at have salmer og bønner, samt vejledning til andagt med på pilgrimsvandring, vil jeg henvise til to udgivelser, der hver for sig opfylder H.F. Buhls ønske om en manual:

Den ene er ”Den lille pilgrimsbog” bearbejdet og oversat til dansk af Elisabeth Lidell, forlaget RPF, den anden er Werner Fischer Nielsens ”Bønner på vejen” fra Kirkefondet.

Begge udgivelser giver hver på deres måde en enkel og berigende vejledning i bøn og andagt på vejen med Gud og medmenneket. Det er endvidere praktisk, at begge udgivelser er så små, at de kan være i en lomme.

På mig virker H. F. Buhls manual som om den vil sætte sig mellem to stole – er det et oplæg til en studiekreds? Eller er det et skrift om H.F. Buhl’s egen forståelse af kristendommen? Jeg tænker på, at

ord er sat i kursiv eller fremhævet med fed skrift, og på den måde teksterne er sat sammen, så man af og til er i tvivl om, det er forfatterens egne ord eller hentet fra en tekst.

Jeg tror enhver pilgrimsvandrer med sit Fadervor og sine salmevers, samt en tydelig enklere vejledning, fuldt ud er rustet til andagt.

Når jeg begyndte med at skrive om lejlighedstaler og –sange, er det fordi disse er skrevet ind i en bestemt situation og som sådan enten viser at holde igennem længere tids brug, eller miste sin berettigelse – jeg kan fornemme, at også H.F. Buhls udgivelse vidner om hans engagement i en bestemt kristelig forsamling, som han ønsker at missionere i.

Om Vejen vil være til gavn for en bredere gruppe, må bero på den prøve forfatteren har sat i gang ved udgivelsen.

H.F.Buhl:

Vejen: Manual til pilgrimsandagter og bønner til stille stunder på vandringer

Sideantal: 74, pris 150,00 kr. plus forsendelsesomkostninger

ISBN 978-87-992966-5-1

Bøger på Vej 2012

www.boegerpaavej.dk

HUSK AT...
opgive
medlemsnummer
ved kontingentbetaling!

Fra Fuldmåne til Nymåne

For tredje gang vandrede en gruppe pilgrimme fra Astorga til Santiago, hvor turen var arrangeret i et samarbejde mellem Foreningen af Danske Santiagopilgrimme og Nordfyns Folkehøjskole. 86-årige Poul har været med de seneste to gange og ligesom sidste år, er det ham der leverer tekst og fotos til en lille beretning.

af Poul Høeg

Min anden Camino med Foreningen af Danske Santiagopilgrimme gik igen i år fra Astorga til Santiago De Compostela ad den franske rute. Mit mål denne gang var at anbringe endnu et medbragt Kors som sidste År ved Cruz de Ferro (Jernkorset) dette halvvejsstop som Pilgrimme i århundreder har brugt som markering, at man nu havde gået halvvejen til Santiago.

Efter overnatning i Villafranca del Bierzo kom vi til en skillevej, hvor man kunne tage den lige vej eller op over bjergene. Det valgte flertallet af gruppen. Dog er opstigningen meget stejl, så her i starten var jeg bagtrop i gruppen, men senere på ruten, da jeg fandt formen, var jeg igen i frontropen, og da vi først var oppe, blev vi belønnet med en meget smuk natur og udsigt udover Landskabet, trængselen her var heller ikke så stor, som vi oplevede det senere på ruten helt frem - især efter Sarria hvor trafikken var tæt af Skoleklasser, Mountainbikes og grupper på Heste.

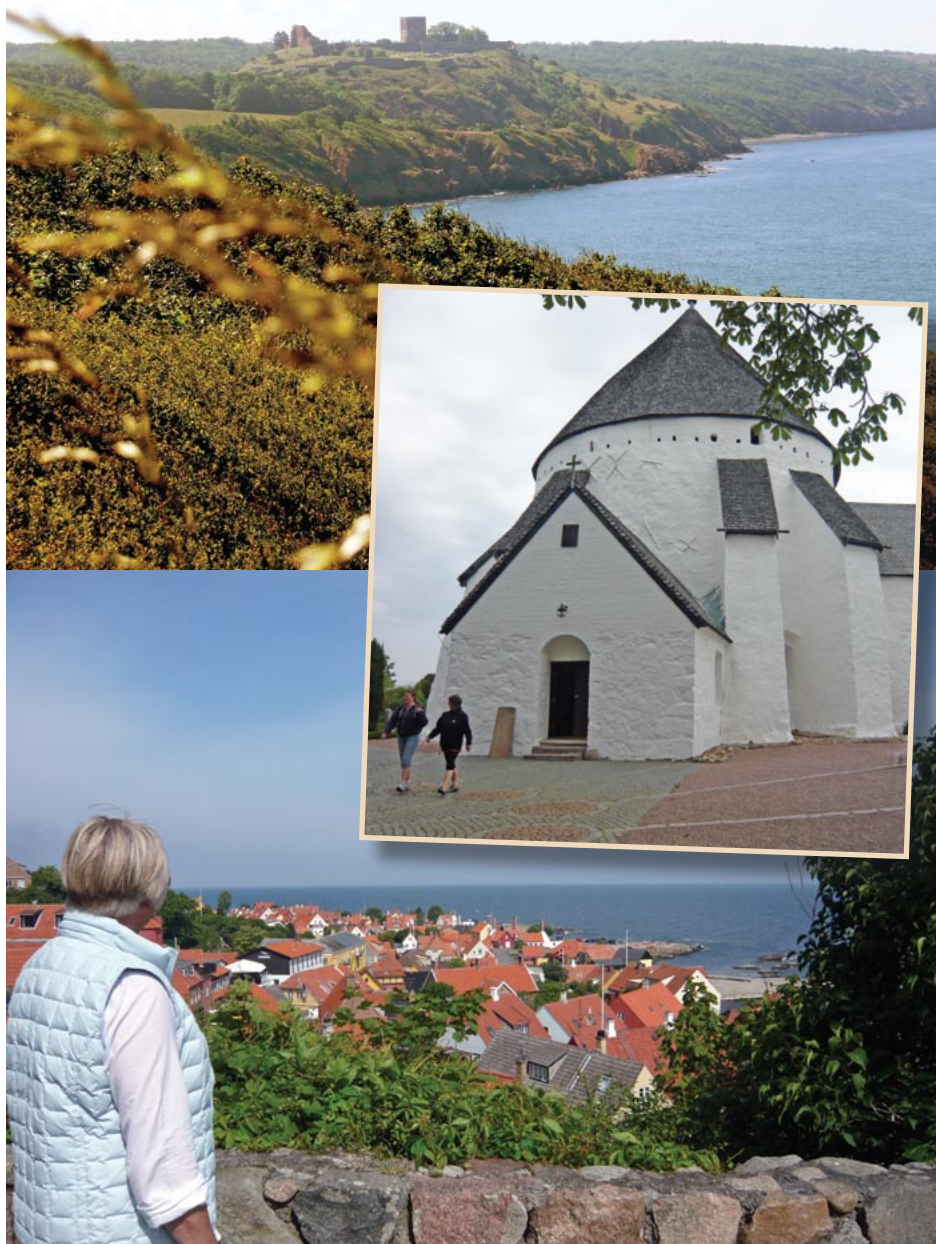
På bjergturen traf vi ikke nogen, vejret var heldigvis med os ved klart solskin, så vi stoppede adskillige gange og tog billeder.

Den første uge havde vi fint vejr, derefter kom 2 dage med gråvejr og kun 2 dages småregn, som heldigvis stoppede ved ankomsten til målet: katedralen i Santiago de Compostela, hvor vi på anden dag deltog i den traditionelle Pilgrimsmesse med et røgelseskar i svingning ud over os alle, en katolsk hilsen og velkomst.

Her var så igen 14½ dage gået godt på ca. 300 km. Mindeligt afsluttet og lykkeligt vel overstået til den forestående hjemrejse tilbage til Danmark, hvor vi i Kastrup tog afsked med hinanden med måske på et gensyn.

Vandring på Bornholm

onsdag d. 21. august – søndag d. 25. august

Foreningen arrangerer fem dages tur på solskinsøen med fokus på Tempelridderordenen!

Var Bornholm tempelriddernes destination, da ridderordenens flåde flygtede fra Frankrig i 1307? Hverken Paven eller den franske konge fandt, hvad de søgte, da ordenen blev forbudt.

Siden har mange skattejægere søgt efter tempelriddernes skat. I de seneste år er Bornholm blevet nævnt som et muligt skjulested, måske under Østerlars Rundkirke, hvor radar-undersøgelser har påvist, at der, dybt under kirken findes et stort hulrum!

Uanset om du tror på denne teori eller ej, så byder Bornholm på en flot natur og gode vandreoplevelser!

- Mødested: Rønne, hvorfra første dags vandring starter til Hasle!
- Dag 2 vandres til Hammershus og videre til overnatning i Sandvig
- Dag 3 vandres langs rednings stien til Gudhjem
Her besøges Oluf Høst museum m. rundvisning
- Dag 4 vandres indtil Østerlars kirke, efter rundvisning videre til Almindingen, den store flotte skov midt på øen med bl.a. Ekkodalen.
Naturvejleder guider og fortæller om skoven.
Videre til overnatning i Rønne.
- Dag 5, Rønnes kulturhistoriske perle, Erichsens Gård besøges inden hjemrejsen påbegyndes.

Indkvartering: I dobbeltværelse på vandrehjem/ mindre hoteller.

Prisen dækker:

Overnatning m. morgenmad samt aftensmad (fra dag 1 til morgenmad dag 5)

Naturvejleder i Almindingen samt entréer og rundvisninger.

Vandringer: Ca. 20 km pr. dag med egen bagage.

Turpris og tilmelding: kr. **2.175,-** der indbetales til foreningens sekretariat

senest 1. april på konto: Danske Bank, kontonummer 1551 00 1685 7262 med oplysning af: Navn, telefon, postadresse, email-adresse.

Tillæg ved enkeltværelse kr. **790,-**

Mulighed for at bestille ½ dobbeltværelse. Gruppestørrelse: 24 personer.

Evt. spørgsmål: mail til **troelsbeck@mail.dk**

Supplerende information om overnatningssteder, tider og deltagerantal følger efter 1. april på foreningens hjemmeside

Aktiviteter 2013

Her følger et forskræp til en række af de aktiviteter, foreningen arrangerer i løbet af året. Du kan holde dig løbende orienteret om detaljerne, tilmelding osv. på hjemmesiden.

Pilgrimsvandring Hamborg - Viborg - Trondheim

At gå til grænsen for at finde ind til centrum.

At gå over grænser for at møde den anden.

Hvor langt vil du gå? Hvor meget kan du bære? Hvad er helligt for dig? Det er spørgsmål, der stilles dig under en længere pilgrimsvandring med helligstedet, kirken, som mål. Spørgsmålene stilles dig af vandringsens udfordringer. Hvor langt kan du rent fysisk gå? Svarene vil kaste lys ind over dit liv derhjemme. Vandringen giver afklaring. Hvor langt vil du gå? Hvor meget kan du bære? I dit liv? I dine relationer? I dit arbejde?

Vandringen spørger ind til mål og retning i dit liv. Hvad får dig til at vælge de veje, du går? Vil du fortsætte i samme retning?

Hvad er dit kald? Hvilke fodaftryk vil du gerne sætte efter dig i livet?

I 2013 planlægger vi en 3 måneder lang pilgrimsvandring som indledes i Hamborg den 5. maj og som når Trondheim omkring den 26. juli.

Vandringen er et samarbejde mellem Tyskland, Danmark og Norge.

Uge 21, 22, 23 og 24 vandrer vi igennem Danmark.

Man kan tilmelde sig for mindst en uge ad gangen.

Vandringen er netop nu i planlægningsfasen.

Man kan læse mere om vandringen på

Foreningens hjemmeside <http://www.santiagopilgrimme.dk/>

eller på <http://anettefogedschultz.dk>

efterhånden som detaljerne for vandringen falder på plads

Pilgrimsvandring Bremen - Dortmund

Vi er på vores lange vandring mellem Viborg og Santiago nået til Bremen. I 2013 går vandringen videre fra Bremen til Dortmund. Vandringen ligger i uge 32 og 33.

Vi vandrer som pilgrimme, deler dagen og vejen, bærer vores egen rygsæk, finder sammen vej og hjælpes ad undervejs. Dagsvandring er på mellem 20-30 km.

Der vil være morgen- og aftenandagt og dagen indledes efter morgenandagten med et par timers vandring i stilhed.

I år står Grethe Dyrby og Mogens Nielsen for planlægningen af vandring og overnatning. Er man interesseret i at vandre med, er der enkelte ledige pladser og man kan henvende sig til Grethe for nærmere information på mail: grethedyrby@gmail.com

For beskrivelse af vandringerne Viborg-Bov og Bov-Bremen: Se Pilgrimmen nr. 21 og 23.

Foredrag

Santiagoforeningen arrangerer i lighed med sidste år informationsmøder, åben for alle interesserede, hvor vi viser lysbilleder fra den klassiske camino rute. Fortæller om de oplevelser der venter en, om de udfordringer der er, om vandrestyr etc.

I 2012 blev nogle af møderne afviklet hos Spejder Sport med god succes, idet deltagerne ved slutningen af mødet kunne se det nyeste, velegnede vandrestyr!

Onsdag 20. marts 2013, informationsmøde i København
sted: SpejderSport, Nr. Farimagsgade 39. Kl. 18

Onsdag 3. april 2013 er der informationsmøde i **Århus**
Sted: SpejderSport, Østergade 5. Kl. 18

Torsdag 4. april 2013 er der informationsmøde i **Ålborg**
Sted: SpejderSport, Bispensgade 28. kl. 18

Torsdag 4. april 2013 er der informationsmøde i **København**
Sted: SpejderSport, Oslo Plads 2. kl. 18.30

Mandag 8. april 2013 er der informationsmøde i **Åbenraa**
Sted: Sct. Nicolai kirkes lokale, Nicolaigade 21, Aabenraa. kl. 16.30

De enkelte arrangementer vil blive annonceret i den lokale presse.

Tilmelding ej nødvendigt, hvis du vil deltage, så tjek lige vores hjemmeside ifald der er ændringer. Evt. spørgsmål send mail (Jylland) til: troelsbeck@mail.dk
(København) til: v.moerdrup@mail.tdcadsl.dk

De årlige vandringer

Begge de årlige vandringer finder sted lørdag den 4. maj 2013. Vandringerne er en mulighed for at møde medpilgrimme, få rørt bentøj og se en kirke eller to. Det koster ikke noget at gå med og foreningen byder på en kop kaffe med brød ved vandringens afslutning.

VEST FOR STOREBÆLT

Mødested bliver Tyrsted Kirke, 8700 Horsens, Kl. 10.00.

Der er fri P-plads til alle. Ruten er lagt så vi vandrer til det skønne skovområde Bjerrelide og videre ud til Uth Kirke. Der vil være åbent i kirkerne. Herefter vandrer vi tilbage til Tyrsted Kirke, hvor foreningen byder på kaffe og brød.

Forplejning: Tag selv madpakke, vand og det du behøver med.

Ruten : ca. 15 Km.

Tilmelding: Senest den 25. april til Emmaj@stofanet.dk eller mobil: 2711 6317

Venlig hilsen og på gensyn
Emil Jespersen

ØST FOR STOREBÆLT

Her fortsætter vi vandringen over Sjælland – denne gang fra Farum til Ballerup. Vi leder stadig efter den skønneste rute gennem skov og over bakke og med gode søudsigter. Start fra Farum station kl. 10.00.

Vi går først til Farum kirke og videre derfra til Ballerup Kirke, der er en Sankt Jakobs-kirke.

Turen bliver på en 16-18 km.

Tag en madpakke med. Vi finder et sted i det grønne og holder frokostpause.

Tilmelding: senest den 25. april til sekretariat@santiagopilgrimme.dk

Venlig hilsen og på gensyn
Henrik Friediger

Møde om pilgrims-stierne igennem Danmark

Lørdag 23. marts 2013 kl. 13 til 16

Friluftsgården Kongskilde, Sorø

Mange har nu arbejdet med at "kortlægge" ruteforløbene igennem de sidste par år. Vi har besøgt en række kommuner og fået 'grønt lys' til afmærkning af ruten igennem deres kommune, men der er fortsat mange opgaver forud at løse!

Vi har valgt at holde dette fællesmøde for alle 'stifindere' øst-vest. Foreningen dækker broudgiften over Storebælt for deltagere fra Fyn/Jylland.

Fonde er ansøgt, og vi har fået et positivt svar fra Arbejdsmarkedets Feriefond, der har bevilget kr. 127.000,- til afmærkning af ruterne! En dejlig håndsækning til det videre arbejde.

Vi vil lave status og drøfte de videre tiltag. Mødet er åbent for alle interesserede i pilgrimsforeningen.

Tilmelding senest 15. marts til:

v.moerdrup@mail.tdcadsl.dk

På gensyn Vibeke Mørdrup - Benny Gunge - Troels Beck

søen ved Kongskilde

Flot deltagelse i årsmødet 2012

Årsmødet i Foreningen af Danske Santiagopilgrimme på Kongskilde Friluftsgård den 27. oktober 2012 blev på mange måder meget vellykket.

Strukturen med velkomst, gruppedrøftelser, frokost, vandretur, generalforsamling og foredrag ved Gitta Bechshøft og James Heimann om deres vandring fra Geneve til Le Puy viste sig hensigtsmæssig.

Friluftsgården ligger udenfor Sorø, og der var sat ekstra busser ind til de tilrejsende. Togforsinkelser ramte desværre også årsmødet, så tidsplanen skred allerede fra starten.

Men den gode historie er, at der var 122 deltagere, hvilket må opfattes som meget glædeligt. Der er næppe mange foreninger, som kan vise tilsvarende opbakning og medlemsmedleven.

Årsmødet blev en dag i fællesskab med andre pilgrimme, et hyggeligt gensyn med gamle venner, og med vigtige drøftelser i

grupperne til gensidig inspiration. Frokosten og det øvrige traktement var helt i top.

Under ledelse af meget kyndige naturvejledere fik vi en dejlig rundvisning/kort vandretur i området med god oplysning om stedets historie og funktion.

Steen Bech ledede som dirigent generalforsamlingen. Af bestyrelsens beretning fremgår bl.a., at der er en medlemsstigning på 6,8 % til 1483. Sekretariatet eksederede 2.150 pilgrimspas - en mindre stigning i forhold til året før.

At arrangere vandringer er et af foreningens kerneområder, og vi har været med til at gennemføre vandringer i Jylland, på Fyn (i pinsen) og Sjælland samt i Skåne. Der er også gang i en større etapevandring mod Santiago de Compostela, som nåede til Bremen i 2012, den videreføres i 2013. Som noget nyt arrangeres ligeledes en vandring på Bornholm.

Der er et arbejde i gang med afmærkning af pilgrimsruter i Danmark i samarbejde med kommunerne. Tilsvarende afmærkninger er sket i Tyskland og Norge/Sverige.

Desuden har foreningen stået for informationsmøder forskellige steder i landet, og de kan være nyttige for bl.a. nye pilgrimme. Nye møder følger i 2013.

Foreningens sekretariat formidler udsendelse af hospitaleros til herberger på Den franske Rute. Samarbejdet med herberget San Javier i Astorga er byttet med et samarbejde med en andet herberg i byen,

Siervas de Maria, som drives af vores lokale søsterforening. Desuden fortsætter det udmærkede samarbejde med Aitzenea i Triacastela.

Bladet Pilgrimmen er som sædvanligt kommet to gange med et bredt indhold og medlemmerne fik opfordring til at komme med input og gode ideer til artikler. Foreningen råder over en vandreudstilling med billeder fra Caminoen, som kan lånes til relevante arrangementer.

Ved siden af foreningens hjemmeside www.santiagopilgrimme.dk er opstået en "privat" facebookgruppe, Danske Santiagopilgrimme. De to medier har til dels sammenfaldende informationer, mens de også supplerer hinanden. På hjemmesiden er der kommet en udmærket planlægningsværktøj til en pilgrimsvandring, kaldet Urcamino. Efter generalforsamlingen er hjemmesiden omstruktureret, så den bl.a. er nemmere tilgængelig via smartphones og tablets.

Der var enkelte bemærkninger til beretningen, et medlem savner f.eks. danske guidebøger i lommeformat.

Ligeledes var der opklarende spørgsmål til regnskabet, som viser indtægter på 367.000 kr. og et overskud på 17.600 kr.

Formand Henrik Friediger blev genvalgt, ligeledes Vibeke Mørdrup og Troels Bech til bestyrelsen, hvor Erik Staffeldt afløste Benny Gunge.

Bestyrelsens beretning, regnskab og det officielle referat kan læses i sin helhed på www.santiagopilgrimme.dk.

Det skal nok nævnes, at indlæggene gav inspiration og ideer til bestyrelsen og andre deltagere i årsmødet og generalforsamlingen.

Årsmødet 2013 v. Kolding fjord

Lørdag 3. november kl. 10.30

Houens Odde, et unikt oplevelsescenter

Lidt nordøst for Kolding strækker Houens Odde sig som en lang og kroget tange ud i fjorden, her har KFUM-spejderne et stort center. Houens Odde er dækket af bøgeskov, der visse steder vokser helt ned til vandkanten, med spændende vandreterræn. Som sidst i Sorø, vil der blive bustransport fra Kolding station til Houens Odde. Der er togforbindelse fra København 07:28, Aarhus 08:00 med ankomst Kolding 09:40.

Nærmere i næste nummer af Pilgrimmen.

Nord

Houens Odde Spejdercenter

85,95 ha

Rev. 2002. Registreret af Skovdyrkerf. Vejle Amt 1999. Digitaliseret af KW-PLAN

GODT Udstyr til din NÆSTE PILGRIMSTUR

Hos Bjergkæden har vi stor erfaring, med at hjælpe pilgrimsvandrere med at pakke rygsækken, til såvel lange som korte ture. På www.bjergkaeden.dk finder du en udførlig pakkeliste, med alt hvad du har brug for på din tur. Du kan bestille direkte i vores netbutik eller besøge os i vores store flotte butik i Køge. Så hjælper vi dig godt på vej.

MEINDL BORNEO STØVLE
God vandrestøvle i fuld læder.
PRIS 1799,-

OSPREY EXOS 46
Velsiddende og let. Kun 1005 g. (M).
PRIS 1499,-

GABEL VANDRESTAV
Super let carbon stav. Kun 186 g.
PRIS 449,-

GULLFOSS DUN SOVEPOSE
Lækker dunpose. Vægt kun 480 g.
PRIS 799,-

COCOON HOVEDPUDE
Oppustelig med fiberfyld. 105 g.
PRIS 199,-

LIFESYSTEMS BED BUG SHEET
Imprægneret lagen mod småkryb.
PRIS 189,-

PATAGONIA RAIN SHADOW
Let, vind og vandtæt jakke.
PRIS 1399,-

SOM MEDLEM AF PILGRIMSFØRENINGEN FÅR DU 15% i RABAT.

Oplys dit medlemsnummer, når du handler i butikken i Køge eller brug rabatkode "pilgrim" når du handler i vores netbutik.

Scan QR koden og kom direkte til vores pakkeliste.

BJERGKÆDEN

Vestergade 34A • 4600 Køge • T: 56652345
M: info@bjergkaeden.dk • www.bjergkaeden.dk